

รายงานผลการวิจัย

เรื่อง

“วิกฤติเศรษฐกิจไทย : ผลกระทบจากการปรับ
เงื่อนไข IMF และทางออกสำหรับประชาชน”

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว.)

ตุลาคม 2540

PM 4/10/40

"นโยบายเศรษฐกิจ และการเงินที่เสถียรนั้น ช่อมัขบอะไรๆ ทั้ง
หมดที่ดี ออกจากทุกสิ่งทุกอย่าง"

ดร.ปาริ อึ้งภากรณ์

ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (พ.ศ. 2501-2514)

สุนทรพจน์ในงานเลี้ยงอาหารค่ำประจำปี ของสมาคมธนาคารไทย

วันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503

วิกฤติเศรษฐกิจไทย : ผลกระทบจากการรับเงินกู้ IMF และทางออกสำหรับประชาชน

บทคัดย่อสำหรับผู้บริหาร (EXECUTIVE SUMMARY)

สภาพวิกฤติและผลกระทบต่อประชาชน

สภาพวิกฤติเศรษฐกิจไทยเริ่มสะสมมาตั้งแต่ทศวรรษ 2530 จากการที่ภาคธุรกิจเอกชนด้วยการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ต่างประเทศ, รัฐ และสถาบันการเงินในประเทศ กู้เงินทั้งจากในประเทศและต่างประเทศมาลงทุนในธุรกิจพลังงานไฟฟ้าและธุรกิจอื่นๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยไม่สามารถหาผลตอบแทนจากการลงทุนกลับมาใช้หนี้ได้ทัน ทำให้ธนาคารบางธนาคารและบริษัทเงินทุนหลายแห่งเริ่มขาดสภาพคล่อง มีปัญหาหนี้ด้อยคุณภาพเพิ่มสูง ขณะเดียวกันขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยก็เริ่มลดลง ทำให้การส่งออกเงินระดมตัว แต่การนำเข้ายังเพิ่มมาก ประเทศขาดดุลบัญชีเดินสะพัด (ดุลการดำเนินงานด้วยดุลการบริการ) เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน เงินทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง ขณะที่หนี้ต่างประเทศเพิ่มขึ้นมากโดยเฉพาะในช่วงปี 2538-2539 พอถึงต้นปี 2540 เจ้าหน้าที่ต่างประเทศเริ่มขาดความเชื่อถือความสามารถในการชำระหนี้ของไทยและไม่อยากต่อสัญญาเงินกู้ ซึ่งครั้งหนึ่งเป็นการกู้ระยะสั้น มีการเก็งกำไรโจมตีค่าเงินบาทซึ่งนักวิเคราะห์ทั่วไปเห็นว่ามีค่าสูงเกินจริง และธนาคารแห่งประเทศไทยพยายามใช้เงินทุนสำรองของประเทศไปทำสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า เพื่อปกป้องค่าเงินบาทให้คงที่ ซึ่งยิ่งทำให้เงินทุนสำรองของประเทศร่อยหรอ และฐานะทางการเงินของประเทศอ่อนแอลงอีก

การเป๋ตี้นนโยบายแลกเปลี่ยนเงินตราจากการถูกตัดสินว่าเงินที่มีดอลลาร์เป็นหลัก เป็นการให้เงินบาทลอยตัวในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ทำให้ค่าของเงินบาทลดลงถึง 40% นำมาขึ้นราคาและสินค้าอื่นๆ ก็ขึ้นราคาตามมา ภาคเอกชนและรัฐบาลที่เป็นหนี้ต่างประเทศอยู่ในเดือนสิงหาคม 2540 ราว 9 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ต้องมีการชำระหนี้เพิ่มขึ้นอีก 30-40% รัฐบาลต้องขอขอกู้เงินฉุกเฉินขย้างมีเงื่อนไข จากกองทุน IMF ในเดือนสิงหาคม 2540 โดยต้องทำตามเงื่อนไข IMF ที่เน้นการเข้มงวดทางการเงินการคลัง การขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่ม, การคิดงบประมาณรายจ่ายของรัฐ, การเข้มงวดกับบริษัทเงินทุนที่มีปัญหาการบริหารสภาพคล่อง และการกำหนดให้สถาบันการเงินคงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงและปล่อยสินเชื่ออย่างระมัดระวัง

การทำตามเงื่อนไข IMF สอดคล้องกับการตั้งพักการดำเนินงานบริษัทเงินทุน 58 แห่ง (ซึ่งมียอดรวมของธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ต่ำกว่า 8 แสนล้านบาท) โดยไม่มีมาตรการกักเงินไหลเวียนเพียงพอ เป็นผลให้เกิดภาวะเศรษฐกิจชะงักงันและราคาพุ่งขึ้นอย่างรวดเร็วจนเกิน (Stagflation) อย่างรุนแรง ธุรกิจหลายประเภท เช่น อสังหาริมทรัพย์, ธุรกิจโฆษณา, สื่อสารมวลชน, บริษัทเงินทุน, อุตสาหกรรมรถยนต์ ฯลฯ ต้องทยอยปิดกิจการ, ลดขนาด, เลิกจ้างพนักงาน, ลดเงินเดือนและสวัสดิการ เพราะการขาดสภาพคล่อง ด้านทุนธุรกิจ ย่อตัวลงมาก สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คาดว่าในปี 2540 จะมีผู้ว่างงานรวมทั้งผู้ถูกเลิกจ้าง ประมาณ 1.3 ล้านคน หรือร้อยละ 4 ของแรงงานทั้งประเทศ วิกฤติที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นวงจรซ้ำซาก ที่ซ้ำเติมให้เศรษฐกิจไทยทรุดหนักตามลำดับ ผลเสียที่จะตามมา นอกจากภาวะเศรษฐกิจชะงักงันและราคาแพงแล้ว ก็คือทั้งสถาบันการเงิน รัฐวิสาหกิจ และธุรกิจสำคัญอื่นๆ ของไทย กำลังถูกบีบคั้นให้บริษัทข้ามชาติเข้ามาซื้อกิจการได้ในราคาที่ต่ำลง และคนไทยจะถูกครอบงำโดยบริษัทข้ามชาติ และเป็นหนี้ต่างประเทศมากขึ้น ดังที่เผชิญกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น ปัญหาการว่างงานและรายได้ที่แท้จริงที่ลดลงทำนองเดียวกันที่ประเทศเวเนซุเอลา เม็กซิโก ซึ่งมีปัญหาและรับเงื่อนไข IMF คล้ายๆ กับไทยได้ประสบมาแล้ว

วิกฤติครั้งนี้ส่งผลกระทบต่อประชาชนไทยในทางลบโดยทั่วหน้ากัน ทั้งในเรื่องการตกงาน, ถูกลดเงินเดือน, สวัสดิการ, รายได้ที่แท้จริงลด เพราะต้นทุนในการผลิตและสินค้าอุปโภคบริโภค ราคาสูงขึ้น ประชาชนกลุ่มที่ได้รับผลกระทบรุนแรงมากที่สุด คือ คนตกงาน ผู้ประกอบการที่ล้มละลาย รองลงมาคือ คนที่ถูกลดเงินเดือน, สวัสดิการ, ผู้ประกอบการที่ขาดทุน คนมีรายได้ประจำที่ต้องซื้อของแพงขึ้น รวมทั้งเกษตรกรเองก็มีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น กลุ่มที่ได้รับผลกระทบน้อยหรือได้ประโยชน์ คือ ผู้ส่งออก ซึ่งการที่ค่าเงินบาทต่ำลงทำให้สามารถส่งสินค้าไปแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้มากขึ้น โดยเฉพาะผู้ส่งออกสินค้าประเภทใช้วัตถุดิบภายในประเทศสูง แต่สินค้าประเภทที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าสูงไม่มีต้นทุนสูงขึ้น ทำให้ไม่ได้ประโยชน์นัก รวมทั้งธุรกิจส่งออกก็ยังมีปัญหาการขาดเงินทุนหมุนเวียน รวมทั้งปัญหาต้นทุนจากปัจจัยการผลิตทั้งจากภายนอกและภายในประเทศที่จะสูงขึ้นอีกในปีหน้า

สาเหตุและความสำคัญของวิกฤติ

ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจคราวนี้รุนแรงมากกว่าครั้งใด เพราะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันมีขนาดการเปิดประเทศ คือ ต้องพึ่งพาเงินทุนและการค้าระหว่างประเทศเป็นสัดส่วนสูงกว่ายุคใดๆ ในประวัติศาสตร์ไทย ปัญหาวิกฤตินี้ไม่ใช่ความผิดพลาดทางเทคนิคของการบริหารจัดการทางเศรษฐกิจของประเทศในช่วง 1-2 ปีเท่านั้น แต่เป็นปัญหาที่มีสาเหตุที่สืบเนื่องมายาวนานจาก 1) โครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองของไทยที่มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจอยู่ในมือคนกลุ่มน้อย ที่มีกรอบความคิดแบบจารีตนิยม และใช้นโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแบบเป็นปัวรประเทศทุนนิยมพัฒนา

อุตสาหกรรม ทำให้การพัฒนาประเทศไทยขาดความสมดุล การกระจายทรัพยากรสินทรัพย์ได้ และความรู้ มีช่องว่างแตกต่างกันเพิ่มมากขึ้น ประชาชนไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถและมีวินัย ในการสร้างชาติ 2) การที่ผู้นำและผู้บริหารส่วนใหญ่ในภาครัฐและบางส่วนในภาคสถาบันการเงิน เอกชน ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ขาดความรู้ความสามารในกาธนา และขาดจิตสภภาพการมอง การณโกลโโลกยุคที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว 3) การดำเนินนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผิดพลาด ทั้งแต่กู้เงินต่างชาติมาลงทุน แลวงหากำไรระยะสั้น โดยไม่พัฒนาคุณภาพของประชาชน และเศรษฐกิจพื้นฐานภายในประเทศให้เข้มแข็ง ขณะที่มีภาครัฐกิจเอกชน ก้มงแสวงกำไรส่วนตัว ระยะสั้น มากกว่าการมองการอยู่รอดระยะยาวและการเพิ่มประสิทธิภาพ 4) การที่ระบบการศึกษา การสร้างและการถ่ายทอดความรู้ยังเป็นแบบทงจกจากตำราดั้งเดิม และจากต่างประเทศ ขาดการ คิดวิเคราะห์ คำนวณ วิจัย ทวิพากษ์ วิจารณเป็นตัวของตัวเอง จากความอ่อนด้อยทั้ง 4 ประการนี้ ขบขึ้นมำของไทยจึงนำประเทศไปสู่วิกฤติ โดยไม่สนใจการเตือนภัยและไม่ได้สร้างระบบเตือนภัยเพื่อ หาทางแก้ไขแต่ต้นมือ แม้เมื่อรู้ว่วิกฤติกำลังเกิดขึ้นแล้วชนชั้นนำของไทยก็ยังไม่ตระหนักถึงความ ร้ายแรง และขาดความสามารถในการตัดสินใจแก้ไขอย่างสร้างสรรค์ รวดเร็วทันการ ได้แต่ขอให้ ปัญหาเลวร้ายถึงที่แล้วถึงจะตามแก้ปัญหาที่ล่าสมัย ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเสียหายรุนแรง และรวดเร็วมากกว่าที่ควรเป็น

เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่มาของวิกฤติครั้งนี้ อย่างมองให้เชื่อมโยงถึงองค์รวมทางด้าน เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมของสังคมไทย จะเห็นได้ว่าวิกฤติครั้งนี้ไม่ใช่วิกฤติเศรษฐกิจล้วนๆ แต่เป็นวิกฤติทางการเมืองและสังคม รวมทั้งวิกฤติทางภูมิปัญญาของไทยด้วย ที่ประเทศทั้งประเทศ ไม่สามารถสร้างระบบเตือนภัยถึงวิกฤติที่เคอเกิดขึ้นในประเทศอื่น เช่นที่เม็กซิโก เมื่อ 2-3 ปีที่แล้วได้ อย่างมีประสิทธิภาพ แม้คนที่นำประเทศไปสู่วิกฤติจะเป็นคนส่วนน้อย แต่ก็น่าตั้งคำถามว่าทำไมคน ล้วนใหญ่จึงเห็นดีเห็นงามที่จะให้คนส่วนน้อยกลุ่มนี้นำพวกเขาไปทางไหนก็ได้ แม้กระทั่งเกิดวิกฤติ แล้ว คนส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีความคิดที่จะคิดถึงทางเลือกอื่น นอกจากจะให้ผู้นำชุดเดิม, เทคโนโลยีชุด เดิม เขาประเทศไปฝากไว้กับการขึ้นำของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ตัวแทนของเจ้า หน้จากประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งสนใจมาช่วยฟื้นฟูให้ประเทศลูกหน้มีกำลังวังชาทำงานเพื่อ หนานเงินใช้หน้ต่างประเทศได้มากกว่าจะสนใจว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่ยากจนในประเทศลูกหน้จะต้อง ทนทุกข์ยากลำบากต่อไปอย่างไร

ทางออกของประชาชน

ทางที่จะแก้ใ้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของไทยได้ คือ ต้องเปลี่ยนกรอบวิธีคิด เลิกคิดว่า IMF เป็นองค์การเดียวที่จะแก้ปัญหาให้ไทยได้ ต้องมองใหม่ว่า IMF คือ องค์การตัวแทนของเจ้าหน้จาก ประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมเพียงองค์การหน้ ซึ่งไม่จำเป็นจะต้องคิดถูกหรือคิดโนสิ่งที่เป็นประโยชน์

คือประเทศไทยในระยะยาวทั้งหมด และเราสามารถที่จะต่อรองได้ หากทางออกอื่นๆ ได้ ประชาชนจะต้องการวิธีการปฏิรูปผู้นำประเทศ เปลี่ยนกรอบวิธีคิด และปรับนโยบายการพัฒนาประเทศใหม่ทั้งหมด เปรียบเทียบกับ IMF และเจ้าหน้าที่ประเทศต่างๆ ที่ส่วนใหญ่คือ ญี่ปุ่น เพื่อขอเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขบางข้อที่เป็นผลเสียต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทย เปรียบกับรัฐบาล และสถาบันการเงินญี่ปุ่น จีน บรูไน กลุ่มประเทศอาหรับ และประเทศอื่นๆ ที่มีเงินทุนหนา เพื่อขอปรับโครงสร้างหนี้หรือขอกู้เงินมาฟื้นฟูเศรษฐกิจ ในขณะที่ภาครัฐควรเร่งปฏิรูประบบการเงินการคลัง ควบคุมการใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศอย่างเข้มงวด และรีบฟื้นฟูการส่งออกและส่งเสริมการท่องเที่ยวเงินมาใช้หนี้ IMF ที่มีเงื่อนไขมากเป็นอันดับแรก เพื่อจะได้บอกเลิกสัญญา กับ IMF ให้เร็วที่สุด และไทยจะได้มีเอกราชในการทำหนดนโยบายพัฒนาประเทศไทย

นโยบายพัฒนาประเทศไทยควรเปลี่ยนแนวคิดที่เคยคิดอยู่แต่ในกรอบการพึ่งพาการลงทุน การกู้เงิน และการค้ากับต่างประเทศเกือบ 100% ซึ่งมีแต่จะทำให้มาเสียเปรียบ ต้องขาดดุลการค้า และบริการเป็นหนี้มากขึ้นเรื่อยๆ (จากการขาดดุลการค้าในปี 2503 เพียง 997 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 4.2 แสนล้านบาท ในปี 2539) มาใช้กรอบคิดการพัฒนาที่เน้นการพึ่งตนเองด้วยการเร่งรัดพัฒนาการเกษตร, อุตสาหกรรมการเกษตร และอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบ, หุ่น และเทคโนโลยีที่เหมาะสมภายในประเทศ เป็นสัดส่วนสูงขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 50

มาตรการที่ควรทำ คือ ระดมเงินออมภายในประเทศทุกวิถีทางรวมทั้งเพิ่มการหักเงินเดิมนผู้มีเงินเดือนทุกประเภทเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศมีการออมและการลงทุนภายในประเทศเพิ่มขึ้น ลดการพึ่งพาการเป็นหนี้ต่างประเทศ ทดแทนตลาดทุน ตลาดพันธบัตรและตราสารหนี้ (Bond Market) ให้เจริญเติบโตมีสัดส่วนสูงขึ้น แทนที่จะให้ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ครอบงำการฝากและการให้สินเชื่อฝ่ายเดียว ใช้มาตรการทางภาษีและการรณรงค์ให้คนไทยใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศลดลง และช่วยกันหาเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศมากขึ้น ปรับปรุงการขนส่งสินค้าทางรถไฟ ทางน้ำ และการขนส่งคนโดยพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะแทนการสร้างถนนและการใช้รถยนต์มากเกินไป ซึ่งทำให้ต้องพึ่งพาน้ำมันปิโตรเลียมมากกว่า 1 แสนล้านบาท ประหยัดการใช้พลังงานและพัฒนามอเตอร์พลังงานทางเลือกอื่นแทนน้ำมัน ฯลฯ ปฏิรูปทางเศรษฐกิจและปฏิรูปทางการศึกษาเพื่อที่จะกระจายทรัพย์สินและรายได้ (ทั้งที่ดิน, เงินทุน, ปัจจัยการผลิตอื่นๆ) กระจายความสามารภในการเรียนรู้ และโอกาสในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่ประชาชนส่วนใหญ่อย่างทั่วถึง

การพัฒนาประเทศควรเน้นที่การพัฒนาคุณภาพคน สร้างสรรค์ให้คนมีความสามารถในการเรียนรู้ มีความคิด จินตนาการสร้างสรรค์และมีจิตสำนึกทางสังคม มากกว่าการเน้นการเพิ่มปริมาณสินค้าและบริการ เพราะเมื่อคนมีคุณภาพเพิ่มขึ้น มีการจัดตั้งกลุ่ม, องค์กร ที่มีเป้าหมายชัดเจนและ

มีการบริหารจัดการที่ดีขึ้น พวกเขาก็จะผลิตสินค้าและบริการอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้เอง ในแง่การผลิตควรให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นประโยชน์เพื่อตลาดภายในประเทศที่สามารถทำให้ใหญ่ขึ้นกว่าปัจจุบันได้หลายเท่าถ้าทำให้คนไทย 60 ล้านคน (ซึ่งมากกว่าอังกฤษ ฝรั่งเศสเล็กน้อย แต่ไทยมีขนาดตลาดคนวัยกำลังซื้อเล็กกว่าเรา 10 เท่า) มีรายได้เพิ่มขึ้นรวมทั้งครองฝั่งเสริม พัฒนาการประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลางซึ่งจะช่วยเพิ่มการจ้างงานได้เพิ่มขึ้น และจะใช้เงินทุน, เทคโนโลยี, ปัจจัยการผลิตภายในประเทศมากกว่าอุตสาหกรรมหรือพาณิชยกรรมใหญ่ ส่วนการหารายได้เข้าประเทศก็ควรมุ่งใช้ทุนในประเทศผลิตสินค้าและบริการที่สร้างมูลค่าเพิ่มในประเทศสูง มากกว่าส่งเสริมต่างประเทศมาตั้งโรงงานแบบต้องพึ่งวัตถุดิบ, ชิ้นส่วนจากต่างประเทศมาก ซึ่งที่แล้งเรามีแต่จะทำให้เราต้องสั่งเข้า และขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดวิกฤติครั้งนี้ นอกจากนี้แล้วก็ควรหารายได้เข้าประเทศโดยการขายสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, การจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ, ศูนย์ทหารและการพักผ่อนเพื่อสุขภาพ, การขายทรัพย์สินทางปัญญาต่างๆ ฯลฯ

การแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศแนวใหม่ (ซึ่งความจริงก็คือแนวพัฒนาแบบพึ่งตนเองที่บรรพบุรุษของเรายุคก่อนการพัฒนาแบบพึ่งฝรั่งเคยทำกันมาแล้ว แต่ถูกทอดทิ้งไป) จะทำให้คนไทยต้องลดทอนประหยด มีวินัย ทำงานอย่างจริงจังกับ ในช่วง 2-3 ปีข้างหน้า แต่จะทำให้หนี้ค่อย ๆ ลดลง ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นทันกับภาระค่าครองชีพและจะทำให้คนมีงานทำอย่างทั่วถึง มีโอกาสจะอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคมให้ดีขึ้น คนจะมีคุณภาพชีวิตและความอุดมมากกว่าการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศตามแนว IMF ที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเป็นหนี้และการต้องพึ่งพาต่างชาติ ซึ่งจะทำให้คนไทยทั้งขณะนี้หนี้ต่างชาติกันเฉลี่ยคนละ 6 หมื่นบาท มีหนี้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยคนละแสนบาท ภายใน 2 ปีข้างหน้านี้ ทั้งการแก้ปัญหาตามแนวทาง IMF ก็จะทำให้คนไทยต้องเหนื่อยยากกับการค้นหาหนทางทำและวัดเริ่มชัดกับข้าวของแพงภายใต้สภาพแวดล้อมที่เลื่อมทรมองในทุกๆ ด้าน

การที่จะทำให้แนวคิดการพัฒนาประเทศแบบพึ่งตนเองอย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสันติสุขเป็นจริงขึ้นมาได้ จะต้องอาศัยการระดมกำลังคนทั้งประเทศ ช่วยกันคิดช่วยกันศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อหาแนวทางและมาตรการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน มีความเป็นไปได้มากขึ้น โดยน่าจะมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงาน และคณะทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการฟื้นฟูแห่งชาติ หรือเป็นองค์กรเพื่อแก้ไขวิกฤติของประเทศในภาพรวมรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะทำงานได้อย่างคล่องตัว มีประสิทธิภาพกว่าองค์กรแบบราชการ คณะทำงานดังกล่าวนี้ควรทำงานทั้งวิจัยและพัฒนา และการรณรงค์เผยแพร่ให้การศึกษาแก่ประชาชนควบคู่กันไป จึงจะมีทางทำให้การฟื้นฟูเศรษฐกิจสังคมไทยจากปัญหาวิกฤติในครั้งนี้เป็นจริงขึ้นมาได้

คำนำ

รายงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นรายงานโดยสรุปของโครงการวิจัยเชิงนโยบายแบบเร่งด่วน ที่มีกรอบเวลาของการทำงานวิจัยเพียง 8 สัปดาห์ ในช่วงวันที่ 15 สิงหาคม 2540 - 15 ตุลาคม 2540 โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจไทย : ผลกระทบจากการที่รัฐบาลตัดสินใจขอกู้เงินแบบมีเงื่อนไข จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เพื่อวิเคราะห์และสรุปบทเรียนให้ข้อเสนอแนะแนวทางออกทั้งในระยะสั้น และระยะยาวสำหรับประเทศไทย

วิธีการทำงานวิจัยชิ้นนี้ คือให้นักวิจัยทำงานเกือบเต็มเวลา 4 คน สันติว เอกสาร พุดคุย สัมภาษณ์ เข้าร่วมประชุมสัมมนา (รวมทั้งการส่งนักวิจัยคนหนึ่งไปร่วมสังเกตการณ์ การประชุมประจำปีของ IMF และธนาคารโลก ที่ฮ่องกง ในเดือนกันยายน 2540), ติดตามข้อมูลข่าวสารทางหนังสือพิมพ์, วิทยุ, โทรทัศน์, ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และติดต่อให้นักวิจัยสมทบ 8 คน ช่วยเขียนบทความเสริมให้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย และช่วยให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมในช่วงการจัดสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีประสบการณ์ โดยได้จัดสัมมนากลุ่มย่อย มีผู้เข้าร่วมแต่ละ 25-30 คน รวม 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 (ช่วงเช้า 20 กันยายน 2540) พิจารณาในแง่ภาคธุรกิจเอกชน ครั้งที่ 2 (ช่วงบ่าย 20 กันยายน 2540) พิจารณาในแง่ภาคประชาชน ครั้งที่ 3 (27 กันยายน 2540) พิจารณาในแง่ภาครัฐ และเศรษฐกิจโดยรวม และการสัมมนาใหญ่เพื่อเสนอสรุปผลงานวิจัยและรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ทั้งวัน มีผู้เข้าร่วมสัมมนา 137 คน

แนวคิดทฤษฎีในการวิจัย ใช้ทั้งแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง, เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก, และสังคมศาสตร์แบบสหวิทยาการ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาจากข้อมูล สถิติตัวเลข ในเชิงปัจจัยที่ซับซ้อนพยายามมองปัญหาในทุกด้านของสังคม อย่างเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวม และอย่างวิพากษ์วิจารณ์

การวิจัยเชิงนโยบายแบบเร่งด่วน ที่ใช้เวลาลำขนาดนี้มุ่งที่จะให้เห็นภาพใหญ่ๆ และมุ่งเสนอความคิดเห็นที่มีลักษณะวิเอนำพาให้คิดต่อ ทำวิจัยต่อ มากกว่าที่จะคาดหวังให้เป็นงานวิจัยเชิงวิชาการที่มีรายละเอียดครบถ้วนสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามคณะนักวิจัย ก็ได้พยายามทำให้งานวิจัยเชิงนโยบายชิ้นนี้ สะท้อนภาพปัญหาได้อย่างมีเหตุผล มีสถิติข้อมูลเชิงประจักษ์ และประสบการณ์ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศสนับสนุน เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือว่า ข้อเสนอแนะแนวทางออกที่เราเสนอขึ้น แม้บางอย่างจะดูกำกวมหรือเป็นอุดมการณ์มากกว่าข้อเสนอสรุปและทางออกภายใต้กรอบของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่นักวิชาการหรือนักวิชาชีพของภาครัฐเสนอขึ้น แต่ก็เป็นเรื่องที่เราเชื่อว่ามีความเป็นไปได้ ถ้าหากได้มีการวิจัยและการพัฒนาต่อและทำตามแนวคิดใหญ่แบบของเชื่อมโยงถึงองค์รวมอย่างจริงจัง รวมทั้งรู้จักการกล้าคิด กล้าจินตนาการ กล้าปรับเปลี่ยนแนวคิด นโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความเป็นจริงอย่างเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง โดยคำนึงถึงประโยชน์ของ

ประชาชนส่วนใหญ่ในระยะยาวมากกว่าที่จะคำนึงถึงประโยชน์ของผู้มีอำนาจทางการเมืองและการบริหาร

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต และศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิจารณ์ พานิช แห่งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ผู้ริเริ่มและสนับสนุนโครงการวิจัยชิ้นนี้อย่าง เอาใจใส่โดยตลอด และขอขอบคุณนักวิชาการ, ผู้บริหารองค์การทางการเงินทั้งของรัฐและเอกชน หลายท่าน ผู้ที่ได้ให้ข้อคิดเห็น ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่คณะนักวิจัยอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ผลงานวิจัยชิ้นนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของคณะนักวิจัยเป็นสำคัญ ไม่ใช่ที่ขณะที่สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย ผู้ให้เงินทุนสนับสนุน ผู้เขียนบทความเสริม และผู้เข้าร่วมสัมมนาจะเห็นด้วยทั้งหมดเสมอไป

วิทยากร เชียงกูล (หัวหน้าคณะนักวิจัย)
กมล กมลตระกูล
ทวีเกียรติ ประเสริฐเจริญสุข
ณัฐพล สีลาวิธานานนท์

24 ตุลาคม 2540

บทความเสริม

1. สุจิตต์ ประศาสน์เศรษฐ์	"ใจเชื่อมเจตน์กับธนาคาร : บทบาท ปัญหา และข้อเสนอเพื่อการปฏิรูป"
2. ไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม	"แผนแม่บทเพื่อการฟื้นฟูชาติ"
3. ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์	"วิกฤติประเทศไทย : รากเหง้า บทเรียนและทางออก"
4. จำนงค์ สมประสงค์	"บทบาทของธนาคารหมู่บ้านในการฟื้นฟูเศรษฐกิจชนบท"
5. เวียง สุชาติสวัสดิ์	"ผลกระทบต่องานเกษตรกรรม และประชาชนในชนบท และทางออกสำหรับประชาชน"
6. เสรี สีลาสัย และกัญญา สีลาสัย	"วิกฤติเศรษฐกิจ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มประเทศละตินอเมริกา และเอเชียตะวันออก"
7. ณฤมล กับจุฑาพล และจรัส ดิษฐาภิรักษ์	"ผลกระทบทางการเมืองไทยจากการรับเงินใหม่ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศและทางออกสำหรับภาคประชาสังคม"
8. บรรจง นะแด่ บุญยืน วงศ์สงวน และนันทวัน หาญดี	"วิกฤติเศรษฐกิจไทย : ผลกระทบจากการรับเงิน IMF และทางออกสำหรับประชาชน (ประสบการณ์และข้อเสนอจากท้องถิ่น)"

ประวัติผู้วิจัย

วิทยากร เชียงกูล จบจากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2512 เคยทำงานประจำของบรรณธิการ สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช เป็นนักวิจัยวางแผนธนาคารกรุงเทพ ไปศึกษาปริญญาโทด้านพัฒนาศักยภาพ ที่เมืองเฮก เนเธอร์แลนด์ และกลับมาเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปัจจุบันเป็นอาจารย์และผู้อำนวยการโครงการศูนย์วิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต มีผลงานเขียนและแปลหนังสือที่พิมพ์เป็นเล่มแล้วราว 50 เล่ม

กมล กมลตระกูล จบทางด้านเศรษฐศาสตร์การเงิน จากมหาวิทยาลัยซานดิเอโก สหรัฐอเมริกา เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นประธานมูลนิธิไทย-อเมริกัน อดีตบรรณาธิการ น.ส.พ. มติชนรายวัน ยูเอส เอซีเอ็น, ผู้อำนวยการ น.ส.พ. "ประชาคม" ลอสแอนเจลิส, นักวิเคราะห์การเงินและหลักทรัพย์ เคยทำงานประสานงานเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ ปัจจุบันเป็นนักเขียน นักวิจัยอิสระและที่ปรึกษา อยู่ในกรุงเทพฯ และเป็นนักเขียนประจำให้กับประชาชาติธุรกิจ และมติชนสุดสัปดาห์

พวีณเกียรติ ประเพณีเจริญสุข จบคณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ทำงานด้านการพัฒนาชุมชนในแผนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบประชาชนมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ปี 2523 จนถึงปัจจุบัน จบปริญญาโททางด้านการศึกษาและการพัฒนาชุมชนระดับภูมิภาค ของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย และมหาวิทยาลัย Dortmund ประเทศเยอรมนี เคยทำงานประสานงานเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เคยเป็นหัวหน้าภาควิชาการพัฒนาระบบและสิ่งแวดล้อม และรองคณบดีฝ่ายวิชาการคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต เป็นผู้อำนวยการมูลนิธิส่งเสริมวิทยากรมนุษยชาติ พัฒนารูชน และเป็นกรรมการของมูลนิธิ ชุมชน และอนุกรรมการชุดต่างๆ อีกหลายชุด

ณัฐพล สีลาวัฒนานันท์ จบการศึกษา วท.บ.(เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, พบ.ม.(พัฒนาการเศรษฐกิจ) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, M.B.A. (การเงิน) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยเป็นหัวหน้าส่วนอำนวยการสินเชื่อ ฝ่ายสินเชื่อธุรกิจบริการ และหัวหน้าทีมงาน โครงการพัฒนาระบบงานสินเชื่อของธนาคาร ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) เป็นอาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ และเป็นนักวิเคราะห์ ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการลงทุนต่างๆ ให้กับบริษัทและรัฐวิสาหกิจหลายแห่ง ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษารับปรึกษา ป่าดิน คอนซอร์เทียม จำกัด และบริษัทเอกชนหลายแห่ง

สำนักงานประสานงานโครงการวิจัย : 2/79 เจริญสุขนิเวศน์ 9 ซ.รามอินทรา 14 ถ.รามอินทรา
เขตลาดพร้าว กรุงเทพฯ 10230 โทร 510-6494 โทรสาร 519-4762

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
เกริ่นนำ	1
1. ความจำเป็นของปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจไทย วิทยากร เชียงกุล	2
2. ประวัติและบทบาทของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) กมล กมลตระกูล	29
3. การรับเงื่อนไขของ IMF มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างไร กมล กมลตระกูล	53
4. การวิกฤติเศรษฐกิจกับภาคธุรกิจเอกชน ณัฐพล ลีลาวัฒนานันท์	73
5. ผลกระทบของการปฏิบัติตามเงื่อนไขของ IMF ต่อภาคประชาชน และข้อเสนอแนะที่เป็นทางออกสำหรับประชาชน ทวีเกียรติ ประเสริฐเจริญสุข	113
6. วิกฤติเศรษฐกิจไทยและทางออกของประชาชนมองในภาพรวม วิทยากร เชียงกุล	154
บรรณานุกรม	186

วิกฤติเศรษฐกิจไทย : ผลกระทบจากการรับเงินกู้ IMF และทางออกสำหรับประชาชน

เกริ่นนำ

รายงานที่เป็นชิ้นหลักชิ้นนี้ แบ่งออกเป็น 6 บท (ดูสารบัญ) ตามลำดับเรื่องราวและการแบ่งงานกันทำให้นักวิจัย 4 คน เขียนตามหัวข้อที่ถนัด โดยได้มีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนปรับปรุงแก้ไขร่วมกันอยู่เป็นระยะๆ และ วิทยากร เชียงกูล ในฐานะหัวหน้าโครงการวิจัยชิ้นนี้ เป็นผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการ ตัดต่อ ปรับปรุงแก้ไข เพื่อช่วยให้การเสนอรายงานเป็นไปอย่างเป็นลำดับขั้น และมีความสอดคล้องกัน แต่เนื่องจากเป็นงานวิจัยแบบเร่งด่วน ที่นักวิจัยต่างคนใช้เวลาเขียนกันจริงๆ หลังจากรวบรวมข้อมูลแล้ว เพียง 4-5 สัปดาห์ งานทั้งชิ้นจึงจะต้องมีช่วงทำงานเขียนที่แตกต่างกับคลอแดนอาจจะมีข้อเนื้อหาบางตอนที่เหลื่อมซ้อนกันอยู่บ้าง แต่กล่าวโดยทั่วไปแล้ว คือจำบทความทั้งหมดช่วยส่งเสริมกันและกัน ให้งานวิจัยเชิงนโยบายชิ้นนี้ มีเนื้อหาสาระที่หนักแน่นเพิ่มขึ้น รวมทั้งบทความเสริมอีก 8 ชิ้น ซึ่งแม้จะมีลักษณะที่แตกต่างหลากหลาย เพราะว่าต่างคนต่างเขียนคนละหัวข้อนั้น ก็มีส่วนช่วยเสริมให้โครงการวิจัยชิ้นนี้มีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์ขึ้น รายงานวิจัยชิ้นหลักส่วนใหญ่จะคล้ายกับฉบับร่างที่นำเสนอในการประชุมสัมมนาภาคพื้นใหญ่ เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 แต่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของที่ประชุม และตามที่คุณวิจัยเห็นสมควร รวมทั้งได้ทำให้ทันสมัยเพิ่มขึ้นตามข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวตลอดเวลา โดยฉบับแก้ไขนี้ได้ปิดต้นฉบับประมาณวันที่ 24 ตุลาคม 2540

1. ความเป็นมาของปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจไทย

1.1 จากเหง้าของวิกฤติ คือ โครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจในมือคนกลุ่มน้อย และนโยบายการพัฒนาแบบเน้นความเจริญเติบโตทางวัตถุ

ปัญหาวิกฤติทางด้านการเงินการคลังซึ่งนำไปสู่วิกฤติทางเศรษฐกิจทั้งระบบที่เห็นได้ชัด ในช่วงตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2540 เป็นต้นมา เป็นปัญหาที่มีที่มาสืบเนื่องยาวนานจากระบบโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองที่อำนาจรวมศูนย์อยู่ในมือของนักการเมือง ข้าราชการชั้นสูง และนักธุรกิจชั้นนำ ตลอดจนมา โดยมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก จนขึ้นว่า กลุ่มอภิสิทธิ์ชนเหล่านี้ดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจแบบเน้นความเจริญเติบโต การทำกำไร และการบริโภคสูงสุด มุ่งส่งเสริมให้ต่างประเทศมาลงทุนและให้ภาคธุรกิจเอกชนกู้หนี้ยืมสิน มาลงทุนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์, คลาสสิกคาร์พาร์ท, ธุรกิจทำโรตเตอร์กันแบบบริโภคขาดวย และการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมประเภทที่ต้องใช้ปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศมาก ทำให้เศรษฐกิจถดถอยรวมเติบโตสูง แต่การกระจายทรัพย์สินและรายได้ระหว่างกลุ่มชนต่างๆ มีความแตกต่างกันเพิ่มมากขึ้น ประเทศชาติขาดดุลการค้าและบริการและเป็นหนี้สินมากขึ้นตามลำดับ

นโยบายการพัฒนาของรัฐบาลไทยทุกรัฐบาล โดยเฉพาะมีตั้งแต่การยอมรับการขึ้นนำของผู้เชี่ยวชาญจากธนาคารโลกให้มีการตั้งสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา เน้นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจโดยส่วนรวมเป็นหลัก โดยมุ่งกู้เงินจากธนาคารโลกมาก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและส่งเสริมให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนพัฒนาอุตสาหกรรม ทำให้เศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรม การค้า การบริการ (รวมทั้งการธนาคารและตลาดเงินทุน) เติบโตในอัตราที่สูง ภาคเกษตรแม้จะเติบโตช้ากว่าแต่ก็ได้รับการพัฒนาให้เป็นภาคเกษตรแบบพึ่งเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อการค้าและการส่งออกอย่างกว้างขวาง มูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติ ซึ่งคิดจากสินค้าและบริการที่ทั้งประเทศผลิตและใช้ไปในแต่ละปี ได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเฉลี่ยต่อหัวของประชากรเพิ่มจาก 4,100 บาท ในปี พ.ศ. 2504 เป็น 78,435 บาท ในปี พ.ศ. 2539 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตัวเลขปี 2539 ประมาณการโดยธนาคารแห่งประเทศไทย) แต่การเจริญเติบโตทางวัตถุดังกล่าวเป็นผลมาจากการผลาญทรัพยากร เช่น ป่าไม้, ดิน, น้ำ, แร่ธาตุ ฯลฯ และการเพิ่มทุนและแรงงานเข้าไปในการผลิต มากกว่าการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ผลผลิตทางการเกษตรคือไร่แม้จะเพิ่มสูงขึ้นบ้าง แต่ก็ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าประเทศพัฒนาอุตสาหกรรม เช่น สหรัฐ ญี่ปุ่น มาก และต่ำกว่าประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับหลายประเทศ

ผลของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเน้นการเพิ่มสินค้าและบริการทำให้คนไทยในปัจจุบันมีรายได้เป็นตัวเลขสูงกว่เมื่อก่อน แต่ก็ไม่ได้แปลว่ารายได้ที่แท้จริงจะเพิ่มขึ้นตามรายได้ที่เป็นตัวเลข เพราะค่าครองชีพ หรืออัตราเงินเฟ้อก็ได้เพิ่มขึ้นสูงมากในรอบ 40 ปีที่ผ่านมา (เฉลี่ยปีละ 4-5%) ทำให้ค่าของเงินที่ใช้ซื้อสินค้าและบริการได้ในปัจจุบันมีค่าลดลงกว่าเมื่อก่อน 40 ปีที่แล้วหลายเท่า รวมทั้งคนไทยในยุคปัจจุบันก็เลือกการผลิตแบบพึ่งตนเอง หันไปทำการเกษตรเพื่อขาย หรือเป็นลูกจ้าง จึงผลิตและหาอาหาร ยา และสิ่งจำเป็นอื่นๆ ได้เองแบบคนสมัยก่อนลดลง ต้องใช้เงินซื้อหาอาหาร ยา และสิ่งจำเป็นอื่นๆ เพิ่มขึ้น

คนไทยในยุคปัจจุบันอาจจะมียากได้เพิ่มขึ้น มีสินค้าและบริการให้จับจ่ายใช้สอยได้เพิ่มขึ้นกว่ายุคก่อน แต่คนไทยไม่ได้รวยขึ้นอย่างสมเหตุสมผลกันทุกคน เพราะการพัฒนาไม่ได้กระจายไปอย่างทั่วถึง ตรงกันข้ามการกระจายทรัพยากรสินค้าและรายได้ในหมู่คนไทย กลับมีความไม่เป็นธรรมสูงขึ้น คือมีคนรวยประเภทเจ้าของที่ดินขนาดใหญ่หรือที่ดินมูลค่าสูง เจ้าของกิจการขนาดใหญ่ที่รวมขึ้นมาจากจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีฐานะแตกต่างจากคนที่เป็นคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น ชาวนา ชาวไร่ขนาดเล็ก คนงานไม่มีมือหรือกึ่งมีมือ ฯลฯ มาก นอกจากนั้นก็มีชนชั้นกลางจำนวนหนึ่ง ได้แก่ พวกผู้ประกอบการขนาดย่อม พนักงานข้าราชการ นักวิชาชีพ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนและสัดส่วนเพิ่มขึ้นพอสมควร แต่กลุ่มคนที่รวยที่สุดนั้นรวยต่างจากกลุ่มคนที่จนที่สุดหลายสิบเท่า และการกระจายรายได้ในปัจจุบันยิ่งแตกต่างกันเพิ่มขึ้น คือคนรวยยิ่งรวยมากขึ้น แต่คนจนอยู่ที่เดิมหรือรายได้ที่แท้จริงลดลง จนแม้แต่รายงานของธนาคารโลกปีล่าสุด ก็ยังกล่าวขวัญถึงว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียที่มีปัญหาการกระจายรายได้เลวลงอย่างน่าทึ่งใจ คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน และไทย (The World Bank Annual Report 1997, P. 51)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขอมรับปัญหาการกระจายรายได้ที่เลวลงนี้และได้เสนอรายงานไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด 20 เปอร์เซ็นต์แรกของครัวเรือนทั้งหมดในประเทศไทย ที่เคยมีสัดส่วนในรายได้รวมประเทศร้อยละ 49.2 ของรายได้ประชาชาติทั้งประเทศใน ปี พ.ศ. 2518 ได้ร่ำรวยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 59 ของรายได้ประชาชาติทั้งประเทศ ใน ปี พ.ศ. 2535 ขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่จนที่สุด 20 เปอร์เซ็นต์ล่างของครัวเรือนทั้งประเทศที่เคยมีสัดส่วนในรายได้ของประเทศเพียงร้อยละ 6.0 ในปี 2518 ถึงจนลงไปอีก โดยมีสัดส่วนในรายได้ประชาชาติเพียงร้อยละ 3.9 ในปี พ.ศ. 2535

การพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นความเจริญเติบโตของการผลิตสินค้าและบริการได้มาด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและพละกำลังแรงงานของประชาชน มีการบุกเบิกป่ามาใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชผลเพื่อการค้าในอัตราที่ล้าหลังตามฐานแรงกว่ายุคสมัยใดในประวัติศาสตร์ที่เราอยู่กันมาในแถบนี้เป็นพันปี ป่าไม้ที่มีเคยมีมากกว่าครึ่งหนึ่ง คือร้อยละ 53 ของพื้นที่ทั้งประเทศใน ปี พ.ศ. 2504 ลดลงเหลือเพียงหนึ่งในสี่ ของพื้นที่ทั้งประเทศ คือร้อยละ 25.6 ของพื้นที่ทั้งประเทศในปี 2535 คิดเป็นพื้นที่ป่า

ถูกทำลายไปในรอบ 30 ปีประมาณหนึ่งร้อยล้านไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่พอๆ กับพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งเป็นภาคที่ใหญ่กว่า 1 ใน 3 ของทั้งประเทศ

ป่าถูกทำลายทั้งโดยนายทุนที่ต้องการที่ดินเพื่อธุรกิจด้านใดด้านหนึ่ง และโดยเกษตรกรที่ถูกนโยบายการพัฒนาแบบเน้นการส่งออกผลักดันให้พวกเขาหักล้างดวงพงเพื่อปลูกพืชเพื่อขาย เกษตรกรเปลี่ยนแปลงจากการทำมาแบบพึ่งตนเองได้ไปเป็นการทำมาทำไร่ที่พึ่งพิงปัจจัยภายนอก เพื่อได้ผลผลิตอย่างใดอย่างหนึ่งไปขายมากขึ้น เกษตรกรต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช รถแทรกเตอร์ และเครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ ซึ่งหมายถึงการต้องสั่งซื้อปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศมากขึ้นตามลำดับ นอกจากนี้การพัฒนาเกษตรเพื่อการค้ายังทำให้เกิดปัญหาการฆ่าสัตว์หรือฆ่ากรรม คือ การชะล้างพังทลายของหน้าดินเกิดปัญหาดินเปรี้ยวดินเค็มอย่างกว้างขวาง และก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจสังคมอื่นๆ ตามมา เช่น เกษตรกรต้องซื้ออาหาร และปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น ต้องเป็นหนี้เพิ่มขึ้น ต้องปล่อยปละละเลยจากยาปราบศัตรูพืชมากขึ้น การสั่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศมีมูลค่าสูงขึ้น ทั้งที่เป็นสินค้าปัจจัยการผลิตแบบใหม่ และสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค

ในข้อ 2-3 ทศวรรษแรก รายได้จากเกษตรส่งออกของไทยส่วนใหญ่ของไทยมาจากภาคการเกษตร ผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นของประเทศไทย ส่วนใหญ่มาจากการทำลายป่าและขยายพื้นที่เพาะปลูกมาจากการหาประโยชน์ประสิทธิภาพการเพิ่ม แต่สัดส่วนความสำคัญของมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรเมื่อเทียบกับเศรษฐกิจทั้งประเทศได้ลดลงตามลำดับ เพราะรัฐบาลและภาคเอกชนได้หันไปใช้เงินทุนและส่งเสริมให้ภาคอุตสาหกรรม การค้า การบริการ เจริญเติบโตในอัตราที่สูงกว่าภาคเกษตรภาคโดยตลอดในช่วงการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในรอบ 40 ปีที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้ว่าในปี 2503 สัดส่วนของมูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมมีเพียงร้อยละ 13.6 ของมูลค่าผลผลิตทั้งประเทศ ขณะที่การเกษตรมีสัดส่วนร้อยละ 40.5 ของผลผลิตทั้งประเทศในปี 2503 แต่พอถึง 35 ปีต่อมาคือ ในปี พ.ศ. 2538 มูลค่าผลผลิตอุตสาหกรรมมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30 ของมูลค่าผลผลิตของทั้งประเทศ การค้าร้อยละ 18 การบริการ ร้อยละ 13 ขณะที่การเกษตรมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 10.8 ของมูลค่าผลผลิตของทั้งประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ธนาคารแห่งประเทศไทย)

โครงสร้างสินค้าส่งออกของไทยก็เปลี่ยนไปอย่างฮวบฮาบเช่นกัน สินค้าส่งออกที่เป็นสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์การเกษตร เคยมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 64.4 ของมูลค่าส่งออกทั้งในปี 2503 พอมาถึงในปี พ.ศ. 2538 มีเพียงร้อยละ 29 ที่เหลือร้อยละ 71 คือสินค้าอุตสาหกรรมและแร่ธาตุ เมื่อเทียบกับปี 2503 ซึ่งสินค้าส่งออกอุตสาหกรรมมีเพียงร้อยละ 2.5 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด (ธนาคารแห่งประเทศไทย)

แม้ว่าแผนนโยบายการพัฒนาที่เน้นการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม การค้า และการบริการจะเพิ่มการจ้างงานในภาคนอกการเกษตรได้บ้าง ทำให้แรงงานภาคเกษตรมีสัดส่วนลดลง จากร้อยละ 63.2

ของแรงงานทั้งประเทศ ในปี พ.ศ. 2503 มาเหลือน้อยลง 54.6 ในปี พ.ศ. 2538 แต่การที่ไทยยังมีแรงงานกว่าครึ่งหนึ่งอยู่ในภาคเกษตร ก็ยังถือว่าสูงเมื่อเทียบกับสัดส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรที่มีเพียงร้อยละ 10.8 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งประเทศในปีเดียวกัน และเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมใหม่ในย่านเอเชียตะวันออก ซึ่งมีแรงงานอยู่ในภาคอุตสาหกรรม การค้า และบริการเป็นสัดส่วนมากกว่าอยู่ในภาคเกษตร ทั้งนี้เนื่องจากภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้าและบริการของไทยพึ่งพาเครื่องจักร เครื่องทุนแรง ทุน เทคโนโลยีสมัยใหม่มากกว่า จึงไม่สามารถรับแรงงานเพิ่มได้มากนัก การที่ประชากรกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมดยังอยู่ในภาคเกษตรที่มีผลิตผลและรายได้ต่ำ สะท้อนว่าการพัฒนาเศรษฐกิจล้มเหลวไม่ได้ก่อให้เกิดความสมดุล และไม่ได้กระจายทรัพย์สิน รายได้อย่างเป็นธรรม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งนำไปสู่ปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมในปัจจุบัน

นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่ทำให้การคมนาคม อุตสาหกรรม และธุรกิจการค้าเติบโตในอัตราที่สูงกว่าภาคเกษตรบวกกับการกระจายทรัพย์สินและรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ทำให้ประชาชนในชนบทซึ่งไม่มีที่ทำกินหรือรายได้ต่ำ อพยพเข้ามาหางานในเมืองมากขึ้น ชุมชนเมืองขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมทุกอย่าง กลายเป็นเมืองแบบโตเดี่ยว นั่นก็คือกรุงเทพฯ และปริมณฑลรอบกรุงเทพฯ มีประชาชนอาศัยอยู่หรือเข้ามาทำงานในชนบทน้อยลง ประมาณ 9 ล้านคน หรือร้อยละ 15 ของประชากรทั้งประเทศ แต่เป็นกลุ่มชนที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 51 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ทั้งประเทศ มีเงินฝากธนาคารร้อยละ 70 ของเงินฝากทั้งประเทศ มีรถยนต์ส่วนตัวมากกว่าร้อยละ 70 ของรถยนต์ส่วนบุคคลทั้งประเทศ และบริโภคสินค้าประเภทน้ำมันเชื้อเพลิง, ไฟฟ้า, ฯลฯ มากกว่าร้อยละ 50 ของการบริโภคของประชากรทั้งประเทศ

การพัฒนาแบบรวมศูนย์ความเจริญทางวัตถุอยู่ที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ไม่ได้กระจายไปสู่จังหวัดอื่นๆ อีก 70 จังหวัดอย่างยุติธรรมก่อให้เกิดการกระจุกตัวของปัญหา จากการจัดซื้อ สภาพแวดล้อมแออัด การขาดแคลนสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่มีคุณภาพ ปัญหามลภาวะ และปัญหาเศรษฐกิจสังคมด้านต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลและทำให้ต้นทุนในการแก้ปัญหาและการจัดการดูแลกรุงเทพมหานครสูงขึ้นมาก ทำให้รัฐบาลต้องเอาเงินภาษีที่เก็บมาจากคนทั่วประเทศมาพัฒนาแก้ปัญหาในกรุงเทพมหานครเป็นสัดส่วนที่สูง โดยที่ก็ยังคงแก้ปัญหาหลายอย่างไม่ได้ยุติ เมื่อจะใหญ่อื่นๆ เช่น นครราชสีมา เชียงใหม่ ขอนแก่น หาดใหญ่ ก็เป็นเมืองที่มีการกระจุกตัวของการเจริญเติบโตเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในภูมิภาคและมีปัญหาความแออัดยัดเยียดและมลภาวะ และค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการมากในท้องถิ่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร

เปรียบเทียบการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคต่างๆ ของไทย
ในช่วง ปี พ.ศ. 2537-2538 *

หน่วย : ร้อยละ

	ประชากร	มูลค่าผลิตภัณฑ์ ของภาค	เงินฝาก ธนาคาร	รถจักรยานยนต์ ส่วนบุคคล	แพทย์ที่ ทำงานประจำ
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	15.0	51.5	69.8	72.1	50.3
ภาคกลาง	17.3	19.0	11.7	9.5	13.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	34.7	11.3	6.0	5.7	13.4
ภาคเหนือ	20.0	9.5	6.8	8.4	13.8
ภาคใต้	13.0	8.8	5.8	5.4	8.1
ทั้งประเทศ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
จำนวนเดิม ของทั้งประเทศ	59,460,382 คน	3,600,906.5 บาท	3,161,226 บาท	1,383,613 คัน	14,098 คน

* สถิติส่วนใหญ่เป็นของสิ้นปี พ.ศ. 2538 ยกเว้นมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค และแพทย์เป็นของสิ้นปี พ.ศ. 2537

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ
ธนาคารแห่งประเทศไทย
กระทรวงคมนาคม
กระทรวงสาธารณสุข

การที่เศรษฐกิจไทยเติบโตในอัตราสูง ช่วงแรกก็ได้มาจากการที่รัฐบาลใช้นโยบายเก็บภาษีรายได้
ส่งออกที่เบียดภาษีนำเข้า ใช้ระบบโลดตัว และอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อกระตุ้นการขยายตัวภายในประเทศให้ต่ำ
กว่าราคาข้าวในตลาดโลกมาก เพื่อให้แรงงานได้ค่าจ้างต่ำไปด้วย ทำให้ภาคอุตสาหกรรมการค้า
การบริการสามารถให้แรงงานค่าจ้างต่ำแรงขึ้น เจริญเติบโต ส่งออกได้มากขึ้น โดยที่ชาวนาเป็นผู้
เสียผลประโยชน์ได้รับค่าต่ำกว่าชาวนาในประเทศอื่นๆ มาก และเป็นผลให้ชาวนาส่วนใหญ่ไม่อาจ
พัฒนาตนเองให้เป็นเกษตรกรที่มีความรู้ความสามารถ และมีทุนที่จะพัฒนาการเกษตรของตนให้เจริญ
ก้าวหน้าได้ ภาคเกษตรจึงล้าหลังมากกว่าเพื่อน แม้ระยะหลังรัฐบาลจะเลิกเก็บภาษีทรัพย์สินแล้ว เนื่องจาก
จากราคาข้าวในตลาดโลกต่ำลง แต่ชาวนาก็ยังไม่อาจจะพื้นฐานของตัวเองได้ เพราะต้นทุนการ
ผลิตสูงขึ้น แต่ขายที่ราคาต่ำในราคาที่ต่ำลง เนื่องจากระบบการค้าโลก และการค้าในประเทศยังคงทำ
ให้ชาวนาไทยเสียเปรียบ

เปรียบเทียบการปล่อยกู้ (รวมทั้งเงิน, สินเชื่อ, เงินเบิกเกินบัญชี) ของธนาคารพาณิชย์
ทั้งระบบ แยกตามจุดมุ่งหมาย สิ้นปี 2529 กับสิ้นปี 2539

	พ.ศ.2529 (ล้านบาท)	ร้อยละ	พ.ศ.2539 (ล้านบาท)	ร้อยละ
เกษตร	39,694.2	7.23	164,019.2	3.38
เหมืองแร่	3,169.3	0.58	24,478.3	0.50
อุตสาหกรรมการผลิต	124,944.5	22.76	1,313,546.2	27.05
การก่อสร้าง	30,555.4	5.56	236,340.8	4.87
อสังหาริมทรัพย์	20,764.3	3.78	426,100.1	8.78
สินค้าเข้า	32,387.9	5.90	146,409.2	3.01
สินค้าออก	50,143.6	9.13	196,056.1	4.04
ค้าส่งสินค้าปลีก	127,618.8	23.24	870,225.0	17.92
สาธารณูปโภค	9,510.6	1.73	142,751.2	2.93
ธนาคารและสถาบันการเงิน	33,405.6	6.08	345,330.3	7.11
บริการ	28,648.1	5.20	377,836.6	7.76
การบริโภคส่วนบุคคลอื่นๆ	48,296.9	8.80	612,594.5	12.62
รวม	549,023.5	100.0	4,855,687.5	100.0

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

การพัฒนาเศรษฐกิจทำให้อุตสาหกรรม การค้าของไทยเติบโตในทางปริมาณจริง แต่เป็นการโตในลักษณะของเศรษฐกิจทุนนิยมบริวาร คือ พึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศ พึ่งพาการดึงเข้าสินค้าประเภทเครื่องจักร น้ำมันเชื้อเพลิง วัตถุดิบ ฯลฯ มูลค่าสูง ทำให้ประเทศไทยสั่งสินค้าเข้ามากกว่าสินค้าออกทุกปี ยิ่งพัฒนาประเทศให้เป็นแบบอุตสาหกรรมมากเท่าไร ไทยก็ยิ่งขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด (คือดุลการค้ารวมกับดุลบริการและการโอนเงิน) มากขึ้นตามลำดับ ดังจะเห็นได้ว่าปี 2503 ไทยขาดดุลการค้าเพียง 997 ล้านบาท และยิ่งพัฒนาประเทศการค้าดุลการค้าก็ได้เพิ่มขึ้นมาตามลำดับ โดยเฉพาะนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เริ่มขาดดุลการค้าหลัก 1 แสนล้านบาท และเพิ่มเป็น 4.2 แสนล้านบาท ในปี พ.ศ. 2539 (กรมศุลกากร, กระทรวงการคลัง)

การที่เศรษฐกิจของประเทศยังดำเนินต่อไปได้แม้จะส่งออกได้น้อยกว่าการสั่งเข้า ก็โดยอาศัยการลงทุนและการกู้ยืมจากต่างประเทศ รวมทั้งการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศ ซึ่งช่วยนำเงินตราต่างประเทศเข้ามา ทำให้คนไทยยังคงมีเครดิตสั่งสินค้าเข้าและบริการมาได้มากอยู่ แต่

การลงทุนและการกู้ยืมจากต่างประเทศไม่อาจจะอยู่อย่างถาวร เมื่อถึงระยะหนึ่งก็ต้องมีการส่งกำไร เงินต้น และดอกเบี้ยกลับคืนต่างประเทศ การพัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรมแบบพึ่งพาการลงทุนของต่างชาติ จึงทำให้ไทยต้องเป็นหนี้เพิ่มขึ้นมาตลอดและถึงขนาดสุดการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างเรื้อรัง

การที่เศรษฐกิจไทยพัฒนาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิด คือ พึ่งการค้าระหว่างประเทศคิดเป็นสัดส่วนของมวลผลิตในประเทศ ถึงร้อยละ 67 ในปี 2539 (เทียบกับการค้าระหว่างประเทศ (สินค้าส่งออก บวกสินค้านำเข้า) ที่เคยมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 30 เศษๆ ของมวลผลิตในประเทศในช่วงปี 2481-2519 - ธนาคารแห่งประเทศไทย) และพึ่งพาการลงทุนโดยตรงและการกู้ยืมจากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูงขึ้น ปี 2532 กู้เงินต่างประเทศ 22,197 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี 2539 กู้เงินต่างประเทศ 88,965 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ - ธนาคารแห่งประเทศไทย) ทำให้เศรษฐกิจไทยในปัจจุบันพึ่งพาระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศสูงขึ้น และมีความเสี่ยงที่จะเกิดความผันผวน เกิดความเสียหายและวิกฤติการได้ง่ายและรวดเร็วกว่าเศรษฐกิจแบบกึ่งที่มีขนาดการเปิดประเทศต่ำกว่าในปัจจุบัน

ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยเทียบ
ปี พ.ศ. 2503, 2513, 2523 และ 2533-2539

หน่วย : ล้านบาท

ปี พ.ศ.	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า	ดุลบัญชีเดินสะพัด
2503	7,540	8,537	-997	
2513	14,166	22,187	-8,021	
2523	71,196	94,177	-22,979	
2533	589,812	852,981	-263,169	-186,184
2534	725,448	959,408	-233,959	-193,264
2535	824,644	1,033,244	-208,600	-160,074
2536	935,662	1,166,595	-230,733	-161,128
2537	1,137,600	1,369,037	-231,437	-203,153
2538	1,406,311	1,763,587	-357,276	-337,641
2539	1,412,111	1,832,836	-420,725	-372,159

ที่มา : กรมศุลกากร, กระทรวงการคลัง
ธนาคารแห่งประเทศไทย

การเปิดประเทศมาก เป็นประโยชน์กับชนกลุ่มน้อยมากกว่าชนกลุ่มใหญ่ ผลโดยรวมของการลงทุนและการมาท่องเที่ยวของชาวต่างประเทศ ไม่ได้ตกถึงประชาชนอย่างทั่วถึง ผลประโยชน์ได้เฉพาะชนบางกลุ่ม เช่น นายทุน, นักธุรกิจ, พ่อค้า, พนักงานระดับสูงและระดับกลาง แต่ประชาชนส่วนใหญ่ที่

เป็นเกษตรกร คานงาน และผู้ประกอบการอาชีพอิสระไม่ค่อยได้ประโยชน์มากนัก นอกจากต้องทำงานหาเงิน มาซื้อสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ในหลายกรณีต้องซื้อของแพงขึ้น การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งทุนต่างชาติ และเน้นความเติบโตของการผลิตสินค้าและบริการ ยังเร่งให้เกิดการทำลายทรัพยากรสภาพแวดล้อมและเกิดมลภาวะมากขึ้น เกิดปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ เช่น อารุมภวกรรม การพนัน ยาเสพติด อุบัติเหตุจากยานยนต์, โรคภัยจากมลภาวะ โลภณั และโรคเอดส์ การใช้แรงงานเด็กและการแสวงจ รักจูงเด็กและเยาวชนให้เป็นโสเภณัมากขึ้น ฯลฯ (คณะกรรมการนโยบายแพรรและส่งเสริมงานพัฒนา สรบุ สดงานการณัสังคมไทย 2539; มูลนิธิโลกสีเขียว สดงานการณัสิ่งแวดล้อมไทย 2539)

นอกจากนี้การพัฒนาที่เน้นความเติบโตของผลผลิตสินค้าและบริการยังเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต คานิยม และชุมชน ให้มีลักษณะเห็นแก่ตัว แกร่งแย่งแข่งขันเพื่อมุ่งหาเงิน มุ่งหากำไรและการบริโภคสูง สุด มีความโลภ การทุจริตฉ้อฉล โกงหนหลอกลวง ก่อซื้อเห่งเฮารัดเอางานบริษัทยันเพิ่มมากขึ้น ทั้งใน ระดับชนชั้นผู้นำทางการเมือง และทางเศรษฐกิจและในระดับประชาชนทั่วไป จริยธรรม คือธรรมดกค้า การที่ที่เคยมีอยู่ในสมัยก่อน สภาพครอบครัวและชุมชนแบบที่เคยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แหกกลาย ขณะเดียวกันก็มีการรวมศูนย์อำนาจในมือนักธุรกิจ, นายธนาคาร, เจ้าที่ดินที่ครอบครอง, ข้าราชการชั้นสูง และนักการเมืองที่หาเสียงเก่งเพิ่มมากขึ้น มีการให้อำนาจในทางซื้อขอมและการเล่น พรรคเล่นพรรคอย่างกว้างขวางและลึกลับซับซ้อนมากขึ้น มีการใช้อำนาจและสถาบันการเงินไปปล่อยสิน เชื้อให้พรรคพวกของตนไปทำธุรกิจอสังหาสินทรัพย์, เล่นหุ้น และธุรกิจอื่นๆ แสวงหากำไรจากเงินฝาก ของประชาชนเพิ่มมากขึ้น

รวมทั้งชนชั้นนำยังสามารถครอบงำทางความคิด การศึกษาและสื่อสารมวลชน ให้ประชาชนมี กรอบคิดและคานิยมคล้อยตามไปกับนโยบายการพัฒนาแบบเน้นความเติบโตทางวัตถุและลัทธิบริโภคนิ ยมคล้อยตามไปกับแนวคิดกระแสหลักของธนาคารโลก, กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และ ประเทศพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างสหรัฐฯ, ญี่ปุ่น ฯลฯ โดยประชาชนไม่ได้รับการศึกษา และข้อมูล ข่าวสารอย่างรอบด้านและวิพากษ์ วิจารย์ ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ขาดความสามารถที่จะมองปัญหา การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแบบอิมบะระณั วิพกษั วิจารย์ และคิดถึงทางเลือกในการพัฒนาที่เป็นตัว ของตัวเอง

ดังนั้น สาเหตุพื้นฐานที่นำพาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไปสู่วิกฤติการณ์ คือ การที่อำนาจในทางการเมือง และเศรษฐกิจ ถูกผูกขาดอยู่ในมือชนกลุ่มน้อยที่เห็นแต่ประโยชน์ส่วนตัว ระบด้น มากกว่าประโยชน์ระยะยาวของสังคม และเป็นกลุ่มคนที่ขาดจินตภาพในการมองการณ์ไกล และขาดความสามารถในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพชนิดที่จะแข่งขันระดับโลกได้ เนื่องจากพวกเขาค้นว่ามีอำนาจได้อย่างง่ายดาย ด้วยการใช้อิทธิทธิ, เล่นพรรค, เล่นการเมืองแบบใช้เล่ห์เหลี่ยม ทำมกลางประชาชนส่วนใหญ่ที่ยากจน คือยการศึกษา ด้วยโอกาสการรับรู้ข่าวสาร และการรวมกลุ่ม

เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง จึงไม่มีระบบการคัดเลือกและตรวจสอบคนที่เข้ามาเป็นผู้นำในด้านต่างๆ ซึ่งจึงมีประสิทธิภาพเพียงพอ

เปรียบเทียบร้อยละของเด็กและเยาวชน ที่มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับต่างๆ ของไทย กับประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงบางประเทศ (ปี พ.ศ. 2536)

	ไทย	ฮ่องกง	เกาหลีใต้	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	สิงคโปร์
ก่อนประถม	50	81	71	35	12	N.A.
ประถม	98	102 ^(a)	101 ^(a)	93	111 ^(a)	107
มัธยม	37	N.A. ^(b)	85	59	79	78
อุดมศึกษา	19	21	48	N.A.	26	N.A.

^(a) ฮ่องกง ไม่มีตัวเลขระดับมัธยม ในปี 2536 แต่สถิติก่อนหน้านั้น ในปี 2523 คือร้อยละ 64

^(b) ระดับประถมที่เกิน 100 เพราะนับรวมนักเรียนสอบตกซ้ำชั้นที่ยังเรียนอยู่

ที่มา : The World Bank: World Development Indicators 1997

1.2 ตัวเร่งวิกฤตเศรษฐกิจคือการกู้เงินมาขยายการลงทุนอย่างไม่เกิดผลตอบแทนคุ้มค่า และการฉ้อฉลไร้ความสามารถของนักการเมือง และเทคโนโลยี

1) ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจแบบฟองสบู่

ตัวเร่งวิกฤตเศรษฐกิจคือ การที่ภาคธุรกิจเอกชนในช่วงทศวรรษ 2530 กู้เงินทั้งจากสถาบันการเงินในประเทศและต่างชาติมาใช้ขยายในธุรกิจเก็งกำไรอสังหาริมทรัพย์, หลักทรัพย์, เงินตราต่างประเทศ และธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก, ปิโตรเคมี, การประกอบรถยนต์ โดยที่ไม่สามารถหาผลตอบแทนกลับมาได้คุ้มค่ากับการลงทุน (หนี้ทั้งในประเทศและนอกประเทศ ในปี 2539 มีมูลค่าถึง 355.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ 197.9% ของผลิตภัณฑ์มวลรวม - ที่มา Goldman Sachs อ้างโดย Far Eastern Economic Review Sept. 25, 1997) ราคาหลักทรัพย์ไม่ว่าจะเป็นหลักทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ถูกผลักดันเป็นราคาให้สูงกว่าพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เป็นจริง และเมื่อราคาได้ขึ้นไปจนถึงจุดหนึ่งกว่าที่จะมีใครมาซื้อแล้วสามารถทำประโยชน์ได้ผลตอบแทนคุ้ม ค่ามูลค่าของราคาหลักทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ก็ลดลงอย่างรวดเร็ว ธุรกิจดังกล่าวอยู่ในภาวะตกต่ำระลอกแรก ธนาคารและสถาบันการเงินผู้ปล่อยสินเชื่อก็มีปัญหาคนไม่มีปัญญาใช้หนี้ หลักทรัพย์ที่จำนองไว้มีค่าลดลง ขณะที่การส่งออกก็ไม่ได้เพิ่มขึ้นเหมือนอย่างที่คาดไว้ มีสินค้าที่ผลิตล้นเกิน กลุ่มผลประโยชน์ต่อภาคการเงินและเศรษฐกิจโดยรวมของทั้งประเทศ

เศรษฐกิจที่เจริญเติบโตแบบไร้พรมแดนนี้ ถูกขนานนามว่าเป็นเศรษฐกิจฟองสบู่ คือไม่ใช่ของจริง และเมื่อถึงจุดหนึ่งฟองสบู่ก็จะแตก ภาวะเศรษฐกิจแบบนี้เกิดทั้งจากปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยในประเทศ ปัจจัยนอกประเทศที่สำคัญคือ ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีภาคเติบโตในระดับสูงในช่วงปลายทศวรรษ 2520 ต่อเนื่องไปถึงต้นทศวรรษ 2530 ชาวญี่ปุ่นที่มีความร่ำรวยจากการเก็งกำไรในระบบเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ในญี่ปุ่น ได้เข้ามาลงทุน มาค้าขายมาท่องเที่ยวและไปเล่นกอล์ฟในเอเชียแปซิฟิก รวมทั้งประเทศไทยมาก เพื่อหาความได้เปรียบจากประเทศที่มีค่าเงินอ่อนกว่าเงินเยนของญี่ปุ่น ซึ่งในช่วงปี 2528 มีค่าเงินมาก เมื่อเทียบกับดอลลาร์ บาท และเงินสกุลอื่น ๆ ปัจจัยภายในอีกอย่างหนึ่ง ที่ส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจฟองสบู่ คือ เป็นช่วงที่เศรษฐกิจโลกเติบโตเพราะน้ำมันมีราคาถูกลง อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินของโลกก็ลดลง

ในประเทศไทยซึ่งพยายามพัฒนาตามแบบญี่ปุ่นและญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนและมีการค้ากับไทยมากก็ได้เกิดภาวะการเก็งกำไรในภาคอสังหาริมทรัพย์ การค้าหลักทรัพย์ และการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยอย่างมากนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมา ได้มีการกรอกร้านซื้อที่ดินเพื่อทำสนามกอล์ฟ และจัดทัวร์กันอย่างมากนายเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น และสนองตอบรสนิยมกลางและชนชั้นสูงชาวไทยในเวลาต่อมา โดยเฉพาะในระหว่างปี 2531-33 ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจภายในประเทศผลักดันให้มีการสร้างสนามกอล์ฟ รีสอร์ท บ้านจัดสรร อาคารสำนักงานเพิ่มขึ้น มีการซื้อขายที่ดินเพื่อเก็งกำไรคือ ซื้อไว้ก่อนเพื่อขายต่อในราคาที่สูงขึ้นซึ่งเป็นเพียงการเปลี่ยนมือเจ้าของที่ดินโดยไม่ก่อให้เกิดผลผลิต และมีผลทำให้ราคาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนเมื่อราคาสูงเกินไปก็เริ่มขายไม่ออก โดยเฉพาะเมื่อเกิดปัญหาวิกฤติค่าเงินเยนใน ปี พ.ศ. 2533 การทำรัฐประหารที่ล้มอำนาจของ รสช. ในปี พ.ศ. 2534 และเหตุการณ์ของเชลยคพฤษภาคม 2535

อย่างไรก็ตามเนื่องจากการลงมือของไทยในช่วงนี้ยังมีการขยายตัวได้พอสมควร ธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์จึงเพิ่งเฟื่องแต่ชะลอลงไปบ้าง และต่อมาก็มีการขยายการลงทุนเพิ่มขึ้นได้ เพราะรัฐบาลไทยเริ่มใช้นโยบายเปิดเสรีการค้าเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ ทำให้ธุรกิจเอกชนของไทยสามารถกู้เงินจากต่างประเทศที่ดอกเบี้ยต่ำกว่าในประเทศไทย มาได้มากขึ้นและเศรษฐกิจโลกฟื้นตัวเพราะน้ำมันมีราคาถูกลง อัตราดอกเบี้ยในตลาดการเงินของโลกก็ลดลง สถาบันการเงินต่างประเทศทยอยปล่อยกู้มากขึ้น สถาบันการเงินไทยก็ทยอยปล่อยกู้เงินต่างประเทศมาปล่อยให้กับภาคธุรกิจเอกชนที่ต่อมากขึ้น เพราะมุ่งหวังกำไรจากการปล่อยกู้ ประเทศไทย (เช่นเดียวกับประเทศในเอเชียตะวันออกอื่นๆ) ยังพัฒนาตามแบบญี่ปุ่น อีกแง่หนึ่งคือ ให้นโยบายภาษีและบริษัทเงินทุนมีบทบาทในการรับฝากและปล่อยสินเชื่อมาก แต่มีการพัฒนาด้านตลาดทุน ตลาดพันธบัตร ตลาดหนี้สินน้อยมาก ทำให้นโยบายการมีอำนาจในการกำหนดการลงทุนได้ตามใจชอบ

การลงทุนโดยตรงสุทธิจากต่างประเทศ
(Net Flows of Foreign Direct Investment)

(หน่วย : ล้านบาท)

ประเทศ	พ.ศ. 2536	พ.ศ. 2537	พ.ศ. 2538	พ.ศ. 2539
ญี่ปุ่น	7,733.0	3,091.2	13,855.8	9,769.6
ฮ่องกง	4,898.4	8,004.2	6,948.2	3,739.2
สหรัฐอเมริกา	7,235.9	3,908.8	6,471.2	15,892.9
กลุ่มสหภาพยุโรป	6,092.4	2,836.3	3,778.9	5,808.9
กลุ่มอาเซียน	1,521.7	4,918.6	3,988.7	12,344.5
ฯลฯ				
	43,812.0	33,241.0	49,887.0	57,427.0

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทยซึ่งเคยอยู่ในภาวะขบเซาภายหลังวิกฤติน้ำมันขึ้นราคาเศรษฐกิจโลกขบเซาและบริษัทมหาชนมีปัญหาราคาตลาดลดลงในช่วง ปี 2522 ก็ได้เติบโตขึ้นใหม่โดยเฉพาะหลังปี 2530 ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการโยกย้ายเงินทุนระหว่างประเทศจากมหาสมุทรแอตแลนติกมาสู่ญี่ปุ่นและเอเชียแปซิฟิก ภายหลังวิกฤตการณ์ตลาดหลักทรัพย์ Wall Street ที่นิวยอร์ก เดือนตุลาคม 2530 ซึ่งรู้จักกันในนามของ Black Monday และการที่นักลงทุนญี่ปุ่นและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อพยพย้ายการลงทุนในไทยเพิ่มขึ้น เนื่องจากค่าเงินเยนแข็งขึ้น

การเก็งกำไรของต่างชาติและนักลงทุนไทยได้ควบคู่กัน ถ้าไม่จากการเก็งกำไรซื้อขายที่ดินถูกดันไปใช้ในการปั่นหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ เมื่อตลาดหลักทรัพย์รุ่งเรือง (มูลค่าของตลาดหลักทรัพย์ได้เพิ่มจาก 613,520 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2530 เป็น 3,564,600 ล้านบาท ในปี 2538) เนื่องจากได้รับการเกื้อหนุนจากเงินทุนที่ไหลเข้าจากต่างประเทศ ถ้าไรที่บริษัทและเอกชนได้จากการเก็งกำไรซื้อขายหลักทรัพย์บางส่วนก็ถูกดันไปปั่นราคาที่ดินด้วย ราคาที่ดินถูกดันให้มีราคาสูงจนเกินเลยระดับที่แสดงถึงผลิตภาพทางเศรษฐกิจที่แท้จริงของที่ดินนั้น เช่นเดียวกับราคาหลักทรัพย์ที่ถูกปั่นจนเกินเลยระดับที่สะท้อนฐานะทางเศรษฐกิจที่แท้จริงของบริษัทผู้ออกหลักทรัพย์นั้น (ดัชนีตลาดหลักทรัพย์เพิ่มจากระดับ 612.86 จุด ในช่วงปลายปี 2533 เป็น 1682.85 จุด ในปลายปี 2536 เทียบกับที่อยู่ระดับ 520-550 จุด ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ เดือนสิงหาคม-กันยายน 2540) คนที่ร่ำรวยจากธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ก็เอาเงินไปลงทุนต่อหรือใช้จ่ายเงินในการบริโภคที่รถยนต์, รถจักรยานยนต์, เครื่องใช้ไฟฟ้า, สินค้าฟุ่มเฟือย, และบริการอื่นๆ ซึ่งมีส่วนทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมเติบโตเพิ่มขึ้นในอัตราสูง แต่การเติบโตในช่วงนี้เป็นแบบเติบโตแบบพองสบู่ที่ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากการเติบโตของภาค

เศรษฐกิจที่แท้จริง คือภาคเกษตรและอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าที่จำเป็น จึงไม่สามารถเติบโตได้ยาวนาน

ดัชนีความฉ้อราษฎร์บังหลวงของประเทศต่างๆ จากการประเมินของธนาคารโลก เรียงลำดับจากประเทศที่มีฉ้อราษฎร์บังหลวงน้อยที่สุด ถึงประเทศที่มีฉ้อราษฎร์บังหลวงมากที่สุด* (ในที่นี้คัดเลือกมาเฉพาะบางประเทศเพื่อเทียบกับไทย)

ลำดับที่	ประเทศ	ดัชนี	รายได้ประชาชาติ ต่อหัวต่อปี (ดอลลาร์สหรัฐ)
1	เดนมาร์ก	9.94	21,230
2	ฟินแลนด์	9.48	17,780
4	นิวซีแลนด์	9.23	16,630
7	ออสเตรเลีย	8.86	18,940
8	สิงคโปร์	8.66	22,770
13	อังกฤษ	8.22	19,260
15	สหรัฐฯ	7.61	26,980
17	ฮ่องกง	7.28	22,250
20	ญี่ปุ่น	6.57	22,110
22	อิตาลี	6.05	9,520
27	อิตาลี	5.18	6,410
30	มาเลเซีย	5.01	9,020
32	เกาหลีใต้	4.29	11,450
37	ไทย	3.06	7,540
38	ฟิลิปปินส์	3.05	2,850
43	อินโดนีเซีย	2.72	3,800
44	เม็กซิโก	2.60	6,400

* ดัชนีวัดจาก 0-10 ตัวเลขสูงหมายถึงมีการฉ้อราษฎร์บังหลวงน้อย ตัวเลขต่ำหมายถึงการฉ้อราษฎร์บังหลวงมาก

ที่มา : Transparency International, World Bank อ้างไว้ใน South China Morning Post, Sept. 23, 1997

2) ปัญหาการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศและการควบคุมดูแลสถาบันการเงิน

การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงของไทยในช่วงทศวรรษ 2530-2540 ยังได้รับการสนับสนุนอย่างสำคัญจากนโยบายเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศของไทยตั้งแต่ ปี พ.ศ.2533 เป็นต้นมา ส่วนหนึ่งเป็นแรงผลักดันมาจากกองทุนระหว่างประเทศ IMF และประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ส่วนหนึ่งเพราะชนชั้นนำของไทยตั้งแต่รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (2531-2534) รัฐบาลนายชวน หลีกภัย (2534-2535) รัฐบาลนายชวน หลีกภัย (2535-2538) ต่างก็ขึ้นมนนโยบายเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศและได้ดำเนินการผ่อนคลายทำให้คนไทยสามารถซื้อขายเงินตราต่างประเทศให้จ่ายเงินในต่างประเทศ ตลอดจนกู้ยืมเงินจากต่างประเทศได้อย่างอิสระเสรีกว่ายุคก่อนมาก รวมทั้งได้จัดตั้งกิจการวิเทศธนกิจ (BIBF) ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2536 ซึ่งส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินในอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประเภทนี้ สามารถจะทำการกู้ยืมเงินตราต่างประเทศจากตลาดเงินตราต่างประเทศได้อย่างเสรี โดยทางการให้แรงจูงใจทางภาษีด้วย ทั้งนี้การเมือง นักธุรกิจ ภาคในแครต ของไทยส่วนใหญ่ก็มุ่งหาประโยชน์จากภาวะเศรษฐกิจเติบโตแบบพอเพียงในเวลานั้น

การเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศทำให้ภาคธุรกิจเอกชนกู้ยืมเงินตราต่างประเทศจากตลาดเงินตราต่างประเทศเข้ามาจำนวนมาก เพราะอัตราดอกเบี้ยในต่างประเทศต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยในประเทศไทยค่อนข้างมาก การที่อัตราดอกเบี้ยในประเทศสูงก็เนื่องจากประเทศไทยมีเงินออมน้อยกว่าความต้องการลงทุน และระบบธนาคารไทยมีลักษณะผูกขาดกลุ่ม ต้นทุนการดำเนินงานสูง ประสิทธิภาพต่ำ ทั้งทางการไทยเองก็มีนโยบายที่จะรักษาอัตราดอกเบี้ยในประเทศไว้ในอัตราสูงเพื่อชักจูงให้นักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาและเพราะทางการไทยมีแนวคิดแบบนักการเงินที่อนุรักษนิยมที่เชื่อว่าดอกเบี้ยสูงจะดึงดูดเงินและควบคุมอัตราเงินเฟ้อในประเทศได้

นอกจากนี้กระทรวงการต่างประเทศไทยดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ผูกค่าเงินบาทไว้กับสวทเงินที่ขึ้นอยู่กับค่าดอลลาร์มาก เท่ากับเป็นการสร้างภาพลวงตาว่าเงินบาทจะไม่ผันผวนเมื่อเทียบกับดอลลาร์ ประกอบกับในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 2530 ไทยยังมีเงินทุนสำรองประเทศอยู่ในเกณฑ์สูง มีอัตราดอกเบี้ยเงินตราสูงและการส่งออกสูง นักธุรกิจที่กู้เงินจากต่างประเทศจึงค่อนข้างมั่นใจในความมั่นคงของค่าเงินบาทและแนกกันขอกู้เงินจากต่างประเทศ โดยประมาณครึ่งหนึ่งไม่ได้ทำประกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยนไว้ ทั้งๆ ที่การกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมีความเสี่ยงจากการผันผวนของค่าเงินต่างประเทศ และตามหลักการแล้วควรมีการป้องกันความเสี่ยงโดยผู้กู้ต้องซื้อประกันความเสี่ยงอัตราแลกเปลี่ยน (Forward Coverage) เงินกู้ของตนไว้จึงต้องเสียดำใช้จ่ายเพิ่มขึ้น แต่นักธุรกิจไทยมีแนวโน้มเป็นพวกที่เห็นยาวและชอบทำธุรกิจแบบสุ่มเสี่ยง จึงไม่นิยมการประกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน

พวกนักธุรกิจจากบริษัทใหญ่ๆ ที่กู้เงินต่างประเทศมากและไม่ได้ทำประกันความเสี่ยงไว้ เป็นกลุ่มที่สนับสนุนให้รัฐบาลลงนโยบายผูกติดเงินบาทไว้กับดอลลาร์ เพื่อที่พวกตนจะได้ประโยชน์จากการกู้เงินจากต่างประเทศอัตราดอกเบี้ยต่ำ ทั้งๆ ที่เงินดอลลาร์ในช่วงกลางปี 2540 ปรับค่าสูงทะยานเงินขึ้นจากช่วงปีก่อนหน้านี้ ถึงราว 50% เข้าไปแล้ว และญี่ปุ่นมีฐานะทางเศรษฐกิจที่เริ่มแข็งแกร่งกว่าไทยมาก

ภาคเอกชน ทั้งธนาคาร สถาบันการเงิน และบริษัทธุรกิจต่างๆ ได้กู้หนี้จากต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากที่เคยกู้ 32,880 ล้านดอลลาร์ ในปี 2536 เป็น 63,050 ล้านดอลลาร์ ในปี 2539 และ 80,000 ล้านดอลลาร์ ในปลายเดือนมิถุนายน 2540 (มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นการกู้จากญี่ปุ่น) ปัญหาสำคัญคือ การกู้หนี้จากต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นหนี้ระยะสั้น เช่น 6 เดือน หรือ 1 ปี แต่สถาบันการเงินไทยหรือบริษัทธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่ กู้มาปล่อยสินเชื่อหรือใช้จ่ายในระยะยาว โดยเฉพาะมีการปล่อยสินเชื่อด้านอสังหาริมทรัพย์, การซื้อขายหลักทรัพย์และธุรกิจที่ไม่ก่อให้เกิดผลตอบแทนคุ้มค่ากันอย่างหลอระเงิง โดยที่ทางการโดยเฉพาะธนาคารแห่งประเทศไทยหลังจากเปิดนโยบายการเงินเสรีแล้ว ก็ไม่มีการดูแลควบคุมอย่างจริงจัง เจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเองส่วนใหญ่เป็นนักเรียนทุนที่เรียนดีแบบท่องจำตำราและทำงานแบบระบบราชการ ขาดความรู้ความสามารรถตามแต่ในสมัยของภาคธุรกิจเอกชนไม่ทัน ส่วนหนึ่งก็ได้รับประโยชน์ส่วนตัวจากการเติบโตของเศรษฐกิจแบบฟองสบู่และการใช้อำนาจหน้าที่ละเว้นการควบคุมดูแลสถาบันการเงินอย่างเอาใจจริง เห็นได้ชัดที่สุดกรณีปล่อยยปล่อยเลยให้ผู้บริหารธนาคารกรุงเทพฯ พวณิชย์การ ซึ่งเป็นอดีตเจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ปล่อยสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ สร้างความเสียหายเป็นมหาศาลหลายปี มูลค่าความเสียหายมีมากถึง 6 หมื่นล้านบาท กว่าที่นักการเมืองฝ่ายค้านและประชาชนจะแสดงหลักฐานและเรียกร้องให้รัฐบาลจัดการ ทางกรจึงได้เข้าไปดำเนินการควบคุม ความอ่อนแอของสถาบันการเงินไทย ทำให้ต่างประเทศเริ่มขาดความเชื่อถือสถาบันการเงินและเศรษฐกิจโดยรวมของไทย เรียกหนี้คืนหรือไม่ต่อสัญญาการกู้ยืม ทำให้เศรษฐกิจไทยจึงเริ่มส่งช็อกได้ลดลง ตั้งแต่ปี 2539 เพราะแรงขึ้นผู้อื่นอื่นๆ ได้ลดลง แต่การสั่งเข้ากลับมากขึ้น มีปัญหาสภาพคล่องเพิ่มขึ้น

เปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการ กับหนี้ต่างประเทศของไทย

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐ

	ปี พ.ศ. 2537	ปี พ.ศ. 2538	ปี พ.ศ. 2539
การส่งออกสินค้าและบริการ	57,580	72,287	73,533
หนี้ต่างประเทศ	55,001	68,287	79,854

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานเศรษฐกิจรายเดือน พฤษภาคม 2540

ขณะเดียวกันเศรษฐกิจภาคที่แท้จริง คือ ภาคการผลิตและบริการก็ไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้มากพอ การส่งออกเริ่มมีปัญหา

เพราะขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง มีคู่แข่งที่ต้นทุนต่ำกว่าหรือสามารถมากกว่า เช่น จีน เวียดนาม อินโดนีเซีย ฯลฯ ทั้งการที่ทางการผูกขาดเงินบาทติดกับดอลลาร์ที่มีค่าสูงขึ้นทำให้เงินบาท สูงเกินความจริง นอกจากนี้แล้วความต้องการของตลาดโลกลดสินค้าออกของไทยในช่วงปี 2539 ก็มีส่วนลดลง ขณะที่ประเทศไทยกำลังพัฒนาที่เน้นนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจผลิตเพื่อส่งออกแบบเดียวกับผลิตได้มากขึ้น

ถึงแม้ว่าส่งออกไทยจะเริ่มชะลอตัวแต่การส่งออกไทยยังเพิ่มในอัตราสูง เพราะสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกของไทยส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งเครื่องจักร, วัสดุ, พลังงานจากต่างประเทศมาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการพึ่งพาการลงทุนจากบริษัทข้ามชาติซึ่งเข้ามาลงทุนในไทย เพียงเพื่ออาศัยแรงงานราคาถูก และเป็นฐานการผลิตในภูมิภาค ส่วนหนึ่งเป็นเพราะไทยไม่ได้พัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรมของตนเองอย่างจริงจัง ประกอบกับการที่คนรวยคนชั้นกลางของไทยที่ร่ำรวยขึ้นต่างก็นิยมบริโภคอุปโภคสินค้าต่างประเทศ ไปเที่ยวต่างประเทศ, ส่งลูกไปเรียนต่างประเทศกันเพิ่มมากขึ้น เศรษฐกิจไทยจึงเกิดปัญหาการขาดดุลการค้า ขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่องและมากขึ้นตามลำดับ เศรษฐกิจภายในประเทศก็เริ่มขาดก้น้ำ ชีพพลาย (ปริมาณตบตบของ) อดีตนายกรัฐมนตรีมากกว่าเดิม (ปริมาณความต้องการ) รวมทั้งราคาสูงเกินกว่าที่จะมีคนซื้อหรือคุ้มค่าการลงทุน เป็นผลให้ธุรกิจรับเหตุดำลงอย่างรวดเร็ว กระทั่งไปถึงบริษัทเงินทุน และธนาคารพาณิชย์ที่หน่วยงานนี้ไม่ค่อยได้

มูลค่าสินค้าเข้าประเภทอุปโภคบริโภคที่พุ่งเพี้ยนทางรายการ

หน่วย : ล้านบาท

	พ.ศ. 2535	พ.ศ. 2539
1. น้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่น	83,758	157,376
2. ยานยนต์และอะไหล่	58,363	116,829
3. เครื่องใช้ไฟฟ้า	30,689	69,457
4. อาหารและเครื่องดื่ม	24,450	41,822
5. เครื่องใช้ในบ้าน	19,475	34,915

ที่มา ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานเศรษฐกิจรายเดือน พฤษภาคม 2540

เมื่อธุรกิจเอกชนไทยเริ่มไม่สามารถส่งหนี้เงินกู้สถาบันการเงินทั้งในและนอกประเทศได้ ต่างประเทศเรียกวงเงินกู้กลับคืน และลดการปล่อยกู้ต่อ ธนาคารบางแห่ง เช่น กรุงเทพรพาณิชย์การ และบริษัทเงินทุนหลายแห่งมีปัญหาเพราะปล่อยสินเชื่อที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้และหนี้ด้วยคุณภาพเป็นลึกลับสูง จนสถาบันการเงินขาดสภาพคล่อง ขาดเครดิตความน่าเชื่อถือเมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยถึงระดับการดำเนินการของบริษัทเงินทุนบางแห่ง ทำให้คนฝากไปถอนเงินกันมาก ธนาคารแห่งประเทศไทยแก้ปัญหาโดยให้วิธีให้กองทุนฟื้นฟูสถาบันการเงิน ซึ่งได้เงินทุนส่วนใหญ่มาจากการบีบบังคับให้

ธนาคารและสถาบันการเงินส่งเงินเข้าช่วยเหลือกองทุนฯ เข้าไปโอบอุ้มอัดฉีดเงินเข้าไปช่วยสภาพคล่องสถาบันการเงิน ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไม่ได้แก้ปัญหาตรงจุด คือการที่สถาบันการเงินปล่อยสินเชื่อปล่อยคุณภาพมากเกินไป เมื่อเทียบกับทุนที่มี เมื่อแก้ปัญหาสภาพคล่องของบริษัการเงินทุนไม่ได้ ธนาคารแห่งประเทศไทยใช้วิธีสั่งหยุดการดำเนินงานของบริษัทเงินทุน 2 ระลอก จำนวนถึง 68 แห่ง (ร้อยละ 63.7 ของบริษัทเงินทุนทั้งหมดที่มีอยู่ 91 แห่ง) โดยไม่มีมาตรการแก้ไขอย่างรวดเร็วพอทำให้เศรษฐกิจทั้งประเทศชะงักงัน ขาดสภาพคล่อง เพราะบริษัทเงินทุนหลักทรัพ์ที่ถูกหักกิจกรรมมีผู้ฝากเงินรวมเกือบ 6 แสนล้านบาท และมีธุรกิจต่อเนื่องที่ต้องถูกตัดเครดิตไปราว 8.8 แสนล้านบาท

3) ปัญหาการขาดดุลงบกลางต่างประเทศและการลดค่าเงินบาท

ฐานะทางการเงินของประเทศไทยที่เริ่มมีปัญหาจากการขาดดุลบัญชีการค้าและบัญชีดุลบริการที่เพิ่มขึ้นสูงมาก โดยเฉพาะในช่วงปี 2538-2539 ซึ่งการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดสูงถึงร้อยละ 8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) และการที่เงินทุนต่างประเทศเริ่มถอนตัว ทำให้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศของไทยลดลงอย่างรวดเร็ว จากระดับ 39.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในเดือนมกราคม 2540 เหลือ 32.4 พันล้านดอลลาร์ในเดือนมิถุนายน 2540 และมีสัญญาณชี้ว่าค่าเงินบาทสูงเกินไป (เปรียบเทียบความสามารถในการผลิตและส่งออกของไทยกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะญี่ปุ่น ซึ่งเป็นคู่ค้าสำคัญ จึงค่าเงินบาทปรับตัวสูงกว่าดอลลาร์มาตลอด ขณะที่ไทยยังผูกเงินติดกับดอลลาร์) มีการโจมตีค่าเงินบาทจากนักเก็งกำไรค้าขายเงินตราต่างประเทศ ทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งไม่รีบปรับตัวเปลี่ยนแปลงนโยบายผูกติดค่าเงินไว้กับตรรกะเงินบาท ที่ให้น้ำหนักดอลลาร์มากเกินไป ทำความผิดพลาดซ้ำสอง ด้วยการใช้นโยบายการสำรองระหว่างประเทศปกป้องค่าเงินบาทด้วยการทำสัญญาขายเงินดอลลาร์ล่วงหน้าถึง 23.4 พันล้านดอลลาร์ (ณ วันที่ 19 สิงหาคม 2540) แต่ก็ไม่สามารถป้องกันค่าเงินบาทได้ เพราะเป็นการต่อสู้ที่เป็นการตลาด ในที่สุดรัฐบาลไทยก็ต้องตัดสินใจปล่อยไปค่าเงินบาทลอยตัวในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ซึ่งมีผลให้ค่าเงินบาทลดลงอย่างรวดเร็ว และต่อมา วันที่ 14 สิงหาคม 2540 รัฐบาลไทยก็ถูกสถานการณ์บีบบังคับให้ต้องลงหนังสือแสดงเจตจำนงขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ประเภทมีเงื่อนไข (Stand by Credit) และขอกู้เพิ่มเติมจากประเทศสมาชิก IMF โดยหวังว่าจะหาเงินต่างประเทศมาชดเชยการขาดดุลชำระหนี้และเสริมฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศ ที่ลดลงอย่างรวดเร็ว เพราะคนถือตราเงินบาทจะลดลงไปเรื่อยๆ เงินจึงไหลออกนอก

ก่อนที่รัฐบาลไทยจะทำสัญญากู้เงินจาก IMF รัฐบาลต้องส่งหนังสือแสดงเจตจำนงว่าจะริบหรี่ขีดและแก้ปัญหาวิกฤติทางการเงินการคลังในประเทศก่อน โดยรัฐบาลได้ขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 10 และต้องนำประมาณรายจ่ายประมาณ 59,000 ล้านบาท เพื่อลดการขาดดุลงบประมาณ ให้เป็นการเกินดุลงบประมาณ ประมาณร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศ สถานการณ์ทั้งหมดนี้โดยเฉพาะการปล่อยตัวค่าเงินบาทและการขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่มทำให้ประชาชนซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้อง

การกู้เงินต่างประเทศมาเก็บกำไรโวลล์หาเงินทรัพย์สินและซื้อขายหลักทรัพย์ พวกเขาคิดว่าต้องซื้อสินค้าแพงขึ้นไปทั่วหน้ากัน ธุรกิจที่ล้มละลาย ขาดทุน หรือฐานะย่ำแย่เพราะวิกฤตเศรษฐกิจ ยังเลิกจ้างงานหรือลดเงินเดือน ผลลัพท์คือการทำให้เดือดร้อนจำนวนมาก เกิดสภาพเงินฝืดควบคู่ไปกับภาวะเงินเฟ้อ (Stagflation) โดยเฉพาะหลังจากที่ประกาศลดค่าเงินบาท ในวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 แล้วค่าเงินบาทลดลงอย่างคึกคัก และลดสูงถึง 30-40% ในช่วง 1-2 เดือน ภายหลังจากการประกาศดังกล่าวจนถึงเดือนกันยายน 2540 ก่อให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ (ท่าของแพง ธุรกิจล้มละลายขาดทุน คนตกงาน ถูกลดเงินเดือน ฯลฯ) และวิกฤตเศรษฐกิจขาดความเชื่อมั่นในผู้นำครั้งใหญ่ ทั้งจากนักลงทุน เจ้าหนี้ต่างประเทศ และทั้งจากภาคธุรกิจและประชาชน

วิกฤตเศรษฐกิจไทยเริ่มมีที่มาตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อสิบปีที่แล้วเขียนมาถึงจริง แต่การดำเนินนโยบายที่มีผิดพลาดของธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง ในช่วงรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ มีส่วนสำคัญ ที่เร่งให้เศรษฐกิจประเทศไทย เกิดวิกฤตเร็วขึ้นและเสียหายอย่างรุนแรงมากขึ้น ความผิดพลาดครั้งนี้รัฐบาลพลเอกชวลิต พยายามกลบเกลื่อนว่าเป็นสถานการณ์เศรษฐกิจโลก ที่ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้รับผลกระทบเหมือนกัน แต่ความจริง เป็นความผิดพลาดของรัฐบาลไทย ซึ่งไม่เข้าใจที่จะโยนความผิดให้เทคโนโลยีแคระ โดยเฉพาะธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้น นักการเมืองในฐานะที่เป็นรัฐบาลจะต้องรับผิดชอบด้วย เพราะบ่อยครั้งที่นักการเมืองแทรกแซงเทคโนโลยีแคระ และมีเทคโนโลยีแคระไม่เข้มแข็งและซื้อตรงของ ก็ไม่คิดจะพัฒนา หรือไม่สามารถพัฒนา นักการเมืองได้

กล่าวโดยรวมแล้ววิกฤตครั้งนี้ มีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากนักการเมืองและเทคโนโลยีแคระของไทยมีความลึกลับวุ่นวาย ขาดความรู้ความสามารถ และติดอยู่กับวิธีการที่ล้าสมัยประนีประนอมส่วนตัวและพรรคพวกมากเกินไป จึงไม่สามารถที่จะปรับนโยบายการเงินได้อย่างยืดหยุ่นและทันการ เช่น มีแนวคิดประเภทที่ว่าถ้าค่าเงินบาทลด แม้ธุรกิจรายใหญ่พรรคพวกตนที่ไปกู้เงินมาจะลำบาก หรือขาดทุน หรือทวงว่าการลดค่าเงินบาทจะทำให้คนเดือดร้อนเนื่องจากประชาชน เป็นต้น การขาดผู้นำทางการเมืองและการบริหารที่มีความสามารถและซื่อตรงต่อประโยชน์ของประเทศชาติโดยรวม ทำให้ทางการไทยพยายามที่จะคงนโยบายผูกเงินบาทไว้กับดอลลาร์และใช้เงินทุนสำรองไปต่อสู้กับนักเก็งกำไรเพื่อรักษาเงินบาทไว้ ทั้งๆ ที่ค่าเงินบาทก่อนที่มีการประกาศลดค่านั้นสูงเกินฐานะทางเศรษฐกิจของไทยอยู่แล้วและฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศก็อ่อนแอลงเพราะขาดดุลงบดุลที่เกินสะสมมาก ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ได้อยู่ในฐานะและไม่ควรที่จะใช้เงินทุนสำรองของประเทศไปต่อสู้กับนักเก็งกำไรค่าเงินบาทแต่อย่างใด การดำเนินนโยบายที่มีผิดพลาดของเทคโนโลยีแคระและนักการเมืองที่เป็นรัฐบาลจึงเป็นการทำให้เศรษฐกิจไทยทรุดหนักลงอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาเพียง 2-3 เดือน ทั้งๆ ที่ตอนต้นปี 2540 นักวิเคราะห์ทั้งในประเทศและต่างประเทศก็ยังคาดการณ์อนาคตเศรษฐกิจไทยในแง่ที่ดี

การพึ่งพิงอย่างไม่มีพินัยนี้ ก่อให้เกิดความสงสัยสงสัยว่าทำไมประเทศนี้ที่ไม่มีระบบเตือนภัยให้ประชาชนรู้ล่วงหน้า จะได้แก่โชคร้ายจากการฉ้อโกงนักให้เป็นมากกว่านี้ได้ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) แถลงว่า ได้เคยเตือนไปทางรัฐบาลไทยผ่านธนาคารแห่งประเทศไทย ให้ระมัดระวังและหาทางแก้ไขเรื่อง ปัญหาการขาดดุลงบปีขึ้นและพรวดขึ้น ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2539 แต่ไม่เคยได้รับการตอบสนอง นายกรัฐมนตรีอ้างว่าไม่ได้รับรายงาน ขณะที่ธนาคารแห่งประเทศไทยปิดปากเงียบในเรื่องนี้

นอกจากการเตือนของ IMF แล้ว นักเศรษฐศาสตร์การเมืองและปัญญาชนนักคิดของไทยก็ได้เคยเตือนภัย เรื่องความผิดพลาดของนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพึ่งพิงมาแล้ว แต่รัฐบาลไทยและพรรคในเครือ ไม่เคยสนใจฟัง ก่อนหน้าที่จะเกิดวิกฤติแบบพึ่งพิงโดยสิ้นเชิงนี้ สถาบันจัดอันดับเครดิตและนักเศรษฐศาสตร์ นักวิเคราะห์ต่างชาติก็ได้เคยเตือนไทยไว้บ้างแล้ว เรื่องปัญหาขาดดุลงบปีขึ้นและพรวด ความด้อยประสิทธิภาพของการให้สินเชื่อ ปัญหาการขาดขีดความสามารถในการแข่งขัน ฯลฯ แต่รัฐบาลและพรรคในเครือไทยก็ไม่ค่อยฟังอย่างจริงจังสักเช่นกัน บางครั้งยังไม่เห็นหรือโกรธคนที่มาเตือน มาวิจารณ์ด้วยซ้ำ

แม้แต่เรื่องที่เห็นได้ชัดจากสถิติว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยดำเนินนโยบายผิดพลาดที่ไม่รัดกุม ให้ผู้บริหารธนาคารกรุงเทพฯ พาณิชยกรรม ปลอมขึ้นเช็คด้วยคุณภาพให้บริษัทตนเอง และพรรคพวกจนเกิดความเสียหายนับหมื่นล้านบาท ก็ไม่มีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนที่แท้จริงเอาจริง เพราะเกรงว่าจะหาไปถึงนักการเมืองจำนวนมาก ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของไทยจึงไม่ได้เกิดมาจากการไม่มีระบบเตือนภัยหรือไม่มีใครเตือนภัยล่วงหน้า แต่เกิดมาจากการที่นักการเมืองและพรรคในเครือไม่แคร์สนใจประโยชน์ระยะสั้นของตนเอง ขาดความรู้ความฉลาด และขาดความสนใจที่จะรับฟังการเตือนภัย และการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างวิพากษ์วิจารณ์ทุกกร้า รวมทั้งสถาบันการเงินของเอกชนและธุรกิจเอกชน ต่างก็มุ่งฉีกตัว แลวงหากำไรระยะสั้น หลงระเหิดกับการขยายการกู้เงิน, การลงทุน และการบริโภค โดยขาดกลไกของกฎเกณฑ์ ขาดการคิดถึงการพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้แข็งแรงในระยะยาว วิกฤติครั้งนี้จึงเป็นมากกว่าวิกฤติทางเศรษฐกิจ แต่เป็นวิกฤติทางการเมืองและสังคมและวิกฤติทางภูมิปัญญาของคนไทยทั้งชาติ

2) ประวัติและบทบาทของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund)

สรุปย่อกรอบความคิด

เอกสารการวิจัยในส่วนนี้เป็นการให้ กรอบความคิด (Conceptual framework) ของการศึกษานพเวียงที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical evidence) ในประเทศต่างๆ ในหลายๆ ทวีปทั่วโลก ที่เคยรับเงื่อนไขของ IMF ไปปฏิบัติแล้วได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนในด้านต่างๆ อย่างไรบ้าง

เงื่อนไขในการเสนอนโยบายเศรษฐกิจลดหนี้ภาคให้ประเทศลูกหนี้ไปแก้ไขปัญหาคาชาตดุลชำระเงินระหว่างประเทศ การขาดเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ และ การควบคุมเงินเฟ้อของ IMF เป็นสูตรสั่งเจ้า 4 ประการ ดังนี้ คือ

Stabilization
Deregulation
Privatization
Liberalization

นโยบายข้างต้นนี้ฟังดูสวยงามหรู แต่ในเวลานำมาปฏิบัติแล้วกลับเกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเอกราชทางเศรษฐกิจ สดประชาชนชนชั้นกลาง และชนชั้นล่าง เช่น ผู้หญิง เด็ก กระผมกร และเกษตรกร และไม่ได้ช่วยบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจให้ดีขึ้นได้เลย แม้แต่กับเศรษฐกิจ IMF เองก็นำมาขึ้นขึ้นข้อสรุปนี้ได้ คือ เงินเฟ้อสูงขึ้น หนี้ทางการมากขึ้น หนี้ต่างประเทศมากขึ้น การลงทุนลดลง เงินสำรองระหว่างประเทศลดลง ดังพิสูจน์ได้จากตารางข้างล่างนี้

ในจดหมายแสดงเจตจำนงที่ประเทศไทยส่งถึง IMF นั้น ในหน้าสุดท้ายว่าด้วยเศรษฐกิจมหภาคของไทยภายใต้โครงการ IMF ก็ยังได้ประเมินตัวเลขด้านต่างๆ ไว้ดังนี้

หน่วย : พันล้านเหรียญสหรัฐ

	1996	1997	1998
ด้านดีตราเงินเฟ้อ	5.9	7.0	8.0
การลงทุนในประเทศ	41.1	36.3	35.9
ดุลการชำระเงิน	2.2	-24.7	-3.5
เงินสำรองระหว่างประเทศ	38.7	23.0	24.5
หนี้ต่างประเทศ (%ของผลิตภัณฑ์ใน ประเทศ)	48.9	55.5	59.6
หนี้คงค้างทั้งสิ้น	90.6	99.1	105.5
หนี้ทางการ	16.8	27.3	33.4

จากตารางนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นชัดว่าการรับเงินกู้ของ IMF แล้วไม่ได้ช่วยให้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นเลย แม้แต่การประเมินของ IMF เอง

นอกจากนี้ บทเรียนที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกในหลายๆ ประเทศที่นำนโยบายข้างต้นมาใช้ ก็เป็นเช่นเดียวกัน ซึ่งนำมาสู่ข้อสรุปว่า เมื่อไทยเริ่มนำมาปฏิบัติแล้ว ก็คงจะหลีกเลี่ยงผลกระทบตามตัวอย่างของประเทศต่างๆ ที่นำมาศึกษาเป็นบทเรียนเหล่านี้ไม่ได้ ช่วงประจำวันในหน้าหนังสือพิมพ์ก็ขึ้นลงในตลาดแห่งนี้เช่นเดียวกัน

ผลกระทบต่อนักบริหารที่เห็นเด่นชัดที่สุดแสดงให้เห็นออกมาทางด้านการจัดงบประมาณรายจ่ายของแต่ละกระทรวงซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบตามมาเป็นลูกโซ่ เพราะในระบบเศรษฐกิจทุกระบบ ภาครัฐเป็นภาคที่มีเงินและเป็นผู้ใช้จ่ายเงินมากที่สุด และเป็นนายจ้างที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ ดังนั้นการลดงบประมาณ ตามทฤษฎีเศรษฐกิจของเคนส์ ระบุว่า จะส่งผลกระทบถึงธุรกิจที่รับงานจากรัฐบาลจะต้องปิดตัวลง หรือ ลดการจ้างงาน การบริโภคจะลดลง โรงงาน หรือ ธุรกิจอื่นใด ก็จะสามารถค้าได้น้อยลง ธุรกิจก็จะเลิกค้าได้น้อยลง เป็นลูกโซ่ไปเรื่อยๆ กลายเป็นภาวะ Stagflation หรือ เศรษฐกิจตกต่ำและเงินเฟ้อพร้อมๆ กัน (Stewart 148)

ดังนั้นคำถามจึงเกิดขึ้นว่า ประเทศไทยไม่สามารปฏิบัติต่อการรับเงินกู้ของ IMF แล้ว ทางออกของประชาชน ทางออกของภาครัฐกิจและทางออกของรัฐ มีทางได้บ้าง

ทางออกในระยะยาวของบทวิจยชุดนี้ เสนอคือ การเปลี่ยนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศหันมาหาจุดแข็งของสังคมไทยที่มีฐานอยู่ที่ภาคการเกษตร และเกษตรกร

ส่วนในภาคประชาชน ภาคธุรกิจ ภาคสังคม และภาครัฐ ต้องหันมาทบทวน กรอบความคิด ในการพัฒนาเศรษฐกิจในแนวทางที่ประเทศไทย และนักเศรษฐศาสตร์ไทยถูก “ครอบ” และถูกตี ครอบให้ติดตามการวางแผนของ ธนาคารโลก เมื่อ 40 ปีที่แล้ว โดยการเน้นที่ “การเติบโต โดยละ เลือความเท่าเทียม” เน้นที่ “การพึ่งเงินทุน เทคโนโลยีและตลาดต่างประเทศ” โดยละทิ้งการสะสมทุน ภายในประเทศ ละทิ้งภูมิปัญญาชาวบ้าน และตลาดภายในประเทศ แนวคิดนี้ทำให้การพัฒนา เศรษฐกิจในประเทศในรอบ 40 ปี ที่ผ่านมา ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศ “รับจ้างผลิต” และ “นักบริโภคเงินทุน นักบริโภคเทคโนโลยี และนักบริโภคสินค้าต่างชาติ” ที่ติดอันดับโลก

แนวคิดในการพัฒนาใหม่ในทางพุทธศาสตร์ว่าการพัฒนาในระยะยาว จึงควรจะเป็นแนวคิด การพัฒนาแบบยั่งยืน พึ่งพาตนเองทั้งในด้านตลาดในประเทศ และหันมาให้ความสำคัญกับ ยุทธศาสตร์การเกษตรอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการสร้างความเท่าเทียม และความสมดุลทั้งในด้าน การกระจายรายได้ และการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน และระดมภูมิปัญญามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาจากข้างล่างขึ้นสู่ข้างบน (Bottom up) และไปพร้อมๆ กับการเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน กับธรรมชาติ

จุดแข็งของประเทศไทยยังเป็นจุดแข็งของสังคมเกษตร ดังนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจจึงควรจะ หันมาใส่ใจอยู่บนพื้นฐานของยุทธศาสตร์การเกษตร หรือ กึ่งเกษตร โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์การ กึ่งเกษตรประเภทกึ่งเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น การแปรรูปสมุนไพรเป็นอาหาร หรือยา หรือไวตามิน เสริมสุขภาพในรูปแบบการ organic ที่ทันสมัย เพราะเราขายได้ราคาดีมี value added ผู้มีอชาว บ้านในประเทศสูง และเป็นที่ต้องการในตลาดต่างประเทศอย่างมาก เพราะโลกตะวันตกเริ่มมีสำนึก ถึงเรื่อง Health conscious สูงในขณะนี้ การส่งเสริมการส่งออกไม้ และพรรณชาติ อย่างจริงจัง เป็นต้น

การแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ ทางออก ก็ไม่แตกต่างกับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ของครอบครัว หรือธุรกิจ นั่นคือ การหาวิธีเพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย หรือทำพร้อมๆ กันไปทั้ง 2 ด้าน ในขณะที่เดียวกันทางออกของการวิจัยชิ้นนี้ส่วนหนึ่งจึงตกอยู่อยู่ที่ประเด็นของการหารายได้เพิ่ม เข้าประเทศ และลดรายจ่าย ไปพร้อมๆ กัน

ในขณะที่เดียวกันก็ต้องไม่มองข้ามอุปสรรคทางการเมือง และระบบข้าราชการที่ไม่ โปร่งใส ยังมีลักษณะและทัศนคติการบริหารแบบเจ้าขุนมูลนายดำรงอยู่ทั่วไป การคอร์รัปชัน ยังดำรงอยู่ทั่วไป กฎหมายที่ล้ำสมัยยังมีอยู่นับไม่ถ้วน สิ่งเหล่านี้ล้วนต้องการการแก้ไขและ การปฏิรูปอย่างรอบคอบไปพร้อมๆ กันไปด้วยในการหาทางออกให้กับประเทศชาติในยามวิกฤติ เช่นนี้

ในภาคเอกชนก็เช่นเดียวกัน บทเรียนจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้ นำจะนำมาสู่การวางกรอบความคิดในการบริหารจัดการอย่างโปร่งใสเป็นแบบมืออาชีพ (Professionalism) มิใช่บริหารกันแบบกึ่งครอบครัว กึ่งอุปถัมภ์ กึ่งขุนนาง จนทำให้หนี้สินภาคเอกชนสูงถึง 70,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ กลายเป็นระเบิดเวลาลูกใหญ่ที่รอการระเบิดในอนาคตอันใกล้

การจะวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อประชาชนในด้านต่างๆ จากการกู้เงินจาก IMF นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักภูมิหลังของการก่อตั้งองค์การ IMF ว่าวัตถุประสงค์เบื้องต้นหลังนั้นคืออะไรอะไรเป็นที่มาของการตั้งเงื่อนไข และโครงการปรับโครงสร้าง (Structural Adjustment Program) เพื่อจะได้เข้าใจในบทบาท และเจตนารมณ์ IMF

การทำความเข้าใจภูมิหลังนี้ก่อน จะนำไปสู่การเสนอยุทธศาสตร์ และทางเลือกของประเทศไทยในด้านต่างๆ ทั้งในด้านนโยบายเศรษฐกิจในระดับมหภาค และทางเลือกของภาคธุรกิจในระดับจุลภาค เพราะว่าในอดีตในรอบ 40 ปี ที่ผ่านมามีแนวคิดในการพัฒนาประเทศของเราถูกกำหนดโดยองค์การแล้วของ IMF คือ ธนาคารโลก และแนวคิดนั้นเองที่นำพาประเทศไทยมาสู่วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุด ตั้งแต่ก่อตั้งประเทศเป็นต้นมา

ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงปี พ.ศ. 2472-2481 นั้น ได้กลายเป็น "ฝันร้าย" ของประเทศยุโรปและอเมริกา ในช่วงนี้ ตลาดหลักทรัพย์ถดถอยที่สุดในหุ้น กลายเป็นเศษกระดาษที่ไร้ค่า มีคนฆ่าตัวตายเพราะราคาหุ้นตกจนแทบไม่มีราคา ธนาคารล้มอย่างมากมาย ทำให้ผู้ฝากหนดยึดหนี้สินแล้ว ราคาสินค้าตกต่ำ ราคาสินค้าผลิตต่ำกว่าต้นทุน โรงงานปิด เรือขนส่งสินค้าชนสินค้าที่ไม่เคยเดินทางมาถึง คนตกงานเดินขอทานตามถนน มีคนเข้าแถวอาหารเพื่อยืดชีวิตจนเพื่อรอรับอาหารฟรีจากรัฐบาล และแต่ละประเทศพยายามจะเอาตัวรอดทางเศรษฐกิจ โดยการตั้งกำแพงภาษี การขึ้นสิ่งราคา และการควบคุมการไหลเวียนของเงินตรา ระหว่างประเทศ (Discol 4)

ผลที่ตามมา คือ สงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งนำความหายนะอันใหญ่หลวงมาสู่มนุษยชาติ ดังนั้น ภายหลังจากที่สงครามสงบ การจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศเศรษฐกิจ โดยการใช้นโยบายการตั้งกำแพงภาษี การขึ้นสิ่งราคา การจำกัดควบคุมการผลิต การกีดกันเงินตราระหว่างประเทศของเงินบาทสกุล และการควบคุมการไหลเวียนของเงินตราระหว่างประเทศ และอัตราแลกเปลี่ยนมาจัดระเบียบการเงินของโลกใหม่ และระเบียบเศรษฐกิจโลกใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการทวีปบทบาทความสำคัญของเงินสกุลดอลลาร์ที่ก้าวขึ้นมาแทนมาตรฐานทองคำ

ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ไม่มีเมืองขึ้นเหมือนอย่างกลุ่มประเทศในยุโรป จึงถูกกีดกันออกไปอยู่นอวงการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศที่เป็น

เมืองขึ้นทั้งหลายจะถูกบีบให้ค้าขายและรับเงินตราสกุลของประเทศแม่เท่านั้น เช่น ดินแดนฝรั่งเศสของอังกฤษ บริติช ฟิงก์ ของฝรั่งเศส และในเวียงจันทน์ก็ให้ส่งขายให้เมืองแม่เท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2464 เมื่อสงครามโลกเริ่มไปได้ 3 ปี อังกฤษเกิดภาวะขาดเงินที่จะนำมาใช้จ่ายในการทำสงครามสู้กับเยอรมัน จึงต้องขอเงินจากสหรัฐอเมริกา และถูกสหรัฐอเมริกาบีบให้ทำสัญญาที่เรียกว่า Atlantic Charter มีฉะนั้นจะไม่ให้สู้เงิน

ใจความสำคัญของ Atlantic Charter มีดังนี้

"อังกฤษและสหรัฐอเมริกามีเป้าหมายในการเคารพสิทธิของกันและกัน โดยไม่เกี่ยวกับประเทศใดจะใหญ่หรือเล็ก เป็นประเทศที่ได้รับชัยชนะหรือพ่ายแพ้ในสงคราม ให้มีสิทธิเท่าเทียมกันในทางเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบ การตลาด และทั่วการค้าได้อย่างเสรีในทุกภูมิภาคของโลก" (Nissen 77)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ Cordell Hull ได้แถลงกับสภาคอนเกรส ในปี พ.ศ. 2488 ว่า "เมื่อสงครามสงบลง โรงงานประเภทอุตสาหกรรมหนักเกือบทุกโรงงานในอเมริกา เหมืองทุกเหมือง และสินค้าเกษตรจากไร่จะไม่ได้รับการซื้อซื้ออีกต่อไป เราจึงต้องมองหาตลาดสินค้าในต่างประเทศอื่นๆ ในยามสันติภาพ ตลาดซื้อสินค้าในต่างประเทศมีความสำคัญ และจะทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต การสร้างองค์การที่เป็นเครื่องมือระหว่างประเทศ เพื่อลดอุปสรรคที่เป็นเครื่องกีดขวาง ลดกำแพงทางการค้า และการเงิน ระหว่างประเทศ เราต้องการตลาดรับซื้อสินค้าของเราในต่างประเทศ ประเทศสหรัฐฯ ของเราไม่สามารถจะมั่งคั่งร่ำรวยขึ้นมาได้ โดยมิขัดรากเหง้างานเดิม ถ้าหากปราศจากตลาดรับซื้อในต่างประเทศ" (78" congress hearing 1082)

การมีตลาดรับซื้อในต่างประเทศยังเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ ถ้าหากปราศเงินระหว่างประเทศ ยังไม่เป็นอันลงมืออันเดียวกัน ไม่มีบรรทัดฐานเดียวกัน และมีคิขที่นาของกาต่อตั้งองค์การการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งรู้จักกันมากในชื่อย่ยว่า IMF

กำเนิด IMF

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2482-2488) ใกล้จะสิ้นสุดลง และเป็นที่แน่ชัดว่าฝ่ายสัมพันธมิตร จะเป็นฝ่ายมีชัย ผู้นำของประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรจึงเรียกจัดประชุมเพื่อจัดระเบียบโลกการเงินขึ้นใหม่ โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นตัวตั้งตัวตีด้วยเหตุผลข้างต้น

มีตัวแทนจากประเทศต่างๆ จำนวน 44 ประเทศมาเข้าร่วมประชุม โดยจัดประชุมที่ เมืองตากฮากาตที่มี ชื่อเสียง ชื่อ Bretton Woods มลรัฐนิวแฮมไชร์ ในปี พ.ศ. 2487

ในการประชุมครั้งนี้ Lord John Maynard Keynes นักเศรษฐศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงชาวอังกฤษ
ผู้ให้กำเนิดสำนักเศรษฐศาสตร์ Neo-Classical ได้เข้าร่วมเสนอแผนของตนเองด้วย

ส่วนสหรัฐอเมริกาส่งรัฐมนตรีคลัง ชื่อ Harry Dexter White เป็นตัวแทนเข้าเสนอแผนของ
ตน การประชุมครั้งนี้ก็รับแผนการจัดระเบียบการเงินของโลกใหม่ที่สหรัฐอเมริกาเสนอ เพราะ
สหรัฐอเมริกากลายเป็นประเทศมหาอำนาจใหม่ที่มีอิทธิพล เพราะความรุ่งเรืองที่เกิดจากภาวะค้าขาย
ในระหว่างสงคราม และประเทศไม่ได้รับค่าจากสงครามเหมือนประเทศอื่นๆ ในยุโรป

ระบบการเงินของโลกใหม่ซึ่งที่ประชุมลงมติรับรอง ครั้งนี้เรียกว่า Bretton Woods
System และมีอายุยืนยาวได้ 27 ปี จากปี พ.ศ. 2487-2514 (Chacholiades 451)

ประเทศโซเวียต และกลุ่มประเทศเครือสังคมนิยมในตอนนั้นไม่ยอมลงนามร่วมด้วย ต่มาอีก
หกเจ็ดปีจึงมีเพียง 39 ประเทศ แต่ปัจจุบัน รวมอีกได้เพิ่มขึ้นถึง 181 ประเทศ

ธนาคารโลก หรือ The International Bank for Reconstruction and Development (IBRD)
ก็ได้รับการก่อตั้งขึ้นมามีบทบาทเพียงคู่กับกับ IMF ในครั้งนี้ด้วย

การจะพูดถึง IMF โดยไม่พูดถึงธนาคารโลกก็จะทำให้มองบทบาทของ IMF ได้ไม่ชัดเจน
เพราะบทบาทของสถาบันโลกทั้งสองนี้ เกิดขึ้นมาพร้อมกันในการประชุมที่เมืองเบรตตันวูด ในปี
พ.ศ. 2487 เพื่อแบ่งงานกันทำ และมีต้นทุนค่าประกันซึ่งกันและกัน

ธนาคารโลก (The World Bank) หรือที่มีชื่อเต็มว่า The International Bank for
Reconstruction and Development - IBRD) มีเป้าหมายในการก่อตั้งขึ้นมาเพื่อพิจารณาให้ความ
เห็นชอบโครงการพัฒนาใหญ่ๆ และค้ำประกันเงินกู้ให้กับโครงการนั้นๆ ที่ขาดแคลนเงินตราต่าง
ประเทศ และต้องการกู้จากธนาคารพาณิชย์ระหว่างประเทศ เมื่อธนาคารโลกเห็นชอบด้วยกับโครง
การนั้น ก็จะช่วยติดต่อธนาคารพาณิชย์ระหว่างประเทศมาปล่อยกู้ และธนาคารโลกทำหน้าที่ค้ำ
ประกันเงินกู้ในโครงการนั้นๆ หรือถ้าธนาคารพาณิชย์มาปล่อยกู้ไม่ได้จริงๆ ธนาคารโลกก็สามารถ
ปล่อยกู้ได้เอง โดยคิดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าธนาคารพาณิชย์ เพราะผู้ยืมไม่ต้องมาให้
ธนาคารโลกมาปล่อยกู้แข่ง หรือ แย่งลูกค้ากับธนาคารพาณิชย์

ธนาคารโลกยังได้จัดตั้งธนาคารลูกขึ้นเพื่อปล่อยกู้ให้กับภาคเอกชนด้วย คือ 1)
International Finance Corporation (IFC), 2) The Multilateral Investment Guarantee Agency
(MIGA), 3) The International Development Association (IDA), และ 4) Asian Development
Bank (ADB) ของธนาคารหลังนั้นมาปล่อยกู้ให้เฉพาะโครงการการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเท
นนั้น (Nissen 53)

ส่วน IMF มีเป้าหมายในการก่อตั้งขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศในหมู่ประเทศสมาชิกจำนวน 181 ประเทศ เพื่อว่าการค้าขายระหว่างประเทศจะได้ดำเนินไปด้วยความสะดวกและราบรื่น ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่สอดส่อง ควบคุม และกำกับดูแลการชำระหนี้ระหว่างประเทศของแต่ละประเทศ ให้อยู่ในมาตรฐานที่ตกลงกันไว้ นั่นคือ ตัวเลขโดยประมาณของเงินสำรองระหว่างประเทศของประเทศใดประเทศหนึ่งจะต้องมีประมาณ 4 เท่า ของมูลค่าของการสั่งสินค้าเข้า

อีกจากประเทศไหน มีปัญหาในด้านการขาดดุลชำระหนี้ระหว่างประเทศ IMF ก็มีกลไกในการให้กู้จากเงินโวด้าที่ประเทศสมาชิกส่งมาเข้าหุ้นกันไว้ที่ IMF ดังนั้น การปล่อยกู้ของธนาคารพาณิชย์ที่มีธนาคารโลกค้ำประกัน จึงมีหลักประกันมากขึ้น

การแบ่งหน้าที่ของ 2 องค์การ จึงเปรียบเสมือนการแบ่งงานกันทำโดยขาดซึ่งกันและกันไม่ได้

ทั้งขององค์การอ้างว่า โดยวิธีการข้างต้น การค้าเสรีในโลกจะได้ดำเนินไปได้อย่างไม่ขัดข้อง ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ถ้าการค้าของโลกติดขัดก็จะมีผลข้างเคียง คือ การว่างงาน ผลผลิตสินค้าลดลง และบิดเบือนกระบวนธุรกิจการค้าทั่วโลกอย่างในทศวรรษ ที่ 1930 (พ.ศ. 2473)

การอนุมัติโครงการปล่อยกู้ของธนาคารโลกนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์ของประเทศอุตสาหกรรม ที่ต้องการขยายตลาดไปสู่ประเทศอื่นๆ หรือ การทำให้โลกให้เป็นตลาดเดียว (Globalization) ยุบระยะของการเจาะตลาดเข้าไปยังประเทศที่ยังไม่พัฒนา และการแสวงหาวัตถุดิบ และแรงงานราคาถูกจากประเทศเหล่านี้ คือ ประเทศเหล่านี้ยังขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน สืบได้เบบถนนหนทาง เพื่อการขนส่งสินค้าเข้าไปขาย และการขุดวัตถุดิบออกมาผลิต การสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า (แม้ว่าจะเป็นการทำลายระบบนิเวศวิทยา ทำลายระบบวงจรชีวิตภาพ และขับไล่ชาวบ้านออกไปจากถิ่นกำเนิดก็ตาม) และระบบการสื่อสารเพื่อการโฆษณาสินค้า

ดังนั้นธนาคารโลกจึงเป็นผู้ตั้งผู้พิจารณาไปให้คำแนะนำแก่ประเทศกำลังพัฒนา (รวมทั้งไทยในช่วงปี พ.ศ. 2500 - 2501) ว่าถ้าต้องการเป็นประเทศที่พัฒนา ก็ต้องลงมือสร้างโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้อย่างเร่งด่วน ถ้าไม่มีเงิน ก็จะทำแหล่งกู้ให้ และนี่คือหน้าที่พื้นฐานของธนาคารโลก

ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายจึงตกอยู่ในวงจรของ “บ่วงหนี้” ของเงินกู้ และบ่วงหนี้ของสินค้าและบริการจากต่างชาติ หรือ(ของบริษัทต่างชาติที่เข้าไปลงทุนในประเทศเหล่านั้น) ที่ถูกเข้ามาทุกด้านทั้งที่ขายตรงและขายอ้อม

เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของ IMF

เป้าหมายของ IMF คือ การลดข้อขัดแย้งและการทำระงับเงินระหว่างประเทศ ของแต่ละประเทศให้หมดลง โดยมีกองทุนกลางพร้อมที่จะให้ประเทศที่มีปัญหาทางการเงินได้กู้ เพื่อทำให้ดุลชำระเงินระหว่างประเทศเข้าที่ ค่าของเงิน หรืออัตราแลกเปลี่ยนเงินจะได้ไม่ผันผวนเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเคยทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในศตวรรษที่ 1930 (พ.ศ. 2473) และเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่สงครามโลกครั้งที่ 2

กองทุนของ IMF มาจากเงินลงทุนของประเทศสมาชิกที่คิดโดยคำนวณขนาดของเศรษฐกิจ และสัดส่วนปริมาณการค้าระหว่างประเทศของแต่ละประเทศ ประเทศไทยมีโควตาสูงมาก ก็มีสิทธิกู้เงินได้มาก การทวงคะแนนเสียงก็คิดตามสัดส่วนนี้ ซึ่งจนถึงเดือนกันยายน 2540 สหรัฐอเมริกาของทุนคิดเป็นหน่วยสิทธิถอนเงินพิเศษ (SDR) และมีคะแนนเสียงข้างมากในองค์การนี้ ร้อยละ 18.25 เยอรมนี ร้อยละ 5.67 ญี่ปุ่น ร้อยละ 5.67 ฝรั่งเศส ร้อยละ 5.10 และอังกฤษ ร้อยละ 5.10 (Driscoll 7) รวมประเทศที่มีทั้งสิ้น 10 ประเทศ มีเสียงมากกว่าครึ่งหนึ่ง

สำหรับเงินลงทุนนั้น แต่ละประเทศต้องให้ทองคำแท่งสำหรับไปลงคิดเป็นร้อยละ 25 ของยอดเงินลงทุนของตน ส่วนอีกร้อยละ 75 ใช้เงินตราสกุลของตน ในการช้อนกู้เงิน ในช่วงแรกประเทศสมาชิกช้อนกู้ได้เพียงร้อยละ 125 ของโควตาของเงินลงทุนของตนนั้นคือ กู้เงินลงทุนทั้งหมดของตนได้บวกกันอีกร้อยละ 25

ในปัจจุบัน IMF ได้เพิ่มวงเงินกู้ให้กู้ได้เป็นร้อยละ 150 ของโควตา และสามารถกู้ได้ติดต่อกันอีกถึง 3 ปี กลายเป็นร้อยละ 600 หรือ 6 เท่าของเงินลงทุนใน 3 ปี (Ereman 31) สำหรับประเทศที่มีเงินลงทุนไม่พอ ก็ต้องจ่ายดอกเบี้ยในส่วนต่างของโควตาของตนด้วย

วัตถุประสงค์ของ IMF

IMF ได้เขียนวัตถุประสงค์ของตนไว้ 6 ข้อด้วยกันอย่างเป็นทางการ ใน Article 1 ขององค์การดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนความร่วมมือด้านการเงินระหว่างประเทศ ผ่านองค์การที่จัดตั้งขึ้นอย่างถาวร ซึ่งมีกลไกสำหรับการปรึกษาหารือและการร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาการเงินระหว่างประเทศ
2. กำหนดเป้าหมายและทฤษฎีนโยบายทางเศรษฐกิจ คือ การอำนวยความสะดวกในการขยายตัวอย่างสมดุลของการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการสนับสนุนและรักษาสันติภาพ

การจ้างงาน และรายได้ของประชากรให้อยู่ในระดับสูง รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพที่ มีอยู่ของประเทศสมาชิกทุกประเทศ

3. เพื่อสนับสนุนความไม่มั่นคงของอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ ควบคุมรักษาอัตรา แลกเปลี่ยนระหว่างประเทศสมาชิกให้อยู่ในระเบียบ และหลีกเลี่ยงการแข่งกันลดค่า ของเงิน
4. จัดตั้งระบบการจ่ายเงินระหว่างประเทศให้หลากหลายในหมู่ประเทศสมาชิกและกำจัด ข้อจำกัดในการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ อันเป็นอุปสรรคต่อการขยายและ การเติบโตของการค้าของโลก
5. จัดตั้งกองทุนชั่วคราวสำรองสำหรับประเทศสมาชิก ที่มีปัญหาการขาดดุลการชำระเงิน ระหว่างประเทศ แต่ต้องมีหลักประกันอย่างแจ่มชัด เพื่อจะได้ไม่หันไปใช้มาตรการที่บีบ ทอนทำลายความมั่นคงของชาติ และของนานาชาติ
6. การใช้มาตรการข้างต้นก็เพื่อลดระยะเวลา และลดระดับของการขาดดุลการชำระเงินให้ ต่ำ และให้อยู่ลงจนบรรเทาประเทศสมาชิก. (IMF Home page, Article of Agreement)

บทบาทของ IMF ในประเทศไทย

วิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน เริ่มต้นจากการดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ในขณะที่เปิดเสรีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศ และอัตราดอกเบี้ยในประเทศอยู่ในระดับสูง เพื่อแก้ไขปัญหาเงินเฟ้อ ทำให้มีการนำเข้าเงินทุนระยะสั้นเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เศรษฐกิจชน ไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของภาวะตลาดและความผันผวนจากต่างประเทศ การขาดดุลบัญชีเดิน สะพัด ในปี 2539 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 7.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ การส่งออกลดลงจาก 55.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2538 เป็น 54.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2539 ลดลงร้อยละ 1.3 ในขณะที่การนำเข้าสินค้าสูงขึ้นจาก 70.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2538 เป็น 70.8 พัน ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2539 เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.3 ระดับการขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้น มูลค่าของ ระหว่างประเทศลดลงจากระดับ 37.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ลงเหลือ 33.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในเดือนพฤษภาคม 2540

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เป็นไปอย่างรวดเร็ว การลงทุน เพิ่มขึ้นอย่างมาก ในขณะที่เงินออมของประเทศมีน้อยจึงได้กู้ยืมเงินจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ในการลงทุน โดยในปี 2539 หนี้ต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นถึง 90.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น หนี้ทางการ 16.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ หนี้เอกชน 73.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ การลงทุนส่วน

ใหญ่เป็นการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลผลิตทางเศรษฐกิจ ในทางตรงข้ามกลับก่อให้เกิดการเก็งกำไรในที่ดินเป็นอย่างมาก ราคาที่ดินสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุให้โครงการลงทุนต้องลงทุนในที่ดินเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้นทุนดินต่ำสูงและไม่คุ้มค่าในการลงทุนสำหรับโครงการลงทุนที่เป็นประโยชน์ต่อการผลิตของประเทศ

ผลจากการเงินให้การสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ ให้สินเชื่อโดยเน้นหลักประกันมากกว่าความเป็นไปได้ของโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้สินเชื่อแก่ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ สินเชื่อจะระบุตัวกับธุรกิจขนาดใหญ่เพียงไม่กี่สิบราย ในขณะที่ธุรกิจได้กู้ยืมเงินในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศกันมาก ทั้งในรูปแบบของการกู้ยืมโดยตรงกับตลาดเงินหรือสถาบันการเงินในต่างประเทศ โดยการชดเชยอัตราทางการเงิน เช่น การชดเชยด้วยสัญญาใช้เงินที่อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว (Floating Rate Note - FRN) เป็นต้น และกู้ผ่านสถาบันการเงินในประเทศในรูปแบบของเงินกู้วิเทศธนกิจ (SIBF) โดยส่วนใหญ่เป็นการกู้ยืมระยะสั้น แต่นำไปลงทุนระยะยาว สถาบันการเงินพาณิชย์ในการให้สินเชื่อ ไม่มีศูนย์ข้อมูลสินเชื่อเพื่อการตรวจสอบเครดิตของผู้กู้ สถาบันการเงินต่างประเทศมีข้อมูลเครดิตอันเนื่องมาจากการแข่งขันที่รุนแรงระหว่างสถาบันการเงินด้วยกัน ธุรกิจเอกชนสามารถขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ค่อนข้างง่าย เพราะผู้จัดการธนาคาร หรือสถาบันการเงินก็ได้ประโยชน์จากการปล่อยสินเชื่อจึงขยายการลงทุนอย่างรวดเร็ว โดยใช้เงินกู้เป็นแหล่งเงินทุนที่ค่าต้นทุนสินเชื่อจำนวนมากถูกนำไปใช้เพื่อการเก็งกำไรในที่ดินและหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตลอดจนนำไปซื้อสินค้านำเข้าจากต่างประเทศอย่างทุ่มเทยิ่ง นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกันระหว่างธนาคาร นักการเมือง และนักธุรกิจในการซื้อเงินจากธนาคารกรุงเทพฯพาณิชย์การเป็นจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันธนาคารแห่งประเทศไทยก็ขาดวิสัยทัศน์และประสิทธิภาพในการตรวจสอบและควบคุมให้สถาบันการเงินให้สินเชื่อแก่ภาคธุรกิจอย่างเหมาะสมและถูกต้อง

การเมืองเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ นักการเมืองส่วนใหญ่ถึงขาดคุณภาพคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง การเมืองขาดเสถียรภาพจะคอร์รัปชันมีสูง ทำให้ไม่สามารถพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างคึกคักและเป็นระบบและไม่ดำเนินการอย่างจริงจัง ไม่กล้าแก้ไขปัญหาย่างแท้จริง โดยมองจะสูญเสียคะแนนนิยมทางการเมือง จึงไม่กล้าลดขนาดมาตรการเพื่อป้องกันล่วงหน้า แก้ไขปัญหาล่าช้าไม่ทันเหตุการณ์

สาเหตุหลายๆ ประการดังกล่าวข้างต้น นำมาซึ่งการขาดความมั่นใจต่อระบบเศรษฐกิจไทย ชะงักการลงทุนและสถาบันการเงินต่างชาติ เกิดความไม่มั่นใจในค่าเงินบาท เนื่องจากพวกเขาวิเคราะห์ว่าค่าเงินบาทที่ถูกติดกับดอลลาร์แข็งค่าเกินความเป็นจริง จึงไม่กล้านำเงินทุนเข้ามาในประเทศไทย ในขณะที่เงินบาทกลับไหลออกเพิ่มขึ้น เนื่องจากแรงจะเกิดปัญหาการลดค่าเงินบาททุนสำรองเงินตราต่างประเทศลดลง เกิดการโจมตีเพื่อเก็งกำไรค่าเงินบาทหลายระลอกตั้งแต่ต้นปี

2540 และรุนแรงในเดือนพฤษภาคม 2540 ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศจำนวนมากเพื่อปกป้องค่าเงินบาท ในที่สุดเมื่อรู้ว่าสู้ไม่ไหว จึงได้ประกาศเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบตะกร้า (Basket Currency) มาเป็นระบบลอยตัว (Managed Float) ทำให้ค่าเงินบาทลดลงจากระดับประมาณ 26 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ ในช่วงก่อนวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 มาเป็นระดับประมาณ 37-38 บาท ในช่วงครึ่งแรกของเดือนกันยายน 2540 ธุรกิจที่มีเงินตราต่างประเทศต้องประสบปัญหาการขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนเป็นจำนวนมาก ระบบเศรษฐกิจและสถานการณ์การเงินประเทศปัญหาการขาดสภาพคล่องอย่างหนัก ประชาชนและธุรกิจถอนเงินจากสถาบันการเงินวันละกว่า 5,000 ล้านบาท กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงินต้องให้เงินกว่า 500,000 ล้านบาท เพื่อช่วยเหลือสถาบันการเงินไม่ให้ล้ม ธนาคารแห่งประเทศไทยได้สั่งให้สถาบันการเงินจำนวน 58 แห่ง หยุดดำเนินธุรกิจชั่วคราวอันเนื่องมาจากการขาดสภาพคล่อง สถาบันการเงินเกือบทั้งหมดระลอกการให้สินเชื่อเชื้อ ทำให้ธุรกิจขาดสภาพคล่องอย่างหนัก การค้าขายชะงัก มีปัญหาหนี้ค้างชำระเป็นจำนวนมาก ธุรกิจต้องปิดกิจการ ปลดพนักงานคนงาน คลอดจางัดเงินเดือนพนักงานเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน และตามมาด้วยการขาดกำลังในการผ่อนชำระเงินกู้ซึ่งกระทบถึงและบ้าน ส่งผลกระทบต่อการชำระหนี้ของผู้ที่รวมไปด้วยที่มีกับสถาบันการเงิน และในที่สุดรัฐบาลจึงจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

พันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจตามเงื่อนไขของ IMF

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจเลวร้ายลงทุกระดับ ในที่สุดเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2540 รัฐบาลได้ประกาศขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และรับพันธกรณีที่จะปฏิบัติตามแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจที่ได้ร่วมกันพิจารณากับ IMF โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การกู้เงิน

IMF กำหนดวงเงินให้กู้แก่ประเทศไทยรวม 2.9 พันล้าน SDR (1 SDR = 1.35 ดอลลาร์สหรัฐฯ) ซึ่งเป็นหน่วยบัญชีของ IMF หรือ เทียบเท่าประมาณ 4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ นับเป็นสัดส่วนสูงถึงกว่า 5 เท่าของโควตาของประเทศไทยใน IMF โดยเป็นโครงการเงินกู้แบบ Stand-by arrangement เพื่อระดมการขาดดุลชำระหนี้ และเสริมฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศในการดำเนินกิจกรรมกู้ยืมเงินกู้ครั้งนี้ ประเทศไทยมีพันธะจะต้องปฏิบัติตามแนวทางและเงื่อนไขต่างๆ เพื่อจะรักษาเป้าหมายทางเศรษฐกิจระยะปานกลาง

2. เป้าหมายเศรษฐกิจ

2.1 รักษาอัตราดอกเบี้ยเงินเฟ้อเงินบาททางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับร้อยละ 3-4 ในปี 2540-2541 และคาดว่าเศรษฐกิจจะสามารถปรับตัวสู่ระดับปกติ โดยจะขยายตัวที่ระดับร้อยละ 6-7 ในระยะต่อไป

2.2 ดูแลให้อัตราเงินเฟ้อโดยเฉลี่ยไม่เกินร้อยละ 7-8 ในระยะแรก และจะกลับสู่ระดับร้อยละ 4-5 ในระยะต่อไป

2.3 ลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในปีนี้ลงให้อยู่ที่ระดับร้อยละ 5 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศและเป็นร้อยละ 3 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศในระยะต่อไป ซึ่งถือเป็นระดับที่มีเสถียรภาพต่อไป

2.4 รักษาฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศในปี 2540 ให้อยู่ที่ระดับ 2 เท่า 3 พันล้านเหรียญสหรัฐ และเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า 5 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2541 (หรือเทียบเท่ามูลค่าในการนำเข้าประมาณ 4 เดือน)

3. พันธกรณีด้านการดำเนินนโยบาย

3.1 การแก้ไขปัญหาลดการขาดดุลการชำระเงินและการดำเนินการแล้ว เพื่อฟื้นฟูระบบการเงินและเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน ทางธนาคารได้ทำการแยกบริษัทเงินทุนที่ขาดสภาพคล่องในการชำระหนี้ออกจากบริษัทที่มีมั่นคง เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม ค.ศ. 1997 และเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและมั่นใจให้กับสถาบันที่เชื่อถือได้ ทางธนาคารได้ประกาศรับประกันผู้ฝากเงินและเจ้าหนี้ ของสถาบันการเงินทั้งที่เป็นเจ้าหนี้ในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้เป็นการดำเนินการเพียงชั่วคราวจนกว่าจะมีการจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝากขึ้น

มาตรการที่จะต้องประกาศก่อนการประชุมคณะกรรมการบริหารของกองทุนการเงินฯ คือ

3.1.1 ทางธนาคารจะไม่โอนหุ้นผูกพันภาคเอกชนของสถาบันการเงิน

3.1.2 เพื่อประโยชน์ในการดูแลการประกันเงินฝาก ของสถาบันการเงินที่ยังดำเนินการอยู่ ทางธนาคารจะเพิ่มอัตราเงินนำส่งเข้ากองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินของสถาบันการเงินที่ยังดำเนินการอยู่ในวงครึ่งหลังของปี 2540 เป็นร้อยละ 0.15 ของยอดเงินฝากและเงินที่รับจากประชาชน และมีต่อไปจะเป็นร้อยละ 0.2 ตลอดทั้งปี

มาตรการที่ต้องดำเนินการต่อไป

3.1.3 เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาลดการขาดดุลการชำระเงินที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทางธนาคารจะดูแลให้สถาบันการเงินทำการกันสำรองอย่างเพียงพอ และเพิ่มทุนเพิ่มเติมในกรณีจำเป็น รวมทั้งติดตามการบริหารของสถาบันการเงินอย่างใกล้ชิด

3.1.4 เพื่อให้ระบบการให้สินเชื่อและคุ้มครองผู้ฝากเงินมีประสิทธิภาพ และไม่เป็นการรบกวนทางการ ทหารจะดำเนินการให้มีการจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝากที่กำหนดขอบเขตการรับประกันอย่างชัดเจน และสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องพึ่งพาเงินอุดหนุนจากทางการ

3.1.5 เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันที่ทวีความเข้มข้น ทางทหารจะต้องปรับปรุงภาพประกอบเกี่ยวกับดูแลความมั่นคง และการทำกำไรของสถาบันการเงิน ตามกลไกของตลาด เพื่อความแข็งแกร่งของสถาบันการเงิน

3.2 นโยบายด้านการคลัง มาตรการที่ดำเนินการแล้วเพื่อให้เศรษฐกิจปรับตัวสู่เสถียรภาพโดยเร็ว รัฐบาลจะต้องลดการขาดดุลงบประมาณจากร้อยละ 1.8 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศ ในปี 2540 เป็นการเกินดุลงบประมาณร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศในปีงบประมาณ 2541

3.2.1 ทางด้านรายรับ รัฐบาลได้ประกาศเพิ่มภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 10 ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 16 สิงหาคม 2540 เป็นต้นไป

3.2.2 ทางด้านรายจ่าย รัฐบาลจะต้องลดงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2541 ลงเฉลี่ย 9 พัน 2 พัน 3 ร้อยล้านบาท ทั้งนี้ยังคงต้องให้ความสำคัญกับงบประมาณด้านการศึกษา สาธารณสุข และการลงทุนในโครงการพื้นฐาน

มาตรการที่ต้องดำเนินการต่อไป

- ระยะสั้น

3.2.3 ทหารจะต้องดำเนินการให้ฐานะรวมของรัฐวิสาหกิจมั่นคง โดยปรับราคาค่าบริการให้สอดคล้องกับต้นทุน ซึ่งรวมถึงต้นทุนในการเปลี่ยนเครื่องจักรใหม่และลงทุน

3.2.4 ทางด้านนโยบายค่าจ้างแรงงานจะเข้มงวดในการปรับเงินเดือนภาครัฐ โดยให้มีการ ปรับเพิ่มได้ไม่เกินอัตราเงินเฟ้อพื้นฐาน และต้องดูแลให้การปรับเงินเดือน และค่าจ้างแรงงานในภาคเอกชนเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน

- ระยะปานกลาง

3.2.5 ส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในโครงการการลงทุนแทนภาครัฐ โดยเฉพาะด้านการขนส่งและการพลังงานภายใต้ Build-operate-transfer arrangements แต่รัฐวิสาหกิจโดยเฉพาะด้านพลังงาน การขนส่ง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการสื่อสาร เป็นต้น นอกจากนี้ทางการควรพิจารณาแนวทางการแปรรูป และการกระจายหุ้นในรูปแบบอื่นๆ เช่น การขายหุ้นโดยตรงแก่ประชาชน และการร่วมทุน

3.2.6 การปรับปรุงฐานะการเงินของรัฐวิสาหกิจให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเกินดุลภาครัฐบาลประมาณร้อยละ 1 ของผลิตภัณฑ์ในประเทศในปี 2541 และรักษาระดับการเกินดุลให้คงอยู่ในระยะปานกลาง โดยควบคุมการใช้จ่ายเงินทุนและจัดอันดับความสำคัญของการโครงการ โดยเน้นการลงทุนในโครงการพื้นฐานที่สำคัญและโครงการอื่นๆ ที่ได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารโลก และธนาคารพัฒนาเอเชีย การรักษาระบบประมาณผลดุลของภาครัฐวิสาหกิจจะดำเนินโดยการคัดโครงการลงทุนที่มีความสำคัญน้อย และสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในโครงการการลงทุนของรัฐวิสาหกิจบางประเภท ซึ่งรวมถึงโครงการทางด่วน และโครงการผลิตไฟฟ้า รวมทั้งให้รัฐวิสาหกิจใช้รายได้ของตนเองในการลงทุน

3.2.7 ทางการจะต้องดำเนินมาตรการเพื่อลดปัญหาความยากจนต่อเนื่องจากที่ได้ดำเนินการมาแล้วในอดีต โดยจะต้องพยายามให้ผู้มีรายได้น้อยได้รับผลกระทบทางลบน้อยที่สุด ทั้งนี้ จะต้องดูแลให้งบประมาณที่จัดสรรให้แก่การ ศึกษา และการสาธารณสุข และการลงทุนในโครงการพื้นฐานที่จำเป็นมีเพียงพอ

3.3 ด้านนโยบายการเงินและอัตราแลกเปลี่ยน

3.3.1 ในด้านนโยบายการเงิน ทางการยังคงต้องดำเนิน นโยบายในลักษณะที่เริ่มงวดขึ้นระยะหนึ่ง เพื่อป้องกันการไหลออกของเงินทุน ทั้งนี้ ในระยะต้นยังมีความจำเป็นที่จะต้องรักษาเสถียรภาพของตลาดเงินตราต่างประเทศ เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพขึ้น ความเชื่อมั่นในระบบการเงินกลับคืนมาและเงินทุนไหลเข้ามาตามปกติแล้ว อัตราดอกเบี้ยจึงจะลดลงได้ และทางการจะสามารถยกเลิกข้อจำกัดด้านตลาดเงินตราต่างประเทศได้ในที่สุด

3.3.2 สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนทางการจะต้องรักษาระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว โดยทางการแทรกแซงเท่าที่จำเป็น เพื่อให้อัตราแลกเปลี่ยนไม่ผันผวนจนเกินไป

4 การติดตามผล และการเปิดเผยข้อมูล

ทางการมีพันธะหน้าที่ที่จะต้องปรับปรุงการเผยแพร่ข้อมูลเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเอื้อต่อการประเมินภาวะเศรษฐกิจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ นับตั้งแต่วันที่ 29 สิงหาคม 2540 เป็นต้นไป ทางการจะต้องทำการเผยแพร่ตัวเลขสำคัญทั้งด้านสินทรัพย์ และหนี้สินของธนาคารแห่งประเทศไทย รวมถึงเงินสำรองระหว่างประเทศเป็นประจำทุกสองสัปดาห์ นอกจากนี้ กระทรวงกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องประสานงานกับหน่วยราชการและสถาบันการเงินอื่นๆ ในการเผยแพร่ข้อมูล และฐานะการเงินครบถ้วนเป็นประจำ รวมถึงหนี้สินที่ไม่

ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงิน ฐานความเพียงพอของเงินกองทุน และโครงสร้างการถือหุ้นของสถาบันการเงิน

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสของการเผยแพร่ข้อมูลให้สาธารณชนในอนาคต พงการจะปฏิบัติตามมาตรฐานการเผยแพร่ข้อมูลเศรษฐกิจต่อสาธารณะที่ IMF กำหนด คือ Official Data Dissemination Standard (SDDS) โดยได้รับความช่วยเหลือทางเทคนิค และวิชาการจากกองทุนการเงินในการเร่งรัดให้สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดได้ทุกประการ

เงินกู้ที่ได้รับจากมาตรการความช่วยเหลือของ IMF

หลังจากที่รัฐบาลไทยยอมรับแนวทางของ IMF ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2540 แล้ว ในเวลาต่อมา IMF ได้จัดการประชุมที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2540 มีผู้แทนจาก 14 ประเทศ รวมทั้งธนาคารโลกและธนาคารพัฒนาเอเชีย เข้าร่วมประชุม ที่ประชุมตกลงให้เงินกู้กับรัฐบาลไทยโดย IMF ให้เงินกู้แบบ Stand-By Credit วงเงิน 4,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ญี่ปุ่นให้กู้จำนวน 4,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ผ่านธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งญี่ปุ่น ออสเตรเลีย อังกฤษ สิงคโปร์ และมาเลเซียให้กู้ประเทศละ 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สหพันธ์อินเดีย และเกาหลีใต้ให้กู้ประเทศละ 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ส่วนประเทศที่ไม่ได้ช่วยเหลือคือ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส และเยอรมัน ทั้งจึงให้กู้ภายหลังได้แก่ จีนให้กู้ 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ธนาคารโลกให้กู้ 1,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และธนาคารพัฒนาเอเชียให้กู้ 1,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ยอดเงินกู้รวมเป็น 16,700 ล้านดอลลาร์ หรือประมาณ 617,800 ล้านบาท (อัตราแลกเปลี่ยน 37 บาท/ดอลลาร์สหรัฐฯ)

เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2540 คณะกรรมการบริหาร (Executive Board) มีมติอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน (Stand-By Arrangements) จำนวน 2,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แก่ประเทศไทย เพื่อใช้ในการเสริมฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศในช่วงเวลา 34 เดือน

เงินกู้ฉุกเฉินที่อนุมัตินี้จะจัดสรรโดยทันที 1,200 ล้านดอลลาร์ (ประมาณ 1,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) และจัดสรรงวดที่สองอีก 600 ล้านดอลลาร์ (ประมาณ 810 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) หลังวันที่ 30 พฤศจิกายน 2540 หากผลการประเมินการดำเนินงานนโยบายของรัฐบาลตามเงื่อนไขของเงินกู้เป็นที่พอใจ เงินกู้ส่วนที่เหลืออีก 1,100 ล้านดอลลาร์ จะจัดสรรให้เป็นรายไตรมาส โดยที่มีการประเมินการดำเนินงานนโยบายของรัฐบาลไทยเช่นเดียวกัน

บทบาทของ IMF กับประสบการณ์ของบางประเทศ

กรณีของเม็กซิโก

ประเทศเม็กซิโกเคยเป็นประเทศที่พึ่งตัวเองได้ทางเศรษฐกิจมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2493-2513 โดยไม่จำเป็นต้องกู้หนี้ยืมสินจากต่างประเทศ ในช่วงวิกฤตการณ์ทางน้ำมันโลกใน ปี พ.ศ. 2516-2517 โดยกลุ่มประเทศ OPEC รวมตัวกันขึ้นราคาน้ำมัน ทำให้ราคาน้ำมันสูงขึ้นอย่างมาก ประเทศเม็กซิโก ซึ่งมีน้ำมันมากติดอันดับโลกประเทศหนึ่ง และการดำเนินงานเป็นของรัฐวิสาหกิจ ชื่อ PEMEX จึงมีงบประมาณเกินดุลติดต่อกันสองปี

บรรดาธนาคารที่อยู่เบื้องหลังธนาคารโลก คือ ธนาคารพาณิชย์ของอเมริกา เช่น ซีบีบีบีซี ธนาคารแห่งอเมริกา ธนาคารเวลล์ ฟาร์โก และสถาบันการเงินในวอลล์สตรีท ซึ่งมีเงินฝากเพโทรดอลลาร์ จากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางเป็นหลัก คือ 1 แสน 6 หมื่นล้านเหรียญ จึงต้องหาทางปล่อยกู้ออกไปเพื่อจะได้ไม่ต้องแบกรับภาระดอกเบี้ย โดยนโยบายนี้เรียกว่า "Petrodollar recycling" ซึ่งแพร่ผลตลอดช่วงทศวรรษ 1970-1980 (พ.ศ. 2513-2523)

วิกฤตการณ์น้ำมันโลก ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก (Recessions) โดยเฉพาะในหมู่ประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งต้องใช้น้ำมันเป็นเชื้อเพลิง ดังนั้นประเทศเหล่านี้จึงต้องสินค้าเข้าจากประเทศกำลังพัฒนาน้อยลง ประเทศกำลังพัฒนาจึงขาดแคลนเงินตราต่างประเทศที่จะนำมาพัฒนาประเทศ ในขณะเดียวกันเงินเพโทรดอลลาร์กลับมีไม่พอกอย่างสิ้นเชิง โดยธนาคารพาณิชย์ข้างต้นเห็นว่า การปล่อยกู้ให้กับรัฐบาลประเทศกำลังพัฒนามีความเสี่ยงน้อยที่สุด เพราะรัฐบาลนั้นล้มละลายไม่ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ธนาคารโลกจึงได้พยายามชักชวนประเทศกำลังพัฒนาทุกประเทศรวมทั้งประเทศเม็กซิโก ให้ออกเงินมาดำเนินนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยาวนานใหญ่ โดยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานอย่างมากมาย เช่น ทางด่วน และเครือข่ายโทรศัพท์ทั่วประเทศ เพื่อเปิดตลาดการค้า การผลิต การบริโภค และการเงินเสรี รวมทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อการส่งออก ซึ่งต้องลงทุนอย่างสูงในด้านการส่งเสริมสินค้าทุนเข้ามา

ภายใน 10 ปี เม็กซิโกกู้เงินต่างประเทศเข้ามาถึง 1 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ เท่า ๆ กับบราซิลซึ่งเป็นประเทศใหญ่กว่า (Gibson 288)

วิกฤตการณ์หนี้เริ่มต้นครั้งแรกในเดือน สิงหาคม 2525 เมื่อรัฐบาลเม็กซิโกออกประกาศว่า ไม่สามารถหาเงินจำนวน 1 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ มาผ่อนจ่ายคืนต่างประเทศได้ และยังมีหนี้เงินกู้ต่างประเทศของภาคเอกชนอีก 6 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ ที่ไม่สามารถจ่ายคืนได้เช่นเดียวกัน

คำประกาศของรัฐบาลเม็กซิโกสร้างความตระหนกตกใจให้กับสถาบันการเงินระดับโลกผู้ปล่อยกู้ รัฐบาลของประเทศอุตสาหกรรม และองค์กรการเงินระหว่างประเทศอย่างเช่น IMF และธนาคารโลก และทั้งหมดได้จัดประชุมตัวร่วมกันขึ้นและตั้งเป็นคณะกรรมการร่วมนานาชาติเพื่อจัดการกับปัญหาวิกฤติการณ์นี้ครั้งนี้

ธนาคาร The New York Federal Reserve, the Bank for International Settlement (BIS), Bank of England, U.S. Treasury Department, ธนาคารพาณิชย์ และ International Monetary Fund (IMF) ได้รวบรวมเงินก้อนใหญ่ขึ้นมาก่อนหนึ่งภายในเวลาสุดสัปดาห์ที่ประชุมกันนั้นเอง เพื่อให้ประเทศเม็กซิโกผู้บงไว้มีตนจ่ายตลกเบี้ยเงินกู้ที่ถึงเวลากำหนดที่ต้องจ่ายไปก่อนจนกว่าจะสามารถเจรจายึดอายุของการกู้หนี้ได้ใหม่โดยเขียนร้อยกับบรรดานายธนาคารพาณิชย์ทั้งปวง วิธี การเช่นนี้ได้ดำเนินติดต่อกันมาเป็นเวลาหลายปี โดยประเทศและธนาคารผู้ปล่อยกู้จะได้รับเงินผ่อน ค่าตลกเบี้ยจากคณะกรรมการพิเศษข้างต้น ซึ่งมีจะปล่อยกู้ระยะสั้นชั่วคราว โดยทั่วไปเป็นเวลา 90 วัน จนกว่ารัฐบาลลูกหนี้จะเจรจายึดเวลาการจ่ายหนี้และทำสัญญาใหม่โดยเฉพาะหนี้ที่ถึงกำหนดจ่ายคืนในระยะเวลาสั้นกว่าในเวลา 12 เดือน โดยเจรจาให้ขยายไปจนถึงกำหนดคืน ใน 3 ปี หรือ 5 ปี แทน (Kallick 125)

บรรดานายธนาคารและองค์กรการเงินระหว่างประเทศต่างเชื่อมั่นว่าวิธีการข้างต้นสามารถจะแก้ไขปัญหาได้ โดยธนาคารมีเวลาหาเงินสำรองหนี้สูญได้เพิ่ม ในขณะที่เดียวกันประเทศผู้กู้ก็มีเวลาที่จะปรับนโยบายเศรษฐกิจเพื่อนำพาประเทศเข้าสู่ภาวะปกติได้ทีละครั้งหนึ่ง แต่การกระทำได้เป็นเช่นนั้นไม่

Dr. Laura S. Bloodgood แห่ง สถาบัน Center for International business Education and Research (CIBER) มหาวิทยาลัย George Washington University ได้กล่าวว่า

“ วิกฤติการณ์หนี้สินในอเมริกาใต้ เป็นภัยอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจอเมริกัน จะก่อให้เกิดผลเสียอย่างประเมินไม่ได้ ถ้าหากว่าบรรดาประเทศลูกหนี้ทั้งหลายจ่ายหนี้ไม่ไหว หรือหยุดจ่ายหนี้ โดยเฉพาะเม็กซิโก และบราซิล จะทำให้ศูนย์กลางการเงินหนึ่ง หรือสองแห่งในอเมริกาทั้งหลายล้มครืนลงไปได้ และจะก่อให้เกิดผลกระทบเป็นลูกโซ่ถึงธนาคาร และสถาบันการเงินอื่นๆ ไป ด้วย รวมทั้งจะก่อให้เกิดความตื่นตระหนกในหมู่ประชาชนด้วย ”

การช่วยเม็กซิโกให้สามารถมีกำลังกลับมาทำงานใช้หนี้ได้จึงเป็นการทำเพื่อเจ้าหนี้เอง และเมื่อเม็กซิโกเริ่มฟื้นตัวได้ไม่ทันไร คือ เพียงหลังจากธนาคารโลกเพิ่งประกาศขายธง และให้ดูเบื้องหลังการพัฒนาของเม็กซิโกในแนวเปิดตลาดการค้าและการเงินอย่างเสรี เหมือนอย่างที่เคยยก

ย่องประเทศบราซิลว่าเป็น Shinning model ของประเทศที่ประสบความสำเร็จโดยใช้ยุทธศาสตร์การ พัฒนาเพื่อการส่งออก (บราซิลเป็นประเทศแรกที่เจริญกฏติการนี้ฝ่ายหนึ่งต่างประเทศไม่ว่า)

เม็กซิโกในเอเชียกฏติการทางการเงินรอบ 2 ซึ่งรุนแรงกว่ารอบแรก ในเดือน ธันวาคม ปี พ.ศ. 2537 ประธานาธิบดีเซดิลโย ประกาศลดค่าเงินลงร้อยละ 20 แต่เงินบาทก็กลับขยับตัวลงไปกว่า ร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐ ผลคือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกในหมู่นักการเงิน และ ลดการมีเงินลงทุนต่างๆ และต่างพากันรีบถอนเงินลงทุนระยะสั้นประเภท Portfolio investment ที่ตั้งอยู่ใน ตลาดหลักทรัพย์ทั้งในเม็กซิโก บราซิล อาร์เจนตินา และประเทศอื่นๆ หรือหยุดการลงทุนชั่วคราว จนเกิดภาวะที่เรียกว่า Tequila Effect ไปถึงทั่วทวีปอเมริกาได้

ประเทศเม็กซิโกมีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศมากถึง 3 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ในเวลา ก่อนหน้านี้นี้หนึ่งปี ก่อนที่นายโกลดสไตโย ผู้สมัครแข่งขันชิงตำแหน่งประธานาธิบดี จะถูกลอบสังหาร หลังการลอบสังหาร และกรณีกบฏที่แคว้นเชียป้า เงินสำรองเงินลดลงจากการที่รัฐบาลใช้เงินก้อนนี้ไป ให้ค่าเงินบาทลดลง ในเดือนตุลาคม 2537 เงินทุนสำรองระหว่างประเทศลดลงเหลือ 1 หมื่น 8 พัน ล้านดอลลาร์สหรัฐ พอถึงเดือนธันวาคม 2537 เมื่อประธานาธิบดีเซดิลโยประกาศลดค่าเงินลงอย่าง เป็นทางการ เงินทุนสำรองระหว่างประเทศได้ลดลงเหลือ เพียง 6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เท่านั้น

ต้นเดือน กุมภาพันธ์ 2538 ประธานาธิบดีคลินตันแห่งสหรัฐอเมริกาได้เป็นต้นตอตั้งตัวดีในการ เจรจาเงินกู้จากองค์การระหว่างประเทศ และธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ให้ปล่อยกู้ให้รัฐบาลเม็กซิโก เพื่อมาผ่อนใช้หนี้ และดยกเบี่ยต่างประเทศจำนวนมหาศาล โดยเม็กซิโกมียอดหนี้ต่างประเทศทั้งหมดประมาณ 1 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ (3100 billion)

ยอดเงินที่ประธานาธิบดีคลินตันรวบรวมมาปล่อยกู้เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าให้เม็กซิโก มี ยอดทั้งสิ้น 5 หมื่น 2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยที่กระทรวงการคลังสหรัฐอเมริกาเปิดวงเงินขึ้นเรื่อยไป เป็นเงิน 2 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่เม็กซิโกกู้จริงๆ เพียง 1 หมื่น 2 พัน 5 ร้อยล้านดอลลาร์ เป็น เงินกู้ระยะสั้นที่ต้องจ่ายคืนภายใน 3 ปีครึ่ง อัตราดอกเบี้ยคิดตามอัตราในท้องตลาดเงิน ซึ่งค่อนข้าง สูง

ในกลางปี 2539 ทั้งรัฐบาลคลินตัน และรัฐบาลเซดิลโย ได้เปิดแถลงข่าวร่วมกันไปทั่วโลก หลังจากการเจรจาลับกันมาเป็นเวลา 3 เดือนในการเตรียมการนี้ ว่าเศรษฐกิจเม็กซิโกฟื้นตัวแล้ว โดย รัฐบาลเซดิลโย จะขอใช้เงินกู้คืนสหรัฐอเมริกาตามกำหนด เพราะประธานาธิบดีคลินตันถูกโจมตี จากภายในประเทศมาก ว่าเอาเงินของประชาชนอเมริกันมาเลี้ยงให้เม็กซิโกกู้

เงินที่จ่ายคืนนี้แบ่งเป็น 2 วงคือ 2 หมื่นล้านดอลลาร์ และ 4 หมื่น 7 พันล้านดอลลาร์ รวม เป็น 6 หมื่น 7 พันล้านดอลลาร์ ด้วยกัน

แต่ชาวที่ไม่ได้เปิดเผยมออกมา คือว่า เงินที่นำมาใช้คืนสหรัฐอเมริกาเ็นมาจากไหน สำนักข่าวเอที ได้เปิดเผยว่า เงินที่นำมาใช้คืนนี้ เป็นเงินกู้จากธนาคารสวิสเซอร์แลนด์ เจ.พี. มอร์แกน และธนาคารสวิส และการระดมพันธบัตรหุ้นกู้ มาขายเพิ่มในตลาดเงินในประเทศญี่ปุ่น

ข่าวนี้เป็นการยิงนกด้วยกระสุนนัดเดียวแต่ได้นกสองตัวคือ ประธานาธิบดีคลินตันได้กู้หน้ารอดพ้นจากการถูกโจมตีในประเทศ ในขณะที่เดียวกัน ประธานาธิบดีคลินตันก็ได้เงินนี้ และได้สร้างภาพว่าภาวะเศรษฐกิจของประเทศเม็กซิโกภายใต้การบริหารในระยะเวลาดังนั้น ของตนฟื้นตัวขึ้นมาแล้ว ทั้งนี้ เพราะในช่วงนี้มีกบฏเซเปา ที่ต้องการแยกตัวออกมาปกครองตนเอง เพราะทนรับความเสียหายจากนโยบายของ IMF ไม่ได้ ข่าวการกบฏนี้ ทำให้ประธานาธิบดีคลินตันเสียหน้ามาก

นอกจากนี้ ข่าวที่ยังไม่ได้รายงานออกมาทั่วไป แต่ นาย Isaac A. Levi แห่งสำนักข่าวเอที ขุดคุ้ยออกมารายงาน คือ การรับเงินกู้ยืมใหม่ที่ประธานาธิบดีคลินตันร่วมกับ IMF และ ธนาคารโลก กับผู้บริหรรมนั้น รัฐบาลเม็กซิโกได้ยงดำเนินนโยบายปรับปรุงโครงสร้างการเงิน การคลัง และการค้าตามแผน Structural Adjustment programs (SAPs) ซึ่งทำให้บริษัทธุรกิจขนาดเล็ก และขนาดกลางล้มละลายไปหลายพันแห่ง อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 30 ไปเป็นร้อยละ 100 ต่อปี และมีประชาชนตกงานเพิ่ม ขึ้น 1.5 ล้านคน และค่าเงินอ่อนตัวลง 100 เปอร์เซ็นต์

ผลกระทบจากนโยบายของ IMF

จากรายงานของสถาบันวิจัย ชื่อ The Development Group for Alternative Policies, inc. ได้วิจัยผลกระทบจากการรับนโยบาย ของ IMF ให้ในหัวข้อที่ ชื่อว่า Structural Adjustment and the Spreading Crisis in Latin America โดยมีรายละเอียดบางตอนดังนี้

หลังจากเกิดวิกฤติการณ์หนี้เสียของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศในโลก ในต้นทศวรรษ ปี พ.ศ. 2523 องค์การ IMF ธนาคารโลก องค์การ International Financial Institutions (IFIs) และรัฐมนตรีกระทรวงการคลังสหรัฐฯ ต่างก็เรียกร้องเกมบังคับให้ประเทศที่รับเงื่อนไขเงินกู้จาก IMF และธนาคารโลก ดำเนินนโยบายสร้างเสถียรภาพทางการเงิน (Stabilization) และ Structural Adjustment Programs (SAPs) หรือ ที่เรียกว่าโครงการการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ ทางการเงิน การคลัง และการค้าใหม่

นโยบายทั้งสองนี้ ทำงานควบคู่กันไป โดยนโยบายสร้างเสถียรภาพนั้นเป็นนโยบายระยะสั้นเพื่อแก้ไขปัญหาละแวกหน้า โดยมีเป้าหมายที่การดึงเอาอัตราเงินเฟ้อให้ต่ำลงมา และ ลดข้ออุปสรรคทางการเงินให้ดีขึ้น ด้วยวิธีการตัดเงินหมุนเวียนในท้องตลาดโดยการให้ธนาคารจำกัดสินเชื่อ และการปล่อยกู้เงิน และการประกาศลดค่าเงินอย่างมาก

นโยบายการสร้างเสถียรภาพข้างต้นจะตามมาด้วยนโยบายการปรับโครงสร้าง ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจมหภาคในระยะยาว นั่นคือ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การลดหรือตัดงบประมาณของรัฐ และการเปิดตลาดการค้า และการเงินอย่างเสรี โดยมีเป้าหมายที่การดึงดูดให้ทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน ด้วยนโยบายการยกเลิกการควบคุม และยกเลิกกฎเกณฑ์ หรือ ระเบียบต่างๆ ที่จะเป็นอุปสรรคกับการลงทุนของต่างชาติ เช่น ควบคุมค่าแรงให้ต่ำ และห้ามการนัดหยุดงาน กำหนดศอกกีดกันภายในประเทศให้สูง

ในด้านนโยบายในประเทศ ก็พยายามส่งเสริมธุรกิจที่ผลิตเพื่อการส่งออกเพื่อนำเงินตราต่างประเทศเข้ามา เพราะประเทศมีภาวะหนี้สินต่างประเทศมากจึงต้องทำทุกอย่างเพื่อให้ได้เงินตราต่างประเทศเข้ามาเพื่อใช้หนี้

จากการศึกษาวิจัยด้วยตัวอย่างของเกือบทุกประเทศที่รับนโยบายข้างต้นมาปฏิบัติ คุณภาพชีวิตของชนส่วนใหญ่ล้วนลดลง คนตกงานมากขึ้น ช่างว่าง และการเผชิญหน้าในสังคมมีลักษณะสูงขึ้น

ในช่วง 12 ปี ที่นำนโยบายข้างต้นมาใช้ เกือบทุกใช้ คนยากคนจน กรรมกร ชาวนา นักธุรกิจ คนชั้นกลาง ถูกกระทบมากที่สุด

ด้านการเงิน

จากนโยบายสร้างเสถียรภาพทางการเงินและโครงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างข้างต้นทำให้ประเทศกำลังพัฒนาที่รับเงื่อนไข IMF ต้องไปขึ้นคือทุนต่างชาติ พึ่งสินค้านำเข้า และพึ่งตลาดต่างประเทศ ตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์เมื่อ เดือนธันวาคม 2537 ตลาดหลักทรัพย์ของเม็กซิโกหดตัวลงร้อยละ 35 ส่วนเงินเม็กซิโกลดค่าไปครึ่งหนึ่งในเวลาเพียง 1 ปี อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นร้อยละ 60 อัตราดอกเบี้ยภาคเอกชนสูงถึงร้อยละ 80 ทั้งภาคธุรกิจ และเอกชนส่วนใหญ่มีปัญหาจ่ายเงินกู้และดอกเบี้ยธนาคารต่างๆ และบริษัทเงินทุนเริ่มล้ม คนงานตกงานประมาณ 2 ล้านคนในเวลา 1 ปี โรงงานต่างๆ ว่างผลิตน้อยลง หรือ หยุดการผลิต และปลดคนงานออก

ยอดขายสินค้าบริโภคในสหภาพลดลงร้อยละ 25 การก่อสร้างลดลง ร้อยละ 35 สินค้าในห้างขายลดลง ร้อยละ 40 และยอดขายรถยนต์ลดลงร้อยละ 67

ด้านการสาธารณสุข

การลดงบประมาณที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิต มักมาลงอยู่ที่รายจ่ายด้านสวัสดิการสังคม รายจ่ายด้านการสาธารณสุข โดยลดจากร้อยละ 4.7 ของงบประมาณทั้งหมดมาเหลือเพียง ร้อยละ 2.7 โดยที่ธนาคารโลกพยายามผลักดันให้แปรรูปการบริการทางสาธารณสุขให้เป็นของเอกชนเสียทั้งหมด ซึ่งทำให้การบริการในด้านการฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อ และการช่วยเหลือในด้านนมและอาหาร

เสี่ยงทางการเงินสูง หรือบริการไม่ทั่วถึง คนจนส่วนใหญ่ไม่มีเงินที่จะไปหาหมอเอกชน หรือ ซื้อยาเกิน
ทางจึงถูกกระหน่ำมากที่สุด

จากตัวเลขของสถาบัน Salvador Zubiran National Institute on Nutrition ได้รายงานมา
ระหว่างปี พ.ศ. 2523-2535 อัตราการตายของเด็กเล็กวัยก่อน 1 ขวบ จากโรคติดเชื้อ
และการขาดสารอาหารตายเพิ่มขึ้นถึง 3 เท่า เมื่อเทียบกับทศวรรษ 1970 โดยคิดเป็นตัวเลขออกมา
เป็นวันละ 80 คน รวมแล้วเป็น 30,000 คนต่อปี

ด้านแรงงาน

นโยบายการเปิดตลาดการค้าเสรี พร้อมกับกำกวมขึ้นเชื้อ และการปล่อยมือของธนาคาร
ภายในประเทศ เป็นการทำลายธุรกิจ ขูดรีดเกษตรกรขนาดเล็ก ขนาดกลาง และเกษตรกร ที่ไม่มีทุน
จนจะไม่ใช่ หรือแข่งขันกับต่างชาติได้ อย่างดีก็ต้องยอมรับสภาพรับตัวเป็นผู้รับจ้างผลิตให้กับ
บริษัทต่างชาติไป สถานการณ์ในเม็กซิโกได้เลวร้ายลงไปอีก ในปี พ.ศ. 2538 อัตราคนขบถได้สูงขึ้น
ขึ้น และธนาคารถูกกำหนดให้ ปล่อยกู้กับบริษัทที่ผิดเงื่อนไขการปล่อยกู้ก่อน จากโครงสร้างนี้ ทำให้
เศรษฐกิจของประเทศถูกรวมศูนย์ผูกขาดอยู่ในกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่เพียงไม่กี่กลุ่ม ดังนั้น ธุรกิจ
ขนาดย่อมและขนาดกลางประมาณร้อยละ 30 จึงต้องปิดตัวเองลง ทั้งๆ ที่ร้อยละ 60 ของธุรกิจ
เหล่านี้เป็นผู้ว่าจ้างงานถึงร้อยละ 80 ของแรงงานทั้งหมดในประเทศ

จากสถิติตัวเลขของ Labor Congress ได้ รายงานว่า ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2538 มีคน
ตกงานเฉลี่ยแล้ววันละ 7,933 คน ส่วนตัวเลขย้อนหลังในปี 2534 นั้น ระบุว่า ร้อยละ 15 ของ
ประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน จำนวน 34 ล้านคนนั้นตกงาน และอีกร้อยละ 40 หรือ 14 ล้านคน ไม่ได้
ทำงาน

ค่าแรงขั้นต่ำในเม็กซิโกในปี 2537 เทียบเท่ากับ 4.42 ดอลลาร์สหรัฐ ต่อวัน ในขณะที่ค่าแรง
ขั้นต่ำในสหรัฐอเมริกา คือ ชั่วโมงละ 4.75 ดอลลาร์

ตัวเลขที่เป็นทางการของรัฐบาลเม็กซิโก ระบุว่า ในระหว่างปี 2525-2531 ค่าแรงขั้นต่ำของ
ชาวเม็กซิกัน ซื้อสินค้าได้น้อยลงร้อยละ 53 และในระหว่างปี 2531-2535 ค่าแรงขั้นต่ำซื้อสินค้าได้
น้อยลงไปอีก ร้อยละ 28 และมีค่าน้อยลงไปอีกร้อยละ 13 ในช่วงเวลาเพียง 4 เดือนแรกของปี 2538

ด้านคุณภาพชีวิตและสังคม

The United Nations Population fund รายงานว่า มีรายงานที่แตกสางออกไปว่า ชาว
เม็กซิกันที่มีชีวิตอยู่อย่างยากจนเพิ่มขึ้นปีละ 1.2 ล้านคน

ตัวเลขของหน่วยงานของรัฐบาลเม็กซิกัน ที่มีชื่อว่า Pronasol ได้รายงานว่า ในปี 2533 ชาวเม็กซิกัน ร้อยละ 40 หรือ 42 ล้านคน มีชีวิตอยู่อย่างยากจน และ อีก 18 ล้านคนมีฐานะต่ำกว่าระดับยากจน

รายงานของหนังสือพิมพ์ El Financiero ระบุว่า การขยายนโยบาย การปรับปรุงโครงสร้างในปี 2538 เพียง 8 เดือน ได้เพิ่มตัวเลขประชากรที่ถูกจัดว่ายากจนต่ำกว่ามาตรฐาน เพิ่มขึ้นอีก 2.2 ล้านคน

ช่องว่างคนรวยและคนจนห่างกันมากยิ่งขึ้น

ในปี 2536 คนรวยร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ มีรายได้คิดเป็นร้อยละ 54.2 ของรายได้ประชาชาติทั้งหมด

นิตยสาร Forbes ได้จัดอันดับในปี 2537 ว่า นาย Carlos Slim คือ เศรษฐีที่รวยที่สุดของเม็กซิโก เขาเป็นเจ้าของ บริษัท Telefonos de Mexico มีทรัพย์สินประมาณ 5 หมื่น 6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยที่ประชากรอีก 17 ล้านคน มีฐานะอยู่อย่างต่ำกว่าระดับยากจน พวกเขา มีรายได้คนละ 350 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี ดังนั้น ทรัพย์สินของคนๆ เดียว จึงมีมากกว่ารายได้ของคนอีก 17 ล้านคน รวมกันเสียอีก

ในวงรัฐบาลของนาย Salinas จำนวนมหาเศรษฐีเม็กซิกัน ได้เพิ่ม ขึ้นติดอันดับโลก จาก 2 คน เป็นเป็น 24 คน

กรณีของประเทศอื่นๆ

จากการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของประเทศอื่นๆ ทั้งในเอเชีย (ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย) แอฟริกา และอเมริกาใต้ ที่เคยรับเงินกู้จาก IMF อย่างมีเงื่อนไข ล้วนได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่ต่างไปจากภาพที่เกิดขึ้นประเทศเม็กซิโก

Comia R. Jolly และ Frances Stewart ได้ทำการวิจัยไว้ในหัวข้อ Adjustment with a Human Face: Protecting the Vulnerable and Promoting Growth (Oxford : Oxford University Press, 1987) มีรายละเอียดดังนี้

ในประเทศอาร์เจนตินา ตัวเลขการบริโภคต่อหัว (per capita consumption) ลดลงร้อยละ 20 ในเวลา 5 ปี การค้า และดุลการชำระเงินเลวร้ายลงกว่าเดิม และอัตราค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 500 ในระยะเวลา 5 ปี

การติดบประมาณและยกเลิกการอุดหนุนด้านอาหาร และสินค้าที่จำเป็น ทำให้สินค้าเหล่านี้มีราคาสูงขึ้น เช่น ข้าวสาร น้ำมัน ค่าโดยสารรถเมล์ และรถไฟ จนประชาชนชนทนทานไม่ได้ เกิดการจลาจล มีผู้บาดเจ็บล้มตาย และถูกจับกุมในหลายประเทศ เช่น อียิปต์ กัวเตมาลา แซมเบีย บราซิล โดมินีกัน

ในทศวรรษที่ 1990 (พ.ศ. 2523-2533) รายงานของ IMF ได้รายงานออกมาว่าประเทศที่รับมาตรการของ IMF โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในแอฟริกา และลาตินอเมริกา ได้เกิดปรากฏการณ์ ดังนี้

1. รายได้ประชาชาติต่ำลง เมื่อเทียบกับประเทศที่ไม่ได้รับมาตรการของ IMF โดยเปรียบเทียบ
2. อัตราการว่างงานสูงขึ้นอย่างน่าตกใจ โดยเฉพาะอัตราการว่างงานในเมืองใหญ่ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศชิลี อัตราการว่างงานได้ขึ้นจากร้อยละ 10.4 ในปี พ.ศ. 2524 มาเป็นร้อยละ 15.9 ในปี พ.ศ. 2527
ในประเทศโบลิเวีย อัตราการว่างงานได้เพิ่มจากร้อยละ 7.5 ในปี พ.ศ. 2523 มาเป็นร้อยละ 13.3 ในปี พ.ศ. 2527
ในประเทศเม็กซิโก อัตราการว่างงานเพิ่มจากร้อยละ 11.7 ในปี พ.ศ. 2523 มาเป็นร้อยละ 18.5 ในปี 2527
3. ประชาชนในเมืองใหญ่จากจนลง และจำนวนมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการถูกบีบให้หยุดทำงาน และรายได้ที่แท้จริง (กำลังซื้อ หรือค่าที่แท้จริงของเงินเดือน) ลดลง ยกตัวอย่าง เช่น ในประเทศบราซิล ในระหว่างปี พ.ศ. 2523-2527 รายได้ที่แท้จริง หรือ เงินเดือนของประชาชนที่ถือสินค้าได้น้อยลงร้อยละ 28
ในประเทศอาร์เจนตินา รายได้ที่แท้จริงของประชาชนลดลงร้อยละ 13 ในช่วงเวลาเดียวกัน
ในเม็กซิโกรายได้ที่แท้จริงของประชาชน ลดลงร้อยละ 30 ในช่วงเวลาเดียวกัน
ในประเทศกานา รายได้ที่แท้จริงของประชาชนในเมืองใหญ่ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 25 ในปี พ.ศ. 2528 เมื่อเทียบกับกำลังซื้อ เมื่อปี พ.ศ. 2517 ก่อน ที่จะรับมาตรการของ IMF
ส่วนประเทศแซมเบียรายได้ที่แท้จริงของประชาชนในเมืองใหญ่ลดลงเหลือเพียงครึ่งหนึ่งในช่วงเวลาเดียวกัน
4. การใช้จ่ายต่อหัวของรัฐบาลลดน้อยลง ซึ่งหมายความว่า งบประมาณเพื่อหน่วยงานสวัสดิการสังคมของคนจน คนทุพพลภาพ คนตกงาน ฯลฯ งบประมาณกลาง และงบประมาณบริการทางสังคมอื่นๆ ล้วนถูกตัด หรือลดลง ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในเมือง

ย่ำแย่ลง ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2523-2527 ค่าใช้จ่ายต่อหัวของรัฐบาล ในลาตินอเมริกาลดลงถึงร้อยละ 70 ส่วนในแอฟริกาลดลงร้อยละ 50

5. อัตราเด็กขาดอาหารมีจำนวนมากขึ้น ในบรรดาประเทศที่รับมาตรการของ IMF เช่น ตัวเลขของประเทศ โบลิเวีย ซาโมย่า บราซิล จิลี กียานา ซูริกวัย และประเทศต่างๆ ในแอฟริกา มีสถิติเด็กขาดอาหารเพิ่มขึ้นอย่างน่าตกใจ จนต้องมีการตั้งคณะกรรมการฉุกเฉินออกมา ระดมเงินช่วยเหลือจากประชาชนทั่วโลกส่งไปช่วย ตามที่เห็นภาพในจอโทรทัศน์
6. การลงทุนภายในเซ็กชัน ในช่วงปี พ.ศ. 2523-2526 การลงทุนภายในประเทศ ลดลงร้อยละ 58 ส่วนในแอฟริกาลดลงร้อยละ 60
7. คูบลูนิซี เติบโตไม่ได้ดีขึ้น ในช่วงปี พ.ศ. 2523-2527 ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศต่างๆ ทั้งในลาตินอเมริกา และแอฟริกาได้รับมาตรการของ IMF ในปฏิบัตินั้น ร้อยละ 40 ของประเทศในแอฟริกา ด้านคูบลูนิซีเติบโตไม่ได้ดีขึ้นเลย ส่วนในลาตินอเมริกา คือ ร้อยละ 32 ของประเทศเหล่านี้ คูบลูนิซีเติบโตกลับยิ่งขาดดุลมากขึ้น

กรณีของนิคารากัว

นิคารากัวเริ่มติด "กับดักหนี้" ในปี พ.ศ. 2533 เมื่อรัฐบาลของฆาเอนโดเรตา ซาโมโร ที่ลาตินอเมริกาทุ่มทุนสนับสนุนอย่างสุดตัวได้รับการเลือกตั้ง แทนรัฐบาลซานตินิสตา ซึ่งเป็นพวกฝ่ายซ้าย

รัฐบาลซาโมโรได้รับเงินกู้ระยะสั้นจาก IMF ตามโครงการ Stand by Agreement และโครงการ Economic Recovery Credit (ERC) จากธนาคารโลก เป็นเงินประมาณ 3 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยมีเงื่อนไขคือปฏิรูประบบเศรษฐกิจ การเงิน การคลัง การค้า และการผลิตตามที่ IMF และธนาคารโลกระบุไว้ในจดหมายแสดงเจตจำนง (Letter of Intent)

เวลา 3 ปี ผ่านไป ในปี 2536 ผลผลิตรวมในชาติต่อหัว (GDP) ลดลงร้อยละ 29 เมื่อเทียบกับช่วงรัฐบาลซานตินิสตาในระหว่างปี 2528-2532

คืนเชื่อเพื่อการขาดคราวย่อยถูกลดลงร้อยละ 62 เพราะ IMF ถือว่ามีความเสี่ยงสูง ให้หันมาอยู่กับเกษตรกรรมใหญ่ๆ ที่หันมาเลี้ยงปลุสสัตว์ส่งออกให้กับบริษัทแมกโดนัลด์ แคมเบอร์แลนด์ ของสหรัฐฯ

มาตรการลดดอกเบี้ยในประเทศสูง ทำให้ไม่มีการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม เพราะผลตอบแทนไม่คุ้มที่จะรอจากดอกเบี้ย แต่มีเงินทุนหันมาใช้ในการเก็งกำไรระยะสั้นแทน รวมทั้งการทำธุรกิจประเภท เช่น การส่งสินค้าฟุ่มเฟือยเข้ามาขายราคาถูก การลงทุนในระยะยาวที่ก่อให้เกิดผลผลิต และการจ้างงาน

มูลค่าการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับญี่ปุ่นก็ขึ้นไม่เลิก ซึ่งหมายถึงการขาดดุลการค้าระยะสั้นตามมาก โดยดุลการค้าขาดดุลเพิ่มจาก 304 ล้านดอลลาร์ ในปี 2532 มาเป็น 433 ล้านดอลลาร์ในปี 2537 คือ เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 43

พลถึงปี 2537 รัฐบาลนิคاراกวาดึงใช้เงินต่างประเทศในปีนั้นถึง ร้อยละ 73.4 มาใช้หนี้เงินต้นและดอกเบี้ยของต่างประเทศที่กู้ไว้เดิม

การกู้หนี้ยืมสินเป็นประโยชน์ต่อเมื่อกำลังมาลงทุนในด้านที่ก่อให้เกิดผลผลิต และการจ้างงานอย่างต่อเนื่องในระยะยาว เช่น การขยายอุตสาหกรรม การสร้างโรงงาน มีโครงการนำมัจฉาชนนี้ หรือสร้างลานนกขมิ้น หรือ การแก่งกักน้ำที่ดิน หรือ การสร้างคอนกรีตโดยไม่มีการประเมินว่าจะมีกำลังซื้อกันหรือไม่

ในรายงานของ The development Group for alternative Policies, Inc., Washington D.C. ได้รายงานว่า เกียว 4 ปีที่ติด ๆ กับติดกัน นิคารากวากลายเป็นผู้มีหนี้ต่อหัวสูงที่สุดในโลก (Highest per capita debt คือ มีหนี้สูงถึง 1 หมื่น 1 พันล้านดอลลาร์ สำหรับประเทศเล็ก ๆ เท่านั้น

และด้วยเหตุนี้ ประชากร 2 ใน 3 จึงไม่มีงานทำ หรือมีงานทำชั่วคราวเท่านั้น ซึ่งรัฐบาลถูกปลดออก เป็นจำนวน 285,000 คน นับตั้งแต่การเริ่มนโยบายของ IMF

ตัวเลขในปี 2536 ระบุว่า กำลังซื้อของเงินเคซอน หรือค่าจ้างที่แท้จริงลดลง ร้อยละ 59 เมื่อเทียบกับปีช่วงศตวรรษที่ 2523 และตามรายงานขององค์การสหประชาชาติ ประจำปี 2537 ระบุว่า ร้อยละ 75 ของประชากรนนิคารากัวมีชีวิตอยู่อย่างยากจน ตัวเลขการบริโภคข้าวโพดต่อหัวลดลงร้อยละ 16 ในปี 2536 เมื่อเทียบกับปี 2533 และการบริโภคข้าว (อาหารหลัก เหมือนคนไทยกินข้าว) ต่อหัว ลดลงร้อยละ 14 ในช่วงระยะเวลาเดียวกัน

ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอันเกิดจากนโยบายของ IMF ทำให้เกิดความไม่สงบสุขไปทั่ว ต้นปี 2537 คนงานรถบัส และรถขนส่งทั่วประเทศหยุดงานประท้วงเป็นเวลา 8 วัน ทำให้การขนส่งเป็นอันขาดไปตลอดทั้ง 8 วัน

อดีตทหารในกองทัพขบวนการที่ถูกปลดประจำการจากจำนวน 96,000 คน ในต้นปี 2533 มาเหลือ 17,000 คน ในปลายปี 2535 รวมทั้งทหารฝ่ายคอนทรา ที่เคยจับอาวุธโดยเงินอุดหนุนจาก

รัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้ขึ้นมำโค่นล้มรัฐบาลสังคมนิยม ซามูเอล ดินิสตา เมื่อหมดภารกิจก็ตกงาน ไม่ได้
รับเงินชดเชนอีก จึงหันมำรวมกำลั้งกับอดีตศัตรู คือ ทหารรองรานดินิสตา บุกรุกทำกำรรัฐบาล ใน
เดือนกุมภาพันธ์ ปี 2537 เพื่อยึดกำรส่งสวัสดิการทางสังคมที่รัฐบาลเคยสัญญาว่าจะให้แต่ถูก
นโยบายใหม่ตัดเสียหมด ผลก็คือรัฐบาลสังปรายปรายมีคนที่ตาย ไม่ต่ำกว่า 50 คน

กรณีของเวเนซุเอล่า

ดร. จิวัฒน์ชัย อัครถากร ได้เขียนไว้ในบทความเรื่อง “บทวิเคราะห์โอ.เอ็.เอ็ม.เอฟ. รับผิดชอบต่อ
ซุมเหตุ (AID) หรือ รับผิดชอบ (AIDS) ไว้ดังนี้

เวเนซุเอล่า แม้ว่าจะเป็นประเทศที่มีทรัพยากรน้ำมันดิบ แต่กำรพัฒน์แบบพึ่งพำกำรลงทุน
และกำรค้าระหว่างประเทศทำให้อำมีไม่พำพำศำส ในปี 2538 ยอดหนี้สูงถึง 35,000 ล้านดอลลาร์ งบ
ประมำณชำตทุกวัยละ 9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ เงินเฟ้อสูงถึง 70% ในปี 2538 และ
100% ในปี 2539 อัตรากำรจ้างรำนสูง เงินล่ำงระหว่างประเทศลดลง เหลือไม่ถึง 500 ล้าน
ดอลลาร์ ซึ่งสำมำรถซื้อสินค้ำนำเข้ได้เพียงสองสัปดาห์เท่านั้น (Background document for the
World Bank's First Annual Conference, Rio de Janeiro, Brazil, 1995)

เพื่อเยียวรำนปัญหำ รัฐบาลเวเนซุเอล่า จึงขอกู้เงินจาก IMF โดยดัดงำนนโยบายของ IMF ไป
ปฏิบัติก่อนเป็นเงื่อนไขแรก โดยได้ทำกำรปฏิรูประบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นระบบเดียว ลดเงิน
ชดเชนจากรัฐบาลลง ใช้หลักการกำรแข่งขันเสรีในภำคเศรษฐกิจต่งๆ ยกเลิกกำรควบคุมรำคาสิน
ค้ำ เพื่อทำให้อำระบบเศรษฐกิจกำรค้าเพิ่ม “ความเป็นเสรีนิยม” ยิ่งขึ้น กำรดำเนินนโยบายดังกล่ำว
สร้ำงควำมพอใจจนได้รับคำชมเชยจากหล่ำยฝ่ำย ไม่พำจะเป็นประเทศเจ้าหนี้รำยใหญ่ รัฐบาล
สหรัฐอเมริกา ธนาคารโลก และ IMF ในที่สุด IMF อนุมัติเงินกู้ 43,000 ล้านดอลลาร์ หำกปฏิบัติควำม
เงื่อนไขต่งๆ ที่ตกลงกับ IMF

กำรขึ้นรำคาสินค้ำโดยเฉพาะรำค้ำน้ำมันก็อยู่ในข้อตกลงกับ IMF ในระยะก่อนกำรร่งนำน
ในสัญญาเงินกู้เพียงวันเดียว รัฐบาลเวเนซุเอล่าประมำศขึ้นรำค้ำน้ำมัน 90% เป็นผลให้ค้ำโดยลำร
รถเมล์เพิ่มขึ้นเกือบเท่ำตัว นำไปสู่อำรประท้วงและเกิดจลนำจลในมืองคาร์าคัส (Caracas) ซึ่งเป็น
มืองหลวง และในมืองใหญ่ๆ อีก 11 มือง ติดต่อกันถึง 4 วัน (24 กุมภาพันธ์-4 มีนาคม 2532) ยัง
ผลให้มีคนต่ายถึง 300 คน บำดเจ็บประมำณ 2,000 คน ศูนย์กำรค้ำใหญ่ในชำนคนร่ำยถูกเผำ ผู้คน
ที่หิวโหยได้บุกเข้ไปในร้านชำเนื้อและอำหำร จกขวยชำวของ ตำรวจรำค้ำปืนเข้ใส่คนลั้ลมี
เพียงก้อนหินกับมือเปลำ มีคนถูกจับไปรวม 4,500 คน ผู้บำดเจ็บมืองแน่นโรงพยาบาล รัฐบาล
เวเนซุเอล่าประมำศภำวะฉุกเฉินและกฎอัยกำรศึก มีกำรจำกั้เสรีภำพ ห้ำมชุมนุม ห้ำมเคลื่อนไหว

และแสดงความคิดเห็น ตลอดจนห้ามออกนอกประเทศ เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถทำการตรวจค้น จับกุมได้ตลอดเวลา

เหตุการณ์ครั้งนั้น ทำให้นายคาร์ลอส อังเดรส เปเรซ (Carlos Andrés Pérez) ได้เขียนบทความลงใน The Wall Street Journal เรื่อง "ภาระหนี้สินของเวเนซุเอลากับความรุนแรง" (Venezuela's Burden of debt and Violence) เขาวิจารณ์ว่า เป็นบทเขียนที่เจ็บปวด ทั้งยังเตือนประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ด้วยว่า อาจประสบเคราะห์กรรมแบบเดียวกันก็ได้ หากระบบการแก้ไขปัญหามีลักษณะการเงินของโลกยังขาดการพิจารณาถึงผลเสียหายทางสังคมอย่างจริงจัง กรณีจากเวทีเวเนซุเอลาจะเป็นเรื่องเตือนใจให้บรรดาผู้นำประเทศอุตสาหกรรมใหญ่ ได้คิดถึงบทบทวนแนวทางการแก้ไขปัญหาแบบใหม่ๆ บ้าง แม้ได้เพียงพยายามแก้ไขปัญหา แต่ต้องคิดในกับดักตกอยู่ในวัฏจักรแห่งหนี้สิน เมื่อเทียบกับความทุกข์ยากไม่จบสิ้น เขาสรุปว่า ชาวโลกที่สามได้ถูกพิจารณาให้เหมือนหนึ่งสายทั้งเป็น

ประเทศเวเนซุเอลา ต้องลดค่าเงินขึ้นแล้วซ้ำอีกตามคำแนะนำของ IMF มลคือ ผู้ใช้แรงงานและประชาชนต้องถืออาหาร และสิ่งจำเป็นพื้นฐานแพงขึ้น ค่าจ้างแท้จริงต่ำลง การว่างงานเพิ่มขึ้น ครอบครัวและลูกหลานต้องขมขื่นและสิ้นหวัง ดังนั้น ความรุนแรงจึงเป็นเพียงทางเลือกเดียวที่เหลืออยู่สำหรับประชาชน นายเปเรซ แสดงความเห็นที่ IMF คือ ระบบการระบบแก้ไขความรุนแรงโดยประเทศที่ร่ำรวย และถูกใช้เป็นเครื่องมือ ในกระบวนการปรับตัวอย่างนโยบายอันเงินประเทศต่อประเทศกำลังพัฒนา อันที่จริงแล้ว IMF นั้นเป็นเพียงเครื่องมือของระบบพลังที่จักต้องเปลี่ยนแปลง

นายเปเรซ ยังเรียกร้องให้มีการปฏิรูป IMF โดยกล่าวว่า สูตรข้อเสนอของ IMF ดูจะถูกต้องในเชิงเทคนิค แต่ทว่านโยบายทั่วไปขององค์กรนี้ก็ดูดี แต่มีข้อบกพร่องที่ร้ายแรงในเชิงยุทธศาสตร์ นโยบาย IMF ไม่พิจารณาปัญหาในกรอบทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เป็นจริง ไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมในแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน

นายเปเรซเปรียบเปรยว่า ก็เหมือนกับหมอรักษาคนไข้ซึ่งเขียนใบสั่งยา โดยไม่พิจารณาหรือทำความเข้าใจกับสัญญาณของโรคให้ต้องแพ้เสียก่อน ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ทางกายภาพ หรือสมรรถนะของคนไข้ที่จะสามารถรับการรักษาดังยาเหล่านั้นได้ โดยปราศจากอาการแพ้ยา หรืออาการแทรกซ้อนรุนแรงอื่นๆ หรือไม่ ประการใดบ้าง

เขากล่าวว่าระบบปัจจุบันของ IMF มีจุดอ่อนตรงที่ขาดการพิจารณาอย่างจริงจังถึงเรื่องความจำเป็นพื้นฐาน เรื่องสิทธิมนุษยชน และเรื่องผลเสียหายทางสังคมที่อาจตามมาจากการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของ IMF เปเรซย้ำว่า เขามั่นใจว่าความรุนแรงแบบเวเนซุเอลาจะอุบัติขึ้นบน

ที่ลงนามในประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ ถ้าหากว่าไม่มีการปฏิรูปแนวความคิด แนวทางและนโยบายของ IMF เสียใหม่

หลังจากการรับเงินกู้ของ IMF แล้ว แทนที่เศรษฐกิจของเวเนซุเอล่าจะดีขึ้น แต่ยอห์นสันกลับเพิ่มขึ้น พร้อมๆ กับยอดการสั่งสินค้าเข้ากลับสูงลิ่วไปตามยอห์นสัน เพราะต้องทำตามเงื่อนไขของ IMF ในการเปิดตลาดเสรี ดังดูจากตารางนี้

ยอห์นสันและการสั่งเข้าของเวเนซุเอล่า ภายหลังการรับเงินกู้ของ IMF

(US\$ million)

	1980	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Venezuela	29,344	34,748	32,377	33,173	34,122	37,848	37,538	36,583	35,847

นโยบายการเปิดเสรีทางการค้าและการเงินก่อให้เกิดผลการสั่งสินค้าเข้าดังนี้

(US\$ million)

	1980	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Venezuela	17,065	18,367	13,226	12,883	16,456	20,496	16,343	16,861	20,262

กรณีของอินเดีย

สหพันธ์สตรีชาวอินเดีย ชื่อ The Forum for Women and Politics ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มและองค์กรสตรีทั้งภาครัฐบาล และองค์กรพัฒนาเอกชนอีกหลายสิบองค์กร ซึ่งได้ผลกระทบโดยตรงจากนโยบาย Structural Adjustment Programs ของ IMF ได้เขียนจดหมายเปิดผนึกและลงชื่อร่วมกันถึง Dr. Manmohan Singh รัฐมนตรีกระทรวงการคลัง ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2535 (เอกสารการประชุม Peacenet conference) ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหาของชาวอินเดียและทักเตือน IMF ได้อย่างดี

“ในรอบสองสามปีที่ผ่านมา พวกเราได้ประสบพบการดำรงชีวิตให้ผ่านไปไม่ได้และวันนั้นยากลำบากยิ่งขึ้นทุกที ไม่เพียงแต่เฉพาะคนยากจนเท่านั้น แต่รวมถึงชนชั้นกลางด้วย เพราะว่าหลังจากรับนโยบายของ IMF แล้ว ราคาอาหาร ราคาน้ำมัน ราคาแก๊สหุงต้มอาหาร และคาร์เธลล์ รถไฟ ล้วนมีราคาสูงขึ้น ในขณะที่ค่าแรงของพวกเรากลับถูกคุมให้หยุดอยู่กับที่ หรือนายไปเพราะการตกงาน

พวกเขากล่าวกันว่า มาตรการต่างๆ ที่ IMF กำหนดให้เราปฏิบัติตามก็เพื่อแลกกับเงินกู้ก้อนแรกจำนวน 2 หมื่น 2 พัน 8 จัตุรัสล้านดอลลาร์สหรัฐ และเมื่อปฏิบัติตามเงื่อนไขของ IMF แล้ว ก็จะได้รับเงินกู้เพิ่มขึ้นเป็น 7 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ

เราถูกบอกว่า นี่เป็นวิถีทางเดียวในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือการลดค่าเงิน และกระดึบกระตือรือร้นให้เศรษฐกิจให้อยู่บนหนทางแห่งการเติบโตและพัฒนา พวกเราตระหนักดีว่าวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของอินเดียนั้นมีปัญหาอย่างหนัก และมีความจำเป็นต้อง “ยกเครื่อง” เศรษฐกิจของอินเดีย เพียงแต่ว่า ในประการแรก เราไม่ยอมรับว่าเงื่อนไขของ IMF นั้นจะนำพาเศรษฐกิจของอินเดียไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนที่ตัวเองได้ (Sustainable development)

ในประการที่สอง เราไม่เชื่อว่าจะไม่มีความเสี่ยงนอกเหนือจากเงื่อนไข หรือ แนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจตามเงื่อนไขของ IMF

ถึงจะไม่เคยมีตัวอย่าง หรือ หลักประกันเลยว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาคเศรษฐกิจของ IMF ในเรื่องการสั่งให้อินเดียลดค่าเงินลง การยกเลิกกฎระเบียบการควบคุมการเข้ามาลงทุนของต่างชาติ การโอน และแปรรูปกิจการรัฐวิสาหกิจให้เป็นของเอกชน และนโยบายการพัฒนาเพื่อการส่งออก ล้วนแล้วแต่จะนำพาประเทศให้หลุดพ้นจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจออกไปได้

แต่บทเรียนจากประเทศอื่นๆ ในกลุ่มประเทศอเมริกาใต้ล้วนพิสูจน์ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แจ้งแล้วว่า เงื่อนไข นโยบาย และแนวทางข้างต้นที่ถูกล้มมาแล้ว ได้นำพาประเทศให้จมจมนลงใน “หลุมเหวหนี” ไม่ได้ถึงขั้นอย่างที่เราเห็นหลุดพ้นมาเป็นอันขาดได้อย่างยั่งยืน

นโยบายข้างต้นล้วนเป็นประโยชน์ และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อบรรดานายธนาคารของกลุ่มประเทศไอจี และบริษัทข้ามชาติทั้งหลายทั้งปวง

ปัญหาวิกฤตการณ์เศรษฐกิจภายในประเทศสหรัฐฯ เอง ถึงขนาดสุดท้ายแล้ว และงบประมาณปิดหีบไม่ลง รวมทั้งความพ่ายแพ้ในการแย่งตลาดการค้ากับประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมากกว่า คือเหตุผลเบื้องหลังในการกำหนดเงื่อนไขและนโยบายให้กับอินเดียปฏิบัติตามโดยผ่านองค์การ IMF และธนาคารโลก

นโยบายข้างต้นจะเปลี่ยนอินเดียให้กลายเป็นตลาดสินค้าของโลกตะวันตก และเป็นผู้ป้อนวัตถุดิบราคาถูก และแรงงานราคาถูก ความทะเยอทะยานของยุคนี้เองขึ้นในอดีตร ในขณะเดียวกันประชาคมกลุ่มกันเป็นกลุ่มเศรษฐกิจแห่งภูมิภาคเพื่อค้าขายกันเอง และกีดกันสินค้าจากภายนอกอย่าง เช่น NAFTA และ EC นั้น ทำให้ให้นโยบายพัฒนาเพื่อการส่งออกเป็นเชิงที่ไม่เป็นจริงอีกต่อไป

มีนักเศรษฐศาสตร์ผู้รักชาติจำนวนหนึ่งได้กล่าวเตือนไว้นานแล้ว ว่านโยบายของ IMF นั้นจะนำอินเดียไปสู่การสูญเสียเอกราชทางเศรษฐกิจ หรือเป็นการนำประเทศไปจำนำ นอกจากนี้ชุดตามกรรมภายในประเทศจะถูกทำลายหมดตัวอภิมลัฒนภาพ หรือ ถูกทุนต่างชาติซื้อไปในราคาถูกเหมือนได้เปล่า เหมือนอย่างที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศอเมริกาใต้ คณะทำงานจะเพิ่มขึ้นเหมือนมดหรือแมลงวัน และเศรษฐกิจของประเทศก็จะต้องถูกมัดรัดรั้งให้ขึ้นคางของคัการ IMF และธนาคารโลกภายใต้ "ปรองหมิ่น" ที่ตี้นไม่หลุด

ด้วยเหตุผลข้างต้น สหพันธ์สตรีชาวอินเดียจึงขอเปลี่ยนแปลงเสียงร้องถึงรัฐบาลอินเดีย และชาวโลกทั้งปวงให้รับรู้ เราคัดค้านไม่เห็นด้วยกับการยอมรับเงื่อนไขแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของ IMF ด้วยเหตุผลที่ว่า บทเรียน และประสบการณ์จากประเทศอื่นๆ ทั้งในทวีปอเมริกาใต้ และแอฟริกา ต่างปรากฏผลลัพธ์เป็นที่ประจักษ์ว่า ปัญหาและภาวะต่างๆ ที่ตามมาล้วนตกอยู่ในประเทศที่กำลังพัฒนา และภาวะนั้นๆ จะถูกผลักดันใส่เข้าไปในคนที่อ่อนแอที่สุดของสังคม คือ คนยากคนจน ผู้หญิง และเด็กๆ"

ผลกระทบ และภาวะที่จะตกมากับผู้หญิง และเด็กๆ นั้น เกิดขึ้นทั้งทางตรง และทางอ้อมทางตรง คือ การถูกปลดออกจากงาน หรือ ถูกลดเวลาทำงาน หรือ ถูกลดเงินเดือนก่อนผู้ชาย

ทางอ้อม คือ ผลกระทบที่เกิดจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น สินค้าและอาหารพื้นฐาน เช่น นม ข้าว ขึ้นราคา ทำให้ คุณภาพของชีวิตผู้หญิงและเด็ก ต้องลดลง เพราะรายได้น้อยลง จึงต้องกินน้อยลง หรือ กินของที่มีคุณภาพต่ำลง

จากการศึกษาขององค์การยูนิเซฟ ถึงผลกระทบของการปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเงิน และการธนาคาร ของ IMF นั้น ได้ผลออกมาว่า ในด้านการเปลี่ยนแปลงขนาด มักนำไปสู่การตีลดมลวัชตติการ และระบบการศึกษาทั้งทางตรง และทางอ้อมของผู้หญิงและเด็ก

ผลจากการศึกษาใน 14 ประเทศ จำนวนเด็กและผู้หญิงที่ตายในขณะคลอด เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในอีก 25 ประเทศ อัตราเด็กขาดอาหารที่รายงานเข้าสู่องค์การ IMF เพิ่มขึ้นอย่างมากเช่นเดียวกัน

สหพันธ์สตรีอินเดียได้เรียกร้องให้รัฐบาลอินเดียเปิดมอบจดหมายแสดงเจตจำนง (Letter of intent) ที่ยื่นให้กับ IMF และเรียกร้องให้มีการลงประชามติ และประชาธิปไตย ก่อนที่จะปลดปล่อยคำกับ IMF เพราะรัฐบาลไม่มีสิทธิที่จะนำชะตากรรมของประชาชนทั้งประเทศไป "จำนำ" กับ IMF

กรณีของคออสตาริกา

ประเทศคออสตาริกาเป็นประเทศเล็ก ๆ ในทวีปอเมริกากลางที่มีความสงบสุข และพึ่งตัวเองได้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 โดยรัฐบาลพลเรือนได้ปกครองติดต่อกันมาภายใต้รัฐธรรมนูญถาวร รัฐบาลพลเรือนคออสตาริกิน ได้ลงทุนสร้างระบบสวัสดิการสังคม การบริการทางด้านสาธารณสุขภาค และสาธารณสุขการดูแลสุขภาพอย่างทั่วถึง

สวัสดิการประชาชนเหล่านี้ ได้แก่ การรักษาพยาบาลฟรี การให้การศึกษาฟรี การสร้างบ้านราคาถูกให้กับคนจนอยู่ มีระบบประกันสุขภาพของประชาชน และระบบเงินออม เงินสะสม สำหรับยามชรา

ในขณะเดียวกัน ราคาสินค้าก็ได้รับการประกันราคาเพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรเพิ่มการผลิตระบบต่างๆ เหล่านี้ ทำให้คออสตาริกาแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ในทวีปอเมริกาใต้

ในช่วงระหว่างปี 2492-2522 ผลผลิตในชาติ (GDP) ของคออสตาริกา มีอัตราเติบโตสูงที่สุดในละตินอเมริกา คือเพิ่มขึ้นในอัตรา ร้อยละ 9 ต่อปี

วิกฤตการณ์น้ำมันโลก จากการที่โลกอาหรับรวมมือกันไม่ขายน้ำมันให้โลกตะวันตก ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงขึ้นสูง ในขณะที่ราคาสินค้าอื่นๆ เช่นสินค้าการเกษตรกลับราคาตกต่ำลง 4-5 เท่า ราคากาแฟ ซึ่งเป็นสินค้าหลักของคออสตาริกา

สถานการณ์เงินระหว่างประเทศของคออสตาริกาก็เริ่มขาดดุล และต้องกู้เงินจากองค์กรการเงินระหว่างประเทศ ในปี 2523 ขาดดุลนี้ระหว่างประเทศสูงถึง 3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ พอถึงปี 2524 อัตราค่าบริการหนี้ (Debt service ratio) คิดเป็นร้อยละ 60 ของรายได้จากการส่งออก อัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 16 ต่อปี (Nafziger 465)

ในปี พ.ศ. 2528 คออสตาริกาเริ่มกู้เงินจากธนาคารโลกแบบมีเงื่อนไขที่เรียกว่า Structural Adjustment Loan ความรู้ของ IMF คือ ต้องปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ 4 ด้าน คือ 1) Stabilization Program 2) Deregulation Program 3) Privatization Program และ 4) Liberalization Program

ในรอบ 10 ปี ที่คออสตาริกาเริ่มทำตามเงื่อนไขของ IMF เช่น การลดภาษีสินค้าเข้า การลดภาษีให้กับอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก ทำให้มีการไหลทะลักเข้ามาของสินค้าจากต่างประเทศ และทำให้ขาดดุลการค้าหนักยิ่งขึ้น จนประมาณขาดดุลและเงินเฟ้อ ในปี 2533 อัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 17 และเป็นร้อยละ 20 ในปี 2537 ส่วนด้านดุลการค้าขาดดุลเพิ่มขึ้นถึง 400 ล้านดอลลาร์นับตั้งแต่เริ่มดำเนินการนโยบายข้างต้น

พหุถึงปี 2536 สถานการณ์ทางเศรษฐกิจแทนที่จะดีขึ้น ยอดหนี้ต่างประเทศกลับสูงขึ้นถึง 3 หมื่น 9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (Gibson 287)

ยอดหนี้และการสั่งเข้าของประเทศต่างๆ ภายหลังจากการรับเงินกู้ของ IMF

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์หนี้สินครั้งแรกขึ้นในช่วงทศวรรษ ค.ศ. 1980 ยอดหนี้ของประเทศต่างๆ มีดังนี้ (Global Economic Prospects and the Developing Countries, A World Bank book, 1997)

(US\$ million)

	1980	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Mexico	57,378	99,216	93,841	104,442	114,068	112,265	131,572	139,955	165,743
Venezuela	29,344	34,748	32,377	33,173	34,122	37,648	37,539	36,583	35,842
Nicaragua	2,192	6,741	9,743	10,692	10,563	11,033	10,446	11,010	-
Costa Rica	2,744	4,530	4,589	3,756	4,027	3,936	3,867	3,911	3,800
India	20,581	60,627	75,557	83,882	85,516	90,120	93,968	101,601	-

นโยบายการเปิดเสรีทางการค้าและการเงินก่อให้เกิดผลการสั่งสินค้าเข้าดังนี้

(US\$ million)

	1980	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Mexico	35,243	44,454	53,807	63,504	72,713	86,087	91,130	107,980	-
Venezuela	17,085	18,367	13,226	12,883	16,466	20,496	19,343	16,981	20,262
Nicaragua	1,049	1,121	878	911	1,197	1,421	1,251	1,429	1,436
Costa Rica	1,897	2,093	2,558	2,709	2,518	3,237	3,718	3,671	4,241
India	18,105	29,673	31,798	36,468	29,941	30,981	33,761	43,692	53,097

เงื่อนไข IMF ที่รัฐบาลไทยต้องปฏิบัติตาม

รัฐบาลโดยกระทรวงการคลังยังไม่ยินยอมเปิดเผยรายละเอียดเงื่อนไขที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ลงนามกับ IMF อย่างไรก็ตามเงื่อนไขดังกล่าวได้ถูกตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ซึ่งคาดว่าจะตรงกับหรือใกล้เคียงกับเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญาการให้เงินกู้ของ IMF รายละเอียดโดยสรุปมีดังนี้

- (1) ไทยต้องรักษาทุนสำรองเงินตราในระดับไม่น้อยกว่า 2.5 หมื่นล้านเหรียญ
- (2) แก้ไขกฎหมายที่ขัดขวางในระบบการเงินและสถาบันการเงินในประเทศ
- (3) ลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในปี 2540 ให้เหลือ 5 % และ 3 % ในปี 2541
- (4) รักษาระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้โต 3-4 % ในปี 2540-2541
- (5) รักษาระดับเงินเฟ้อให้ไม่เกิน 8-9 %
- (6) ลดการรายรับรายจ่ายงบประมาณให้สมดุล
- (7) ขอรับการช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินจาก IMF, รัฐบาล และสถาบันการเงินระหว่างประเทศ
- (8) ปรับปรุงกองทุนฟื้นฟูฯ ให้เป็นสถาบันประกันเงินฝาก
- (9) ขึ้นภาษีมูลค่าเพิ่มจากเดิม 7 % เป็น 10 % ตั้งแต่วันที่ 16 สิงหาคม 2540
- (10) ปรับปรุงภาษีสรรพสามิตบางรายการและปรับปรุงภาษีเงินได้
- (11) ห้ามแทรกแซงอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท
- (12) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินจะต้องมีเสถียรภาพ
- (13) เห็นชอบนโยบายการเงิน ที่รัดกุมตอกเบียดในระดับสูงระยะหนึ่ง

③ การรับเงินกู้ของ IMF มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยอย่างไร

เงื่อนไขหลักๆ ในการปล่อยกู้ หรือ คำประกันเงินกู้ของ IMF ที่ใช้กับทุกประเทศ มีอยู่ 4 ประการใหญ่ๆ คือ

1. **มาตรการรักษาระดับเงินบาท (Stabilization)** มาตรการควบคุมเงินเฟ้อ โดยกำหนดให้รัฐบาลลดงบประมาณลง ให้นโยบายการเงินในประเทศเข้มงวดการปล่อยสินเชื่อให้เหลือน้อยที่สุด ให้เพิ่มภาษีอากร ขึ้นราคาสถาบันการเงินโลก ลดงบประมาณสนับสนุนด้านสวัสดิการสังคม หรือ งานบริการของรัฐ ทุกประเภทที่ไม่ก่อให้เกิดผลทางการผลิต ให้ลดค่าเงินลงเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกัน
2. **มาตรการเปิดเสรีทางการเงินการลงทุน (Liberalization)** ให้ยกเลิกข้อจำกัดการควบคุมการไหลเข้าออกของเงินตราต่างประเทศ และลด หรือยกเลิกค่าธรรมเนียมการโอนเงินเข้าออกให้เหลือน้อยที่สุด ให้เปิดเสรีให้มีการลงทุนจากต่างประเทศ ให้ทุนต่างชาติสามารถซื้อหุ้นในสถาบันการเงิน อสังหาริมทรัพย์และทรัพย์สินต่างๆ ได้เสรีมากขึ้น ยกเลิกการควบคุม การคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ ให้สิทธิพิเศษในด้านการลดภาษีให้กับบริษัทต่างประเทศที่เข้ามาลงทุน
3. **มาตรการเลิกการควบคุม (Deregulation)** ให้เลิกการคุ้มครองค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ หรือ คุ้มครองให้สวัสดิการคนจน ปล่อยให้ไปตามกลไกตลาด อนุมัติให้ทุนต่างชาติเข้ามาตั้งโรงงานผลิตได้อย่างเสรี และมีข้อจำกัดน้อยที่สุด (เช่น เรื่องการควบคุมมลภาวะ หรือ เรื่องการลงยาหรือยาฆ่าแมลง ที่ถูกห้ามขายในสหรัฐอเมริกา ก็ให้ส่งเข้ามาขายในประเทศที่เป็นลูกหนี้ได้)
4. **มาตรการแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นของเอกชน (Privatization)** โดยให้รัฐบาล หรือ แบงก์รัฐวิสาหกิจให้หนุ่ เพื่อว่าทุนต่างชาติจะได้เข้ามาซื้อได้ IMF อ้างว่า เงื่อนไขทั้งหมดข้างต้นเป็นสิ่งจำเป็นในการเป็นหลักประกันให้ทุนต่างชาติไหลเข้าออกได้อย่างเสรี กล่าวที่จะเข้ามาลงทุน และจะทำให้เศรษฐกิจ หรือ หน้าตาของประเทศดีขึ้น ถ้าไม่ทำตาม IMF ก็จะไม่ให้เครดิต รับรองสถานะเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเป็นเงื่อนไขแรกๆ ที่บรรดาธนาคารพาณิชย์ต้องการหลักคำประกัน หรือ คำยืนยันจาก IMF ในการปล่อยกู้ (Payer 51)

คำถามที่เกิดขึ้น คือ เมื่อประเทศที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่ต้องการคำรับของและเงินกู้จาก IMF ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้างต้นแล้ว จะมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง

ผลกระทบของการรับเงินกู้ของ IMF และข้อโต้แย้งในเชิงเศรษฐศาสตร์มหภาค

ในข้อแนะนำการสร้างเสถียรภาพของ IMF นั้น เป็นการลงนามทางกฎหมายที่เศรษฐศาสตร์พื้นฐานของ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ นักเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิก ที่เคยเสนอว่า การเพิ่มการใช้จ่ายของภาครัฐบาล และการดองภาษี จะกระตุ้นให้เศรษฐกิจเติบโต และให้เกิดการจ้างงานมากขึ้น ทำให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น (Payer 67)

การลดงบประมาณโดยเฉพาะงบด้านบริการ และสวัสดิการสังคม ซึ่ง IMF มุ่งเน้นงบประมาณเก่า ที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิต กลับจะทำให้มีเงินลงทุนภาคการผลิตมากขึ้น คุณภาพของการศึกษาจะต่ำลง โรงพยาบาลของรัฐจะแน่นขึ้น เพราะงบประมาณน้อยลง คนจนจะเดือดร้อนสาหัสมากขึ้น

มาตรการของ IMF เช่น การบีบให้ธนาคารขึ้นงวดการปล่อยสินเชื่อ และคิดอัตราดอกเบี้ยสูงจะทำให้ธุรกิจต้องปิดตัวลงเป็นแถว โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็ก และขนาดกลาง เพราะไม่มีเงินสดหมุนเวียน ธุรกิจที่ปิดก็หมายถึงอัตราการตกงานเพิ่มขึ้น ธุรกิจใหญ่อาจจะพออยู่ได้ แต่อาจจะมีปัญหาและถูกบีบให้ต้องขายหุ้นให้กับบริษัทธุรกิจข้ามชาติในราคาถูกๆ เนื่องจากมาตรการลดค่าเงิน จะทำให้มูลค่าที่แท้จริงของบริษัทลด หรือ ราคาถูกลงไปอีก เมื่อเทียบกับเงินสกุลต่างชาติ ช่องว่างทางเศรษฐกิจจะห่าง และกว้างมากขึ้น

การเพิ่มภาษีมูลค่าเพิ่ม หมายถึงการดึงเงินออกมาจากประชาชน ทำให้กำลังซื้อของประชาชนอ่อนตัวลง ธุรกิจโดยรวมก็จะชะงัก หรือ หยุดไปด้วย เพราะประชาชนไม่มีกำลังซื้อ

การเพิ่มราคาสาธารณูปโภค หมายถึง จะทำให้เกิดเงินเฟ้อ เพราะทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น เมื่อค่าครองชีพสูงขึ้น ประชาชนคนทำงานก็ต้องเรียกร้องค่าแรงเพิ่มขึ้นให้สอดคล้องกับค่าครองชีพ เงินก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะเมื่อค่าแรงเพิ่ม ราคาสินค้าก็จะเพิ่มขึ้นดักอีก เป็นวัฏจักรกระโดดเพิ่มขึ้น ดูโดยฮิดโมวดี (Ghatak 331)

มาตรการสร้างเสถียรภาพของ IMF แทนที่จะควบคุมภาวะเงินเฟ้อ แต่กลับจะทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อแทน ดังจะเห็นประสบการณ์ของประเทศต่างๆ ที่รับมาตรการของ IMF ดังที่ยกตัวอย่างมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็น เวเนซุเอลา อาร์เจนตินา บราซิล หรือ เม็กซิโก อัตราเงินเฟ้อในช่วงวิกฤติจะอยู่ในระดับ 300-2000 % ต่อปี (Stewart 337)